

ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้น

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

พฤษภาคม 2557

ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้น

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษปฐมวัย

พฤษภาคม 2557

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้น

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

พฤษภาคม 2557

รัชฎากร พันธุ์ไพโร. (2557). *ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้น*.
ปริญญาโท กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: อาจารย์ ดร. ราชันย์ บุญธิมา,
อาจารย์ ดร. พัฒนา ชัชพงศ์.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย
ก่อนและหลังการทำกิจกรรมการปั้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กนักเรียนชาย – หญิง
อายุ 5 – 6 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปฐมวัยปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 โรงเรียนบ้านอังกุล ตำบลใจดี
อำเภอชุมพวง จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 15 คน ซึ่งได้จากวิธีการสุ่มอย่างง่าย ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการ
ทดลองด้วยตนเองใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ๆ ละ 3 วันๆ ละ 30 นาที รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ คือแผนการจัดกิจกรรมการปั้น และแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์
จากการวาดภาพ TCT-DP (Test of Creative Thinking-Drawing Production. 1986) ของเยลเลน
และเออร์บัน (Jellen; & Urban. 1986) แบบแผนการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลอง แบบ One – Group
Pretest – Posttest Design สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การทดสอบค่า t - test สำหรับ Dependent
Sample

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยหลังจากการทำกิจกรรมการปั้นสูง
กว่าก่อนการทำกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 และเมื่อเปรียบเทียบระดับของความคิด
สร้างสรรค์ก่อนและหลังการทดลอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับต่ำ
ร้อยละ 100.00 แต่หลังการทดลองพบว่าเด็กอนุบาลร้อยละ 40.00 มีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับ
ปานกลางและร้อยละ 60.00 ยังคงมีระดับความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับต่ำ

THE CREATIVITY OF YOUNG CHILDREN EXPERIENCED MODELING ACTIVITY

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

May 2014

Ratchadakorn Phanphrai. (2014). *The Creativity Of Young Children Experienced Modeling Activity*. Master thesis, M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok: Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr. Rachan Boontima, Dr. Patana Chutpong.

The objectives of this study were to study and compare creativity of young children before and after experienced the modeling activity.

Subjects were 15 young children, boys and girls 5-6 years old, who were in Kindergarten 2, first semester of academic year 2013 at Baan-Ung-gool, Jai-dee District, Khu-kan Amphur, Srisaket Province. Subjects were selected by simple random sampling. The experiment was carried by researcher for 8 consecutive weeks, 3 days per week, 30 minutes per day, totally 24 times.

Research tools were 24 Lesson Plan of Modeling Activities and TCT-DP (Test of Creative Thinking – Drawing Production by Jellen & Urban, 1986). It was One – Group Pretest – Posttest Design. The statistic of t-test for dependent samples was used to analyze data.

The results shown that creativity of young children after experienced modeling activity was higher than before significantly at .01 level. Furthermore, 40.00 per cents of young children changed to medium level of creativity after experienced modeling activity and 60.00 per cents of young children still in low level of creativity after experienced modeling activity.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยความกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์ดร.ราชนันท์ บุญธิมา ประธานกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ อาจารย์ดร.พัฒนา ชัชพงศ์ กรรมการควบคุม ปริญญานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อคิดและตรวจแก้ข้อบกพร่องต่างๆด้วยความเอาใจใส่ เป็นอย่างดีมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาครั้งนี้ที่ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ ที่ได้กรุณาเป็น ประธานและรองศาสตราจารย์ดร.กฤษยา ตันติผลาชีวะ ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการในการสอบปากเปล่า ปริญญานิพนธ์และได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรา พุ่มพชาติ อาจารย์อนินทิตา โปษะกฤษณะ อาจารย์สมศรี ปาณะโตษะ ที่ได้กรุณาแนะนำและตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านอังกุลและนักเรียนระดับชั้นปฐมวัยปีที่ 2 ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลตลอดจนให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการวิจัย ครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ให้ความกรุณา ในการอบรมสั่งสอน อบรมให้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ดี ที่มีคุณค่ายิ่งแก่ผู้วิจัยจนทำให้ ประสบความสำเร็จในการศึกษา

ขอขอบคุณพี่ๆ และเพื่อนๆ นิสิตปริญญาโทสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยทุกคน ที่คอย ช่วยเหลือ ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ทั้งในด้านการเรียนและคอยให้ความช่วยเหลือดูแลความ เรียบร้อยของเด็กปฐมวัยและเป็นกำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์ครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ นายถวิล อาจารย์อัญชลินทร์ พันธุ์ไพร และนายคชาวุธ พันธุ์ไพร ที่ สนับสนุนให้ศึกษาต่อปริญญาโท อีกทั้งคอยให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยเสมอมา ผู้วิจัยขอ กราบขอบพระคุณในความปรารถนาดีจากครอบครัว

ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่มีได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนเป็นกำลังใจ จนทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

คุณค่าและประโยชน์จากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบเป็นเครื่องบูชาแด่บิดา มารดา ตลอดจนคณาจารย์ของผู้วิจัยทุกท่านที่ร่วมสร้างองค์ความรู้ และอบรมปลูกฝังความดีให้กับผู้วิจัย ตลอดมา

รัชฎากร พันธุ์ไพร

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของงานวิจัย	4
ความสำคัญของงานวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	4
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	4
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	4
ตัวแปรที่ศึกษา	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
กรอบแนวคิดของการวิจัย	5
สมมติฐานงานวิจัย	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสร้างสรรค์	7
ความหมายของความคิดสร้างสรรค์	7
ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์	9
องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์	10
กระบวนการของความคิดสร้างสรรค์	12
ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์	14
คุณลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์	19
กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์	21
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์	24
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและการปั้นของเด็กปฐมวัย	26
ความหมายของศิลปะ	26
ความหมายของงานศิลปะเด็ก	27
คุณค่าของกิจกรรมศิลปะ	28
ประเภทกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย	31
ความหมายของการปั้น	34
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการปั้น	34
ความสำคัญของการปั้น	36

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
จุดมุ่งหมายของกิจกรรมการปั้น.....	39
ลักษณะพัฒนาการการปั้นของเด็ก.....	39
รูปแบบของการปั้น.....	42
สื่อและการใช้สื่อเกี่ยวกับการปั้น.....	43
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปั้น.....	45
3 วิธีการดำเนินงานวิจัย.....	48
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	48
เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย.....	48
การสร้างแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์.....	52
การดำเนินการทดลอง.....	54
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
ผลวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	60
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	60
สมมติฐานงานวิจัย.....	60
ขอบเขตของการวิจัย.....	60
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	61
การดำเนินการทดลอง.....	61
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
สรุปผลการวิจัย.....	62
อภิปรายผล.....	62
ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย.....	65
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้.....	65
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	66

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	67
ภาคผนวก	72
ภาคผนวก ก	73
ภาคผนวก ข	80
ภาคผนวก ค	84
ประวัติย่อผู้วิจัย	91

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แผนการจัดกิจกรรมการปั้นในระยะเวลา 8 สัปดาห์ โดยทำการทดลองสัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี เวลา 10.00-10.30 น. ใช้เวลาทดลอง 30 นาที.....	50
2 แบบแผนการทดลองที่ใช้ในการวิจัย.....	54
3 ระดับคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการปั้น.....	57
4 ร้อยละของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้น ก่อนและหลังการทดลอง จำแนกตามระดับความคิดสร้างสรรค์.....	58
5 การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการปั้น.....	59

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

เด็กนับเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและเป็นอนาคตของประเทศชาติ เด็กแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตัวที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสม และสอดคล้องกับศักยภาพในตัวเด็ก ให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพต้องอาศัยความเอาใจใส่ดูแลอย่างถูกต้อง โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัย ซึ่งถือว่าเป็นช่วงระยะสำคัญยิ่งของการเริ่มต้นชีวิต อันเป็นพื้นฐานของการเจริญเติบโต พัฒนาการและการเรียนรู้ในช่วงวัยต่อมา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2546: 1) สอดคล้องกับบลูม (Bloom) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ในอนาคตนั้นมีรากฐานมาจากการเรียนรู้ในอดีต ถ้าเด็กได้เรียนรู้วิธีการและกระบวนการในการเรียนรู้ต่างๆอย่างมีความสุข ได้ฝึกฝนความอยากรู้ อยากรูเห็น เด็กจะสามารถพัฒนากระบวนการคิดได้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2544: 419; อ้างอิงจาก Bloom) ซึ่ง ประเวศ วะสี (2538: 8-23) กล่าวว่าสภาพสังคมในปัจจุบัน เด็กต้องพบกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย การพัฒนาผู้เรียนให้คิด คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ รู้จักใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาด้วยตนเองและในระบบกลุ่ม จะช่วยในการปรับต่อไปในชีวิต ฉะนั้น การพัฒนาคุณภาพของประชากร ดังจะเห็นได้จากพระบรมราโชวาทตอนหนึ่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชซึ่งทรงพระราชทานแก่ครูใหญ่และนักเรียน ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ความว่า “การศึกษาเป็นเครื่องพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทักษะคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคลเพื่อให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่มีคุณภาพ จำเป็นต้องมีลักษณะประการหนึ่งคือความคิดสร้างสรรค์” (กรมวิชาการ. 2534)

ด้วยความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ จึงมีการพัฒนาความสามารถในความคิดสร้างสรรค์ให้เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการจัดการศึกษา โดยกำหนดให้ความคิดสร้างสรรค์เป็นส่วนหนึ่งของวิสัยทัศน์ของการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2549-2549 และเป็นเงื่อนไขของการจัดการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 (2) ระบุให้สถานศึกษาจะต้องฝึกกระบวนการคิดให้กับผู้เรียน คำว่า กระบวนการคิด ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ การคิดไตร่ตรอง การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (สมศักดิ์ ภูวิภาดาธรรมชน. 2537: 1) อีกทั้งเป็นจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการคิด มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (ชาติ แจ่มนุช. 2545) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องค้นคว้าหาแนวทางพัฒนาการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นบุคคลผู้มีความคิดสร้างสรรค์ และด้วยการเน้นถึงคุณภาพที่สำคัญด้านความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ดังกล่าว จึงได้มีการศึกษาค้นคว้ากันมาก และสามารถสรุปเกี่ยวกับ

ความเชื่อแนวคิดในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ ซึ่ง ประเวศ วิณปราง (2541: 66-67; อ้างอิงจาก Gale. 1961) กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะที่มีอยู่ในตัวคนทุกคนและสามารถส่งเสริมคุณลักษณะนี้ให้พัฒนาสูงขึ้น ได้สอดคล้องกับสตอร์ม (ประสิทธิ์รักษ์ เจริญผล. 2547: 1; อ้างอิงจาก Storm. 1963) ซึ่งกล่าวว่าทุกคนมีลักษณะทางความคิดสร้างสรรค์และอาจจะแตกต่างกันในระดับของความมากน้อย และทอแรนซ์ (ประสิทธิ์รักษ์ เจริญผล. 2547: 1; อ้างอิงจาก Torrance. 1965) ได้ให้การสนับสนุนว่าความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้ด้วยการสอน ฝึกฝน ปฏิบัติให้ถูกวิธี และยิ่งเสนอว่า ควรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แก่เด็กตั้งแต่ยังเยาว์วัยได้เท่าใด ก็ยิ่งจะเป็นผลดีมากเท่านั้น โดยเฉพาะในช่วงก่อนวัยเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สิริมา ภิญโยอนันตพงษ์ (2544: 149) กล่าวถึงเด็กปฐมวัย ว่าเป็นวัยที่อยู่ในช่วงอายุแรกเกิดจนถึง 8 ปี เป็นระยะสำคัญที่สุดของการพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และบุคลิกภาพเป็นวัยนี้เรียกว่า ช่วงพลังแห่งการเจริญเติบโต งดงามสำหรับชีวิตและเป็นระยะที่เด็กมีจินตนาการสูง ศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ กำลังพัฒนา จึงนับเป็นการเริ่มต้นที่ดีในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเท่ากับเป็นการวางรากฐานที่มั่นคง สำหรับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในวัยต่อไป (เยาวพา เดชะคุปต์. 2542: 86) แต่ถ้ามิได้รับการช่วยเหลือส่งเสริมด้วยวิธีการที่ถูกต้องในช่วงเวลาที่เหมาะสมแล้ว จึงเป็นการยากต่อการฝึกภายหลัง ดังนั้นการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมและเอื้อต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัย จึงมีความสำคัญยิ่ง (ประสาธ อิศรปริดา. 2520: 16; อ้างอิงจาก Piaget. n.d.) และในทางตรงกันข้ามหากเด็กถูกจำกัด ควบคุมการคิดและการกระทำเด็กจะเกิดความรู้สึกอาย และไม่กล้าที่จะคิดและทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งอาจมีผลเสียต่อพัฒนาการในขั้นต่อไป

กิจกรรมการปั้นเป็นกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญสำหรับเด็ก เพราะการปั้นช่วยให้เด็กได้เคลื่อนไหวกล้ามเนื้อ ฝึกประสาทสัมผัส และกระตุ้นให้เด็กเกิดพัฒนาการในทุกด้าน นอกจากนี้การปั้นยังช่วยให้เด็กได้มีโอกาสสร้างสรรคงานศิลปะที่มีรูปทรงสามมิติ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น (ปัทมา แจ่มจรัส. 2546: 2; อ้างอิงจาก Schirmacher. 1998: 237) ส่วน วิรุณ ตั้งเจริญ (2539: 19) กล่าวว่า ขณะที่เด็กทำกิจกรรมการปั้นเด็กจะจัดระบบความคิดอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ในอันที่จะควบคุมการแสดงออกให้เป็นไปอย่างที่ได้คิดคำนึง และเกือบจะไม่ซ้ำกันในแต่ละครั้งจะเปลี่ยนไปตามแ่งมุมความคิดต่างๆ การสร้างผลงานปั้นของเด็กต้องใช้การสังเกต การเปรียบเทียบและการทำความเข้าใจในการสำรวจตรวจสอบสิ่งแวดล้อมรอบๆตัว เพื่อมาเป็นข้อมูลในแ่งของรายละเอียดและการแสดงรูปทรงในการออกแบบ นอกจากนี้ เลิศ อานันทนนะ (2535: 207) มีความเห็นว่า ถ้าเด็กอธิบายความหมายหรือบอกให้รู้เกี่ยวกับสิ่งที่ปั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่สืบเนื่องกับประสบการณ์เด็ก จะช่วยให้เด็กพัฒนาการเรียนรู้ ส่วน โกลอมบ์ (กรองกลม บุตรขาว. 2546: 3; อ้างอิงจาก Golomb. 1974: 242) กล่าวถึงการปั้นว่าสามารถตอบสนองพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กได้ดีมากที่สุดกิจกรรมหนึ่ง เนื่องจากเด็กมีโอกาสได้ใช้ชีวิตในการปั้นสื่อประเภทดินเหนียว ดินน้ำมันหรือแป้งโด ที่มีคุณสมบัติของความยืดหยุ่นอ่อนตัว เปลี่ยนแปลงรูปทรงได้ง่าย ก่อให้เกิดความรู้สึกในการสัมผัสและสามารถตอบสนองการกระทำของเด็กได้ดี ถือเป็นปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่งในการสะท้อนให้เห็นถึงระดับสติปัญญาอารมณ์และความรู้สึกของเด็กตามลำดับพัฒนาการแต่ละ

บุคคล ดังที่พัฒนา ชัชพงศ์ (สมาคมอนุบาลแห่งประเทศไทยฯ. 2547: ออนไลน์) กล่าวว่า การปั้นช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กได้หลากหลายมากมายทั้งด้านทักษะการใช้กล้ามเนื้อ ความภาคภูมิใจ ความมั่นใจ เป็นการระบายความเครียด เกิดความสนุกสนาน และจินตนาการ นอกจากนี้ขณะที่เด็กปั้นไปตามความคิดความต้องการ สมอของเด็กรยังได้คิดจินตนาการถึงรูปแบบ และรายละเอียดของผลงาน นอกจากนี้เซอร์มาเซอร์ (ปีทมา แจ่มจรัส. 2546: 3; อ้างอิงจาก Schirmacher. 1998: 263-264) เมื่อเด็กเริ่มปั้นจะใช้มือตี วด ดึงสื่อบนออกเป็นชั้นๆ รวมทั้งทุบให้แบนหรือม้วนเป็นรูปร่างใหม่ และเปิดสื่อบนให้ปั้นให้มีรูปร่างการดึงออก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีวาลี พวงชาติ (2545: 38-39) ซึ่งพบว่า การปั้นของเด็กส่วนใหญ่จะใช้วิธีการกด ดึงออก สับหรือหั่นให้เป็นชิ้นเล็กๆ และปั้นเป็นชิ้นส่วนย่อยๆแล้วนำมาติดกับชิ้นงานส่วนใหญ่ที่สร้างขึ้นก่อน เช่น เด็กปั้นลำตัวคนแล้วนำ แขน ขา มาติด ปั้นลำต้นของต้นไม้แล้วนำกิ่ง ก้าน ดอก ผล มาติด เป็นต้น ส่วน พรรษา นิลวิเชียร (2535: 249) กล่าวว่าควรจัดให้เด็กได้ทำกิจกรรมการปั้นที่หลากหลาย ซึ่งผู้สอนจะต้องเป็นผู้จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ประเภทต่างๆ สำหรับกิจกรรมการปั้นในแต่ละครั้ง โดยจะมีการส่งเสริมการปั้นที่มีลักษณะไม่ซับซ้อน ปั้นตามความพึงพอใจของเด็ก ช่วยให้เด็กได้ค้นพบความสามารถและเปิดโอกาสให้เด็กได้ค้นพบความสามารถและเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความสามารถออกมา

จากการประเมินการจัดบริการพัฒนาเด็ก 3-5 ปี ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ตามนโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย พ.ศ.2545-2549 (2544: 8) พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ให้เด็กเรียนรู้โดยการท่องจำ ไม่ส่งเสริมให้เด็กใช้ความคิด ไม่ให้อิสระในการแสดงออก รวมทั้งสอนอ่านเขียนและคิดเลข ทำให้เด็กด้อยคุณภาพในเรื่องวิธีการเรียนรู้ นอกจากนี้ ภรณ์ คุรุรัตน์ (2535: 1) กล่าวว่า การให้การอบรมและการให้การศึกษาของเด็กไทยส่วนมาก การจัดประสบการณ์ให้เด็กยังเน้นครูเป็นศูนย์กลาง ทำให้เด็กมีโอกาสร่วมและตอบสนองน้อย ส่งผลให้เด็กไม่กล้าคิด กล้าแสดงออก จำเป็นต้องส่งเสริมกระบวนการคิดให้กับเด็กมากขึ้น ส่วน ธีวาลี พวงชาติ (2546: 1) กล่าวว่า จากการสังเกตเด็กปฐมวัยในกิจกรรมการปั้น พบว่าเด็กส่วนใหญ่ มักจะปั้นในรูปแบบเดิมๆ ที่ตนเองเคยปั้น จะเป็นซ้ำๆและลอกเลียนแบบกัน ไม่ค่อยคิดอะไรที่แปลกใหม่ สอดคล้องกับสายฤดี วรกิจโภคาทร (2533: 101) กล่าวเพิ่มเติมว่า การให้เด็กปั้นในรูปแบบเดียวกันทุกวันเด็กจะเกิดความเบื่อหน่าย ต้องหาสื่อใหม่ๆ เข้ามาช่วยให้เกิดความหลากหลาย เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กอยากเลือกอยากลองใช้ ความแปลกใหม่ของวัสดุทำให้เด็กสนุกกับงาน เพราะงานนั้นมีสิ่งใหม่ให้คิดเสมอ ทำให้งานที่ทำไม่จำเจและน่าเบื่อหน่าย การปั้นประกอบเศษวัสดุจึงเป็นกิจกรรมที่เด็กมีความพอใจในการร่วมกิจกรรม เหมาะสมกับความต้องการของเด็กวัยนี้ ซึ่งความพึงพอใจนี่จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้เด็กเกิดความพยายามทำกิจกรรมจนสำเร็จ อีกทั้งครูและเด็กสามารถสังเกตพัฒนาการปั้นได้จากชิ้นงานที่เก็บไว้ได้ด้วย นอกจากนี้สามารถนำผลงานของเด็กมาประดับ ตกแต่งห้องหรือตัดแปลงเป็นของเล่นเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ให้เด็กได้อีกด้วย

จากแนวคิดและสภาพปัญหาที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมศิลปะการปั้นเป็นกิจกรรมของเด็กปฐมวัย ในการพัฒนาอันจะเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้แก่ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นโดยกำหนดเป็นความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้น
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้น

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการปั้นของเด็กปฐมวัย อันเป็นพื้นฐานที่แสดงออกของเด็กให้แก่ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยได้ใช้เป็นแนวทางในการเลือกจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการและความสนใจของเด็กแต่ละวัย

ขอบเขตการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย – หญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นปฐมวัยปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนบ้านอังกุล อำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 25 คน เป็นจำนวนนักเรียนทั้งหมด 50 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นปฐมวัยปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนบ้านอังกุล อำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ 1 ห้องเรียน จำนวน 25 คน ใช้นักเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ระยะเวลาในการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองซึ่งจัดกระทำในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละประมาณ 30 นาที

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ คือ การจัดกิจกรรมการปั้น
2. ตัวแปรตาม คือ ความคิดสร้างสรรค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **เด็กปฐมวัย** หมายถึง เด็กนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นปฐมวัยปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนบ้านอังกูล อำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ

2. **ความคิดสร้างสรรค์** หมายถึง ความสามารถของสมองในการคิดจินตนาการผสมผสานความรู้ และประสบการณ์ ซึ่งทำให้เกิดความคิดที่เปลี่ยนแปลง สิ่งแปลกใหม่ที่ต่างไปจากแบบเดิมได้ตามความเหมาะสมซึ่งสามารถวัดด้วยแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลน และ เออร์บัน (Jellen and Urban)

3. **การปั้น** หมายถึง กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ทดลอง ค้นคว้าสำรวจด้วยตนเอง โดยการสังเกตสื่อที่เป็นวัสดุอุปกรณ์ในการตกแต่ง ต่อเติม ซึ่งสื่อที่เด็กใช้ปั้น เช่น แป้งโด ดินน้ำมัน ดินเหนียว ขี้เลื่อยผสมแป้งเปียก ฯลฯ และมีสื่อประกอบตกแต่งต่อเติมได้แก่ สื่อจากธรรมชาติ เช่น กิ่งไม้เปลือกข้าวโพด ก้อนหิน เมล็ดถั่ว เป็นต้น สื่อจากของใช้ ไม้ไอศกรีม ไหมพรม เป็นต้น จะมีการเปลี่ยนแปลงไปทุกวันตามแผนการจัดกิจกรรมการปั้นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

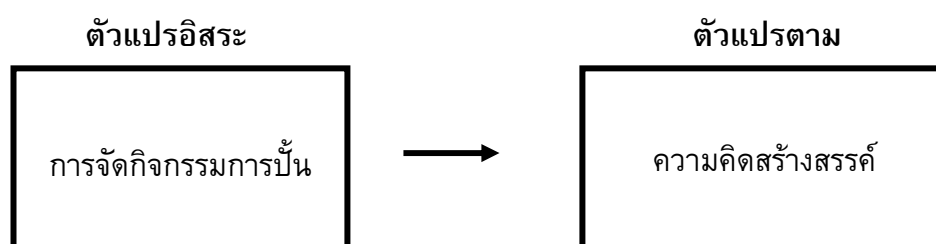
4. **การจัดกิจกรรมการปั้น** หมายถึง การดำเนินกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง โดยมีครูคอยกระตุ้น ชี้แนะอำนวยความสะดวก และจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อและส่งเสริมต่อการเรียนรู้ของเด็ก มีกระบวนการในการทำกิจกรรมการปั้นต่อเนื่องกันเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นนำ เป็นการนำเข้าสู่บทเรียน โดยวิธีการร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง เล่นิทาน ปริศนา คำทาย สนทนาซักถามโดยใช้สื่อของจริงหรือรูปภาพ เพื่อกระตุ้นให้เด็กอยากร่วมกิจกรรม

ขั้นดำเนินการ ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กเกิดความคิดและตั้งคำถาม เพื่อกระตุ้นให้เด็กรู้จักเกิดทักษะในการคิด ซึ่งเด็กอาจจะดำเนินกิจกรรมด้วยตนเองหรืออาจจะแบ่งกลุ่มให้เด็กร่วมปฏิบัติกิจกรรม และมีการนำเสนอผลจากการดำเนินกิจกรรมแล้วโชว์งานตามมุมผลงาน

ขั้นสรุป ขั้นตอนการทบทวนสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้ และร่วมกันสรุปเพิ่มเติม เพื่อให้มีความสมบูรณ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการบ้าน มีความคิดสร้างสรรค์หลังการจัดกิจกรรมสูงขึ้น
กว่าก่อนการจัดกิจกรรม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามลำดับหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์
 - 1.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์
 - 1.2 ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์
 - 1.3 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์
 - 1.4 กระบวนการของความคิดสร้างสรรค์
 - 1.5 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์
 - 1.6 คุณลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์
 - 1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและการปั้นของเด็กปฐมวัย
 - 2.1 ความหมายของศิลปะ
 - 2.2 ความหมายของงานศิลปะเด็ก
 - 2.3 คุณค่าของกิจกรรมศิลปะ
 - 2.4 ประเภทกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.5 ความหมายของการปั้น
 - 2.6 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการปั้น
 - 2.7 ความสำคัญของการปั้น
 - 2.8 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมการปั้น
 - 2.9 ลักษณะพัฒนาการการปั้นของเด็ก
 - 2.10 รูปแบบของการปั้น
 - 2.11 สื่อและการใช้สื่อเกี่ยวกับการปั้น
 - 2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปั้น

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

1.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์(Creative Thinking) นักจิตวิทยาและนักศึกษาค้นคว้าให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

กิลฟอร์ด (ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ, 2546: 27; อ้างอิงจาก Gylford, 1950: 470) ได้ให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความคิดอเนกนัย (Divergent Thinkking) ซึ่งคิดได้หลายทิศทาง

หลายด้าน หลายมุม คิดได้กว้างไกล และนำไปสู่การคิดประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่ รวมถึงการคิดค้นพบวิธีการแก้ปัญหาได้สำเร็จ ความคิดอเนกนัยประกอบด้วยความคิดริเริ่ม (Originality) ความคล่องในการคิด (Fluency) ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) และความละเอียดลออ (Elaboration)

ออสบอร์น (ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ. 2546: 27; อ้างอิงจาก Osborn. 1957: 23) ได้ให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง จินตนาการประยุกต์ คือเป็นจินตนาการที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อแก้ปัญหาที่ยากที่มนุษย์ประสบอยู่ มิใช่เป็นจินตนาการที่ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยทั่วไป ความคิดจินตนาการจึงเป็นลักษณะสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ในการนำไปสู่ผลผลิตที่แปลกใหม่และเป็นประโยชน์

ทอแรนซ์ (ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ. 2546: 27; อ้างอิงจาก Torrance. 1962: 16) ได้ให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือความสามารถของบุคคลในการคิดสร้างสรรค์ผลผลิต หรือสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ที่ไม่รู้จักมาก่อน ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้อาจจะเกิดการรวมเอาความรู้ต่างๆ ที่ได้จากประสบการณ์เดิม แล้วเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่ๆ สิ่งที่เกิดขึ้นไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งสมบูรณ์อย่างแท้จริง อาจออกมาในรูปของผลิตผลทางศิลปะ วรรณคดี วิทยาศาสตร์ หรืออาจเป็นเพียงกระบวนการเท่านั้น

วอลลาซและโคแกน (ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ. 2546: 28; อ้างอิงจาก Walach; & Kogan. 1965: 34) ได้ให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์หมายถึง ความคิดโยงสัมพันธ์ (Association) คือเมื่อระลึกถึงสิ่งใดก็ได้ ก็จะเป็นสะพานให้ระลึกถึงสิ่งอื่นได้ต่อไปอย่างสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ เช่น เห็นคำว่าปากกาก็นึกถึง กระดาษ ดินสอ ขวดหมึก โต๊ะ เก้าอี้ ฯลฯ ยิ่งคิดได้มากเท่าไร ยิ่งแสดงถึงศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์มากขึ้นเท่านั้น ฉะนั้น อาจกล่าวได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางสมองที่มีสิ่งเร้าเข้าไปกระตุ้นให้เกิดการตอบสนองออกมา

มาเยสกี (ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ. 2546: 28; อ้างอิงจาก Mayesky. 1985: 3) ได้ให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นแนวทางของการคิดหรือการกระทำบางสิ่งบางอย่างที่เป็นลักษณะเริ่มแรกสำหรับบุคคลอื่นและเน้นสิ่งที่มีคุณค่าสำหรับคนคิด หรือคนอื่นๆ ซึ่งก็คือ มีหนทางใหม่ๆ ในการแก้ปัญหาเหนือการสร้างผลผลิตใหม่ๆ เช่น เพลง โคลง กลอน และเครื่องจักรใหม่ๆ เป็นต้น

อาร์โนลด์ (ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ. 2546: 28; อ้างอิงจาก Arnold. 1988: 92) ให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นการกระทำที่นำไปสู่การแก้ปัญหา หรือความสามารถในการคิดแบบเปิด คิดอเนกนัย และคิดในหนทางที่ไม่เหมือนกัน โดยความคิดสร้างสรรค์ต้องประกอบด้วย 4 อย่าง คือ เป็นสิ่งใหม่ (Novel) เป็นสิ่งที่สัมพันธ์กัน(Relevance) เป็นสิ่งที่ขัดแย้งกัน(Conflict) และเป็นสิ่งที่ต้องประเมินผล(Evaluatio)

อาร์ รังสินันท์ (2532: 5) ให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะเป็นอเนกนัยอันนำไปสู่การสิ่งแปลกใหม่ด้วยการคิดดัดแปลง ประยุกต์จากความคิดเดิมผสมกันให้เกิดสิ่งใหม่ รวมทั้งการประดิษฐ์ค้นพบสิ่งต่างๆ ตลอดจนวิธีการคิดทฤษฎีหลักการได้สำเร็จ

อารี พันธุ์มณี (2540: 6) ให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง กระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะอเนกนัย อันนำไปสู่การคิดค้นพบสิ่งแปลกใหม่ ด้วยการคิดดัดแปลง ประยุกต์ จากความคิดเดิมผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ ซึ่งรวมทั้งการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่างๆ ตลอดจนวิธีการคิดทฤษฎีหลักการได้สำเร็จ

ณัฐพงศ์ เจริญทิพย์ (2541: 103) ได้ให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ถึงความสามารถในการคิดนอกกรอบ(Lateral Thinking) เพื่อสร้างแนวคิดใหม่ที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาได้หลายๆแนวคิด และนำแนวคิดเหล่านี้ไปพัฒนาต่อเพื่อให้สามารถใช้แก้ปัญหาที่ต้องการได้

ความคิดสร้างสรรค์ จึงเป็นความสามารถหรือกระบวนการทางสมองที่คิดได้หลายทิศทาง หลายแง่ หลายมุม คิดได้แปลกใหม่ คิดในลักษณะอเนกนัยอันนำไปสู่การคิดและเชื่อมโยงผสมผสานให้เกิดสิ่งใหม่รวมทั้งการคิดและการค้นพบการแก้ปัญหาใหม่ ตลอดจนความสำเร็จในการค้นพบทฤษฎีต่างๆอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อสังคม

1.2 ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์

เฮลล์ลอค (ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ. 2546: 28; อ้างอิงจาก Hurlock. 1972: 139) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ให้ความสนุกสนาน ความสุข และความพอใจแก่เด็กและมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของเด็กมาก ไม่มีอะไรที่จะทำให้เด็กรู้สึกหดหู่ได้เท่ากับงานสร้างสรรค์ของเขาถูกตำหนิ ถูกดูถูก หรือถูกว่าสิ่งที่เขาส่งนั้นไม่เหมือนของจริง

เจอร์วิล (ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ. 2546: 28; อ้างอิงจาก Jersild. 1972: 153-158) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์มีส่วนช่วยในการส่งเสริมเด็กในด้านต่างๆ ได้แก่

1. ส่งเสริมสุนทรียภาพ เด็กจะรู้จักชื่นชมและมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งต่างๆซึ่งผู้ใหญ่ควรทำเป็นทุกอย่าง โดยการยอมรับและชื่นชมในผลงานของเด็ก การพัฒนาสุนทรียภาพแก่เด็ก โดยให้เด็กเห็นว่าทุกอย่างมีความหมาย การส่งเสริมให้รู้จักสังเกตสิ่งที่แปลกจากสิ่งธรรมดาให้ได้ยินในสิ่งไม่เคยได้ยิน และหัดให้เด็กสนใจในสิ่งต่างๆรอบตัว

2. เป็นการผ่อนคลายอารมณ์ การทำงานสร้างสรรค์เป็นการผ่อนคลายอารมณ์ ลดความกดดัน ความคับข้องใจ และความก้าวร้าว

3. สร้างนิสัยในการทำงานที่ดี ขณะที่เด็กทำงานครูควรสอนสอนระเบียบและนิสัยที่ดีในการทำงานควบคู่ไปด้วย เช่น หัดให้เด็กรู้จักเก็บของเป็นที่ ล้างมือเมื่อทำงานเสร็จ เป็นต้น

4. การพัฒนากล้ามเนื้อ เด็กจะสามารถพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่จากการเล่น การเคลื่อนไหว การเล่นบล็อก และพัฒนากล้ามเนื้อเล็กจากการตัดกระดาษ ประดิษฐ์ภาพ วาดภาพด้วยมือ การต่อภาพ การเล่นเกมกระดานตะปู

5. เปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง เด็กจะชอบทำกิจกรรมและใช้วัตถุต่างๆซ้ำๆกัน เพื่อสร้างสิ่งใหม่ๆขึ้น ครูจึงควรจัดหาวัสดุต่างๆไว้ให้เด็กมีโอกาสพัฒนาการทดลองของตนเอง เช่น กล้องยาสีฟัน เปลือกไข่ และเศษวัสดุเหลือใช้ เพื่อให้เขาฝึกสมมติเป็นนักก่อสร้าง สร้างสถาปนิก

ดุสดี กุญินทร์ (2537: 73) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ว่า

1. มีคุณค่าต่อสังคม

คุณค่าของความคิดสร้างสรรค์ที่มีต่อสังคมนั้น ได้แก่ การที่บุคคลได้คิดและสร้างสรรค์สิ่งหนึ่งเพื่อประโยชน์สุขและความก้าวหน้าของสังคมหรือหาวิธีการแก้ปัญหาจนกระทั่งประสบผลสำเร็จ และมีประสพต่อสังคม เช่น ความเจริญก้าวหน้าในด้านการเกษตร การคมนาคม ความเจริญทางการแพทย์

2. มีคุณค่าต่อตนเอง

ความสามารถในการสร้างสรรค์นั้นนับว่ามีคุณค่าต่อบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์เองด้วย เพราะการสร้างผลงานชิ้นใดขึ้นมาทำให้ผู้ที่สร้างสรรค์มีความพึงพอใจ และมีความสุข เช่น การที่เด็กสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเองจะสร้างความพอใจแก่เด็ก ไม่ว่าจะเป็นการวาดภาพ การต่อสิ่งของให้เป็นรูปร่างต่างๆ การคิดเกมการเล่นที่แปลกใหม่ เด็กจะเกิดความภาคภูมิใจในความสามารถของตน มั่นใจในตนเองซึ่งมีผลไปถึงแบบแผนบุคลิกภาพ และความสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมของเด็ก

จากความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าความคิดสร้างสรรค์ช่วยสร้างนิสัยที่ดีให้กับเด็ก ช่วยผ่อนคลายอารมณ์ทั้งยังช่วยให้เด็กได้พัฒนาร่างกาย สติปัญญา ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้สำรวจค้นคว้าทดลองเพื่อสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ และช่วยให้เกิดความสะอาดสบายรวดเร็วประหยัดเวลาแรงงานและเศรษฐกิจ เกิดความเจริญก้าวหน้าทั้งต่อตนเองและประเทศชาติ ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นลักษณะที่สำคัญควรได้รับการส่งเสริมและปลูกฝังให้กับเด็ก

1.3 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

นักจิตวิทยาและนักศึกษา ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ไว้อย่างหลากหลายตามแนวคิดของแต่ละคนดังนี้

กิลฟอร์ดและเฮฟเนอร์ (ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ, 2546: 30; อ้างอิงจาก Guilford; & Hoepfner, 1971: 125-143) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อย 8 องค์ประกอบคือ

1. ความคิดริเริ่ม (Originality)
2. ความคิดคล่องตัว (Fluency)
3. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility)
4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration)
5. ความไวต่อปัญหา (Sensitivity of problem)
6. ความสามารถในการให้คำนิยามใหม่ (Redefinition)
7. ความซึมซาบ (Penetration)
8. ความสามารถในการทำนาย (Prediction)
9. การมีอารมณ์ขัน (Humor)
10. ความมุ่งมั่น (Intention)

อาร์ พันธ์มณี (2540: 33) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่ได้คิดได้กว้างไกลหลายทิศทาง หรือเรียกว่าลักษณะการคิดนอกเนกนัยหรือการคิดแบบกระจาย (Divergent Thinking) ซึ่งประกอบด้วย

1. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ลักษณะความคิดแปลกให้แตกต่างจากความคิดธรรมดาหรือความคิดง่าย ๆ ความคิดริเริ่มหรือที่เรียกว่า Wild Idea เป็นความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งตนเองและสังคม ความคิดริเริ่มอาจเกิดจากการนำความรู้เดิมมาคิดดัดแปลง และประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น เช่น การคิดเครื่องบินได้สำเร็จ ได้แนวคิดมาจากการทำเครื่องร่อน

2. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน แบ่งออกเป็น

2.1 ความคล่องตัวทางด้านถ้อยคำ (Word Fluency) เป็นความสามารถในการใช้ถ้อยคำได้อย่างคล่องแคล่ว

2.2 ความคิดคล่องแคล่วด้านการโยงสัมพันธ์ (Associational Fluency) เป็นความสามารถที่หาถ้อยคำที่เหมือนหรือคล้ายกันได้มากที่สุดภายในเวลาที่กำหนด

2.3 ความคล่องแคล่วทางด้านการแสดงออก (Expressional) เป็นความสามารถในการใช้สีหรือประโยค คือ สามารถนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็วเพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ

2.4 ความคล่องแคล่วในการคิด (Ideational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด เช่น ให้คิดหาประโยชน์ของก้อนอิฐให้ได้มากที่สุดภายในเวลาที่กำหนดให้

3. ความคิดยืดหยุ่นหรือความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) หมายถึง ประเภทหรือแบบของความคิด แบ่งออกเป็น

3.1 ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นทันที (spontaneous Flexibility) เป็นความสามารถที่จะพยายามคิดให้หลายประเภทอย่างอิสระ

3.2 ความคิดยืดหยุ่นทางด้านการดัดแปลง (Adaptive Flexibility) คนที่มีความคิดยืดหยุ่นจะคิดได้ไม่ซ้ำกัน เช่น ในข้อ 1 ในเวลา 5 นาที ท่านลองคิดว่าท่านสามารถใช้หวายทำอะไรได้บ้าง คำตอบ กระบุง กระจาด ตะกร้า กล้องดินสอ กระออมเก็บน้ำ เปล เตียงนอน ตู โต๊ะ เครื่องแป้ง แก้ว อี แก้ว อี นอนเล่น โซฟา ตะกร้อ ชะลอม กรอบรูป กีบเสียบผม ด้ามไม้เทนนิส ด้ามไม้แบดมินตัน เป็นต้น หรือหากนำเอาคำตอบดังกล่าวมาจัดเป็นประเภทก็จะจัดได้ 5 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 เฟอร์นิเจอร์ ประกอบด้วย ตู เตียงนอน โต๊ะ แก้ว อี โซฟา

ประเภทที่ 2 เครื่องใช้ ประกอบด้วย กระบุง กระจาด ตะกร้า

ประเภทที่ 3 เครื่องกีฬา ประกอบด้วย ตะกร้อ ด้ามไม้เทนนิส ด้ามไม้แบดมินตัน

ประเภทที่ 4 เครื่องประดับ ประกอบด้วย กีบเสียบผม

ประเภทที่ 5 เครื่องเขียน ประกอบด้วย กล้องดินสอ

4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความคิดในรายละเอียดเป็นขั้นตอน สามารถอธิบายให้เห็นภาพชัดเจนหรือเป็นแผนงานที่สมบูรณ์ขึ้น ความคิดละเอียดลออ จัดเป็นรายละเอียดที่นำมาตกแต่งขยายความคิดครั้งแรกให้สมบูรณ์ขึ้น

องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์มีหลายลักษณะที่สำคัญคือความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ ซึ่งเป็นลักษณะความคิดแบบอเนกนัย รวมถึงการกล้าคิด กล้ากระทำ กล้าแสดงออกในสิ่งที่ตนเองคิด มีความไวต่อปัญหา มีอารมณ์ขัน ตลอดจนมีความมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จ

1.4 กระบวนการของความคิดสร้างสรรค์

กระบวนการคิดสร้างสรรค์ หมายถึง วิธีการคิดหรือกระบวนการทำงานของสมองอย่างเป็นขั้นตอน ตลอดจนสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จ นักจิตวิทยาและนักศึกษาได้กล่าวถึงขั้นตอนของกระบวนการคิดสร้างสรรค์ดังนี้

วอลลาส (ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ. 2546: 31; อ้างอิงจาก Wallas. 1962: 36) ได้แบ่งกระบวนการคิดสร้างสรรค์ออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียม (Period of Preparation) เป็นขั้นที่พยายามรวบรวมข้อเท็จจริง เรื่องราวและแนวคิดต่างๆ ที่มีอยู่ด้วยกันเพื่อหาความกระจ่างของปัญหา ประเมินถึงวิธีการที่จะแก้ปัญหา

2. ขั้นเพาะความรู้ (Period of Incubation) ระยะเวลาที่ผู้คิดต้องใช้ความคิดอย่างหนักเพื่อหาความรู้ที่รวบรวมไว้แต่แรกประสมกลมกลืนเข้าเป็นร่องรอยและครุ่นคิดอยู่ในจิตใต้สำนึก (Unconscious Mind)

3. ขั้นเกิดความคิด (Period of Illumination) เป็นระยะที่เกิดการหยั่งรู้ ตระหนักถึงคำตอบที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการแก้ปัญหา

4. ขั้นพิสูจน์ (Period of Verification) คือ การเก็บรวบรวมความรู้ที่ได้จากหยั่งรู้ แล้วทดสอบว่า สิ่งนั้นสามารถแก้ปัญหาได้หรือไม่ และสรุปเป็นกฎเกณฑ์ต่อไป

ซัลลิแวน (Sullivan. 1967: 33) ได้กล่าวถึงขั้นต่างๆ ของกระบวนการคิดสร้างสรรค์ดังนี้

1. ขั้นประสบปัญหา (Puzzlement) เป็นขั้นซึ่งบุคคลเกิดความรู้สึกว่ามีบางอย่างเกิดความเข้าใจผิด ไม่แจ่มชัด หรือไม่สามารเข้าใจได้

2. ขั้นคิดไตร่ตรองอย่างหนัก (Incubation) เป็นขั้นที่ความคิดหยุดอยู่ขณะหนึ่ง เพื่อคอยดูว่ามีอะไรเกิดขึ้น

3. ขั้นเพาะความคิด (Illumination) เป็นขั้นที่เกิดความคิดอย่างทะลุปรุโปร่งหรือเกิดการค้นพบแล้ว

4. ขั้นกลั่นกรองความคิด (Elaboration) เป็นขั้นที่ทำการพิสูจน์ทบทวนเหตุผลที่ได้จากการกระทำนั้น

เวแกนส์ (ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ. 2546: 32; อ้างอิงจาก Weigand. 1971: 208) กล่าวว่า กระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ 5 ขั้นตอนดังนี้

1. ชั้นวิเคราะห์ปัญหา (Analysis) เป็นการกำหนดตัวปัญหาให้แจ่มชัด
2. ชั้นปฏิบัติการ (Manipulation) เป็นขั้นรวบรวมวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้
3. ชั้นความคิดติดขัด (Impasse) เป็นขั้นที่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้
4. ชั้นเกิดความกระจ่าง(Eureka) เป็นขั้นที่เกิดความคิดขึ้น มองเห็นทางแก้ปัญหาทันที
5. ชั้นพิสูจน์(Verification) เป็นขั้นตรวจสอบให้แน่ใจ

กิลฟอร์ด (ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ. 2546: 32; อ้างอิงจาก Guiford. 1967) กล่าวว่าคนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จะต้องมีความฉับไว ที่จะรับรู้ปัญหา มองเห็นปัญหา สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นใหม่ ๆ และปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ซึ่งวิธีคิดเป็นตามลำดับขั้นดังนี้

1. การรับรู้และการเข้าใจ (Cognition) หมายถึง ความสามารถของสมองในการเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

2. การจำ (Memory) หมายถึง ความสามารถของสมองในการสะสมข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้มา และสามารถระลึกออกมาได้ตามที่ต้องการ

3. การคิดแบบอบเนกนัย (Divergent thinking) หมายถึง ความสามารถของสมองในการให้คำตอบสนองได้หลาย ๆ อย่าง จากสิ่งเร้าที่กำหนดให้โดยไม่จำกัดจำนวนคำตอบ

4. การคิดแบบเอกนัย (Convergent Thinking) หมายถึง ความสามารถของสมองในการให้คำตอบที่ถูกต้อง และดีที่สุดจากข้อมูลที่กำหนดให้

5. การประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง ความสามารถของสมองในการตัดสินใจข้อมูลที่กำหนดให้ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ทอแรนซ์ (ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ. 2546: 32; อ้างอิงจาก Torrance. 1965: 121-124) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ หรือกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) ซึ่งแบ่งเป็นขั้นดังนี้

1. ขั้นค้นพบความจริง (Fact Finding) ขั้นนี้เริ่มตั้งแต่เกิดความรู้สึกกังวลใจ มีความสับสน วุ่นวายเกิดขึ้นในใจ แต่ไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นอะไร จากจุดนี้พยายามตั้งสติและพิจารณาดูว่าความยุ่งยากสับสนวุ่นวาย หรือสิ่งที่ทำให้กังวลคืออะไร

2. ขั้นค้นพบปัญหา (Problem Finding) เมื่อพิจารณาโดยรอบคอบแล้วจึงสรุปได้ว่าความกังวลใจ ความสับสนวุ่นวายในใจนั้นก็คือปัญหาเกิดขึ้นนั่นเอง

3. ขั้นตั้งสมมติฐาน (Idea Finding) เมื่อรู้ว่ามีปัญหาเกิดขึ้นจะพยายามคิดตั้งสมมติฐานขึ้น และรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการทดสอบสมมติฐานในขั้นต่อไป

4. ขั้นค้นพบคำตอบ (Solution Finding) ชั้นวิเคราะห์ข้อมูลและพบคำตอบจากการทดสอบสมมติฐานในขั้นที่ 3

5. ขั้นยอมรับผลจากการค้นพบ (Acceptance Finding) ขั้นนี้จะเป็นการยอมรับคำตอบที่ได้จากการพิสูจน์ อันจะนำไปสู่หนทางที่ทำให้เกิดแนวคิดหรือสิ่งใหม่ต่อไป เรียกว่า New Challenge

กล่าวได้ว่า กระบวนการความคิดสร้างสรรค์หมายถึง วิธีการคิดหรือกระบวนการทำงานของสมองที่มีขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การรับรู้ปัญหา ใช้ความคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรองและค้นพบคำตอบหรือวิธีแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ แล้วจึงตั้งสมมติฐาน ทดสอบสมมติฐานเพื่อพิสูจน์ว่าสิ่งนั้นสามารถแก้ปัญหาได้หรือไม่อันนำไปสู่หนทางที่จะทำให้เกิดแนวคิดใหม่ต่อไป

1.5 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์

อาร์ รังสินันท์ (2532: 506-510) ได้กล่าวถึงทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ไว้ 5 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของนักจิตวิทยาจิตวิเคราะห์ฟรอยด์ (Freud) จิตแพทย์ชาวเวียนนาเป็นผู้นำกลุ่ม ฟรอยด์ให้ความเห็นว่า ความคิดสร้างสรรค์เกิดจากความขัดแย้งระหว่างแรงขับทางเพศ ซึ่งถูกผลักดันออกมาโดยจิตใต้สำนึกกับความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในสังคม ดังนั้น เพื่อให้แรงขับทางเพศได้แสดงออกมาในรูปหรือพฤติกรรมที่สังคมยอมรับได้ จึงเปลี่ยนเป็นความคิดสร้างสรรค์

ฟรอยด์ยังให้ทัศนะเพิ่มเติมว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะของความร่าเริงแจ่มใส ผ่อนคลาย อิสระหรือลักษณะของความเป็นเด็กซึ่งบริสุทธิ์เป็นธรรมชาติตามสภาพที่แท้จริง ไม่เสแสร้งหรือปรุงแต่งและมีความคิดแจ่มใส บริสุทธิ์ สนุกสนาน ไม่มีความคิดยึดติดต่อสิ่งใด ไม่เคร่งเครียด

2. ทฤษฎีโครงสร้างทางเชาว์ปัญญา (The Structure of Intellect)

กิลฟอร์ด (อาร์ รังสินันท์. 2526: 24-29; อ้างอิงจาก Guilford. 1950) ได้อธิบายโครงสร้างของสมรรถภาพทางสมองไว้ 3 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 เนื้อหา (Content) หมายถึง ข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่เป็นสื่อความคิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. ภาพ (Figurel) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นรูปธรรมที่จะรับรู้และทำให้เกิดความรู้สำนึกคิดได้ เช่น ภาพต่างๆ

2. สัญลักษณ์ (Symbol) หมายถึง ข้อมูลที่อยู่ในรูปของเครื่องหมาย เช่น ตัวอักษร โหนดดนตรี ตัวเลข รวมทั้งสัญลักษณ์ต่างๆ

3. ภาษา (Semantic) หมายถึง ข้อมูลที่อยู่ในรูปถ้อยคำ ที่มีความหมายต่างๆ สามารถใช้ติดต่อสื่อสารได้ เช่น พ่อ แม่ โกรธ ชอบ ดีใจ เสียใจ แต่บางอย่างไม่อยู่ในรูปถ้อยคำก็มีเช่น ภาษาใบ้

4. พฤติกรรม (Behavioral) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นการแสดงออก กิริยา อาการ การกระทำที่สามารถสังเกตเห็น รวมทั้งทัศนคติ การรับรู้ การคิด เช่น การยิ้ม การแสดงความคิดเห็น

มิติที่ 2 การคิด (Operation) หมายถึง มิติที่แสดงลักษณะกระบวนการทำงานของสมองในลักษณะต่างๆ ซึ่งแบ่งเป็น 5 ลักษณะ คือ

1. การรู้จักและเข้าใจ (Cognition) หมายถึง ความสามารถในการตีความสมองเมื่อเห็นสิ่งเร้าแล้วเกิดการรับรู้ เข้าใจในสิ่งนั้น และบอกได้ว่าเป็นอะไรได้ทันทีทันใด เช่น เมื่อเห็นของเล่นรูปร่างกลมๆทำด้วยยางผิวเรียบ ก็บอกได้ว่าเป็นลูกบอล

2. การจำ (Memory) หมายถึง ความสามารถในการเก็บสะสมความรู้ และข้อมูลต่างๆไว้ได้ และสามารถระลึกได้เมื่อต้องการออกมาในรูปแบบใดได้ตามต้องการ เช่น การจำ หมายเลขประจำตัว การท่องสูตรคูณ

3. การคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking) หมายถึง เป็นความสามารถในการคิดตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้หลายรูปแบบ หลายแง่หลายมุม หลายทิศทาง คิดหาคำตอบได้โดยไม่จำกัดจำนวนมาก สิ่งเร้าที่กำหนดให้ในเวลาจำกัด เช่น ให้บอกสิ่งที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า น้ำ มาให้มากที่สุด

4. คิดแบบเอกนัย (Convergent Thinking) เป็นความสามารถทางสมองของบุคคลที่สามารถสรุปข้อมูลที่ดีที่สุด จากข้อมูลที่กำหนดให้ และการสรุปเป็นคำตอบนั้น จะเน้นเพียงคำตอบเดียว เช่น การเลือกคำตอบในการทำข้อสอบแบบเลือกตอบ

5. การประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง ความสามารถของบุคคลหาเกณฑ์ที่สมเหตุสมผลเกี่ยวกับความดี ความงาม ความเหมาะสม จากข้อมูลที่กำหนดให้

มิตินี้ 3 ผลของการคิด (Products) เป็นมิตินี้ที่แสดงถึงผลในการตอบสนองสิ่งเร้า ซึ่งเป็นวิธีการคิดตามมิตินี้ 2 ผลที่จะออกมาเป็นมิตินี้ 3 ซึ่งแบ่งเป็น 6 ลักษณะ คือ

1. หน่วย (Units) หมายถึง ส่วนย่อยๆที่ถูกแยกออกมา มีคุณสมบัติเฉพาะของตนเองที่แตกต่างไปจากสิ่งอื่นๆ เช่น หมา แมว มด นก เป็นต้น

2. จำพวก (Classes) หมายถึง กลุ่มของสิ่งที่มีคุณสมบัติบางประการร่วมกัน เช่น สุนัข ปลาวาฬ คน เป็นพวกเดียวกัน เพราะต่างก็เลี้ยงลูกด้วยนมเหมือนกัน

3. ความสัมพันธ์ (Relations) หมายถึง ผลของการเชื่อมโยงความคิดแบบต่างๆ ตั้งแต่ 2 หน่วยเข้าด้วยกัน โดยอาศัยลักษณะบางประการเป็นเกณฑ์ อาจอยู่ในรูปของหน่วยกับหน่วย จำพวกกับจำพวก ระบบกับระบบ เช่น พระกับวัด นกกับวัว เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตที่มีชีวิตที่อยู่อาศัย

4. ระบบ (System) หมายถึง การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของผลที่ได้หลายๆคู่เข้าด้วยกันอย่างมีระบบ เช่น 2 4 6 8 ซึ่งเป็นระบบเลขคู่

5. การแปลงรูป (Transformation) หมายถึง การแปลงรูป ปรับปรุง การให้นิยามใหม่ การตีความหมาย การขยายความหรือการจัดองค์ประกอบของข้อมูลที่กำหนดให้เสียใหม่ เพื่อนำไปใช้ในวัตถุประสงค์อื่น เช่น การแปลงรูป

6. การประยุกต์ (Implications) หมายถึง ความเข้าใจในการนำข้อมูลไปใช้ขยายความเพื่อการพยากรณ์หรือคาดคะเนข้อความในตรรกะวิทยา “ประเภท ถ้า...แล้ว...” ก็เป็นพวกใช้การคาดคะเนโดยอาศัยเหตุและผล

ทฤษฎีแบบโครงสร้างทางสติปัญญา นี้ถือว่าเป็นพื้นฐานในการศึกษาด้านความคิดสร้างสรรค์ เพราะกิลฟอร์ด (ณัฐวรรณ ชนชัยภูมิ, 2546: 35; อ้างอิงจาก Guilford, 1967: 138) อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะ ความคิดอเนกนัย (Divergent Thinking) คือ ความคิดหลายทิศทาง หลายแง่ หลายมุม คิดได้กว้างไกล ซึ่งลักษณะความคิดนี้จะนำไปสู่การประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่เพิ่มขึ้น ข้อสรุปของกิลฟอร์ดนี้ทำให้มีการศึกษาเรื่องความคิดสร้างสรรค์อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งในเวลาต่อมา

3. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของนักมนุษยนิยม

มาสโล (Maslow) และโรเจอร์ส (Rogers) เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญของแนวคิดกลุ่มนี้ โดยมีความคิดวาทศาสตร์ที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นผู้ที่รู้จักตนเองตรงตามสภาพที่เป็นจริง เข้าใจตนเอง ยอมรับตนเองทั้งในส่วนบกพร่องและส่วนดี รู้ทั้งจุดอ่อนและตระหนักในความสามารถของตนเอง ฟังตนเอง ริเริ่มและนำตนเองได้ สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ มีอิสระ เสรีภาพ ในการคิดตัดสินใจเลือกทำสิ่งต่างๆโดยไม่ให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน มองเห็นศักดิ์ศรีและคุณค่าของตนเอง และสามารถสร้างสรรค์ตนเองและสังคมให้เกิดประโยชน์สุข

การที่บุคคลสามารถพัฒนาและไปถึงเป้าหมายดังกล่าวนั้น กลุ่มมนุษยนิยมได้เน้นถึง สถานการณ์ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ว่า จะต้องประกอบด้วย

1. ภาวะความปลอดภัยทางจิต กล่าวคือ

1.1 การยอมรับในค่าของคนแต่ละคน เคารพในสิทธิและความคิดเห็น

1.2 ไม่มีการตีราคา ประเมิน หรือเปรียบเทียบความคิดเห็นและผลงาน ทุกคนทำงานด้วยความสบายใจ ไม่ต้องหวั้นวิตก และเกรงการถูกลงโทษหรือตำหนิ หรือตัดสินว่าไม่ดี

1.3 ความมั่นใจในตนเอง มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจด้วยตนเอง และเต็มใจที่จะรับผิดชอบ ในความสำเร็จหรือความล้มเหลวของตนได้

2. ภาวะที่มีเสรีภาพในการแสดงออก กล่าวคือ

2.1 มีจิตใจกว้างที่จะเปิดรับประสบการณ์ เต็มใจที่จะรับความรู้ ความคิด มีความสนใจ ต่อเหตุการณ์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นในโลก รวมทั้งประเด็นข้อถกเถียงที่ยังไม่ยุติ

2.2 ปรารถนาที่จะเล่นกับความคิด และสิ่งแปลกๆใหม่ๆ

4. ทฤษฎีความคิดสองลักษณะ

แนวคิดของทฤษฎีความคิดสองลักษณะเกี่ยวกับการทำงานของสมองของมนุษย์โดย เริ่มต้นศึกษาและทดลองของนักจิตวิทยาคลินิก ซึ่งมีแนวคิดเบื้องต้นว่า เฝ่าพันธุ์ของมนุษย์อยู่รอด สืบสายมาจนถึงคนรุ่นปัจจุบันได้ดีก็เพราะมนุษย์มีสมองอันเชี่ยวชาญ ซึ่งเกิดจากการทำงานของ สมองสองส่วน โดยแบ่งหน้าที่กันทำในแต่ละส่วน และจากการค้นคว้าทดลองเกี่ยวกับการทำงานของ สมองสองซีกของมนุษย์มาเป็นเวลา 15 ปี นักวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันจึงสรุปว่า มนุษย์แต่ละคนมี สมองสองซีก คือสมองซีกซ้ายและสมองซีกขวา ซึ่งทำหน้าที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนต่อการรับรู้ ความเป็นไปของสิ่งต่างๆ

ความคิดสร้างสรรค์ เกิดจากการทำงานของสมองซีกขวา ซึ่งทำหน้าที่คิดจินตนาการ ความคิดแปลกๆใหม่ๆ ความซาบซึ้งในดนตรี ศิลปะ เป็นต้น ส่วนสมองซีกซ้ายเป็นส่วนที่คิดและมีการทำงานออกมาเป็นรูปธรรม เช่น การวิเคราะห์ การหาเหตุผล เป็นต้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

<u>สมองซีกซ้าย</u>	<u>สมองซีกขวา</u>
- สรรหาถ้อยคำ	- ไม่มีถ้อยคำ
- วิเคราะห์	- สังเคราะห์
- ใช้เหตุผล	- หยั่งรู้
- เชิงตรรกะวิทยา	- ความคิดเชิงสร้างสรรค์
- ความแบ่งแยก	- ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
- มีกาลเวลา	- ไม่มีกาลเวลา
- โนม์เข้าหากฎเกณฑ์ทางคณิตศาสตร์	- โนม์เอียงเข้าหากฎเกณฑ์
วิทยาศาสตร์และศิลปะ	ของดนตรี

ดังนั้นหากสมองทั้งสองซีกได้มีการพัฒนาอย่างเหมาะสมก็จะสามารถทำคุณประโยชน์ต่างๆแก่มนุษยชาติอย่างมหาศาล ทฤษฎีความคิดสองลักษณะจึงเป็นทฤษฎีพื้นฐานอีกทฤษฎีหนึ่งในการจัดการและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล

5. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์โอตา (The Model AUTA)

เป็นทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ที่เดวิส (Davis) และซัลลิแกน (Sullivan) คิดขึ้นในปี ค.ศ.1980 โดยอธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมกระบวนการคิดสร้างสรรค์และจัดลำดับขั้นของการพัฒนาซึ่งมี 4 ลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การตระหนักรู้ (Awareness) ถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์เป็นขั้นตอนแรกที่จะทำให้บุคคลเพิ่มความสำนึกในเรื่องการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคล เช่น การพัฒนาปรีชาญาณ การรู้จักและเข้าใจตนเอง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเจริญก้าวหน้าและวิธีแก้ปัญหาในปัจจุบันและอนาคต

ขั้นตอนที่ 2 ความเข้าใจ (Understanding) ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและแจ่มแจ้งในธรรมชาติและความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง การที่บุคคลจะสนใจ และให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์ที่เพิ่มขึ้นนั้น ก็ต่อเมื่อได้รับความรู้ เนื้อหา สาระที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลเข้าใจและเห็นความสำคัญยิ่งขึ้น สาระที่ควรจัดให้บุคคลได้เรียนรู้ได้แก่เรื่องต่อไปนี้

1. บุคลิกภาพของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์
2. ลักษณะกระบวนการคิดสร้างสรรค์
3. ความสามารถสร้างสรรค์ด้านต่างๆ
4. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์
5. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์
6. เทคนิควิธีการฝึกคิดสร้างสรรค์
7. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ 3 เทคนิควิธี (Techniques) เทคนิควิธีการที่ส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง เทคนิควิธีการ กลยุทธ์ในการฝึกกระบวนการความคิดสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดผลผลิตสร้างสรรค์ซึ่งรวมเทคนิคและวิธีการต่อไปนี้ด้วย คือ

1. การระดมพลังสมอง (Brainstorming)
2. การคิดเทียบเคียง (Metaphoric Thinking)
3. การฝึกจินตนาการ (Imagery Training)

การตระหนักในความจริงของสิ่งต่างๆ (Actualization) หมายถึง การเพิ่มพูนศักยภาพในการเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคลอย่างแท้จริง เป็นการพัฒนาบุคคลไปสู่การรู้จักตนตามตรงตามสภาพที่เป็นจริงซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุด กล่าวคือ บุคคลสามารถดึงศักยภาพ ความสามารถและปรัชญาของแต่ละบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมอย่างเต็มที่ ซึ่งการรู้จักตนเองตรงตามสภาพที่เป็นจริง จะประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้

1. เป็นผู้เปิดรับประสบการณ์ต่าง ๆ มาปรับเข้ากับตนได้ดี
2. สนใจศึกษาเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของมนุษย์
3. มีความคิดริเริ่มในการนำตนเอง และริเริ่มผลิตสิ่งต่างๆด้วยตนเอง
4. มีความสามารถในการคิดยืดหยุ่นเพื่อปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงแนวทางในการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมได้

จากแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 5 ทฤษฎี อาจสรุปแนวคิดของทฤษฎีได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่มีความเชื่อว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางจิต (Psychological Process) กลุ่มนี้ได้แก่ กลุ่มทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดจิตวิเคราะห์และกลุ่มแนวคิดด้านมนุษยนิยม ทั้งสองกลุ่มนี้มองความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นลักษณะภายในจิตของแต่ละบุคคลซึ่งแตกต่างกันว่ามีวิธีการปรับตัวในลักษณะใด มากน้อยแค่ไหนซึ่งขึ้นอยู่กับกลวิธานป้องกันตัว (Defense Mechanism) หรือการพัฒนาถึงศักยภาพอันสูงสุด (Self-Actualization) ของแต่ละบุคคล

ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งมีความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางความคิด (Cognitive Process) กลุ่มนี้ได้แก่ แนวความคิดด้านองค์ประกอบสมรรถภาพทางสมอง แนวคิดด้านความคิดสองลักษณะและแนวคิดด้านพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของโอบตา กลุ่มดังกล่าวนี้มองความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นกระบวนการทางการคิดที่สามารถส่งเสริมหรือพัฒนาให้เพิ่มขึ้นได้โดยแต่ละแนวความคิดก็มีความเชื่อเกี่ยวกับ องค์ประกอบที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ แนวความคิดด้านองค์ประกอบของสมรรถภาพทางสมองก็เน้นองค์ประกอบด้านการคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking) ส่วนแนวคิดด้านความคิดสองลักษณะมองในด้านลักษณะทางกายภาพและแนวความคิดสร้างสรรค์ของโอบตา ก็เป็นลักษณะของการคิดแบบอเนกนัยเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ก็มีความเชื่อว่าสามารถที่จะเพิ่มประสิทธิภาพของความคิดสร้างสรรค์ได้ด้วยกระบวนการฝึกเช่นเดียวกัน

1.6 คุณลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์

นักการศึกษาและนักจิตวิทยา ได้ศึกษาถึงคุณลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังต่อไปนี้

ลูโกและเฮอร์ชีย์ (มุสตี กุญอินทร์. 2526: 71; อ้างอิงจาก Lugo; & Hershey. 1989) ได้รวบรวมลักษณะคนที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงไว้ดังนี้

1. ชอบสิ่งแปลกใหม่
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. มีความเปิดกว้างที่จะเปิดรับสถานการณ์ใหม่
4. มีความอดทน
5. มีอารมณ์ขัน
6. ไม่ตึงเครียด

ไรซ์ (ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ. 2546: 38; อ้างอิงจาก Rice. 1970: 69) กล่าวคือ คนที่มีความสร้างสรรค์มีลักษณะดังนี้

1. เป็นคนมีไหวพริบ
2. มีความสามารถในการประยุกต์ มีการตอบสนองที่แสดงออกถึงความคิดริเริ่ม มีความยืดหยุ่น
3. มีอิสระในการคิดและแสดงออก
4. สนใจที่จะมีประสบการณ์สิ่งต่างๆ และสังเคราะห์สิ่งที่ได้พบเห็นรวมกับความรู้สึกภายในใจ

5. มีความสามารถในการหยั่งรู้
6. มีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎี และเข้าใจในคุณค่าของความงาม
7. รู้จักตนเอง เข้าใจจุดมุ่งหมายของสิ่งต่างๆ
8. เข้าใจในสภาพของตนในกระบวนการที่ตนมีส่วนร่วม

ทอร์แรนซ์ (อารี รังสินันท์. 2527; อ้างอิงจาก Torrance. 1965: 63) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ความอยากรู้อยากเห็น มีความกระหายใคร่รู้เป็นนิจ
2. ชอบเสาะแสวงหา สืบรวจศึกษา ค้นคว้าและทดลอง
3. ชอบซักผ้า และถามคำถามแปลกๆ
4. ช่างสงสัย เป็นเด็กที่มีความรู้สึกแปลกประหลาดในใจสิ่งที่พบเห็นเสมอ
5. ช่างสังเกต มองเห็นลักษณะที่แปลกผิดปกติ หรือช่องว่างที่ขาดหายไปได้ง่ายและรวดเร็ว
6. ชอบแสดงออกมากกว่าจะเก็บกด ถ้าสงสัยสิ่งใดก็จะถามหรือพยายามเอาคำตอบโดยไม่รีรอ

7. มีอารมณ์ขัน คิดและมองสิ่งต่างๆรอบด้านในแง่มุมมองที่แปลก คิดไม่ถึง และสร้างอารมณ์ขันอยู่เสมอ

6. มีสมาธิในสิ่งที่ตนสนใจ
7. พอใจและสนุกสนานกับการใช้ความคิด
8. สนใจสิ่งต่างๆอย่างกว้างขวาง
9. มีความคิดเป็นของตนเอง
10. มีความมั่นใจในตนเอง
11. มีจินตนาการ

กรมวิชาการ (2534: 15) กล่าวว่า ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์มีลักษณะดังนี้

1. เป็นตัวของตัวเองมีความคิดอิสระ ไม่ชอบตามใคร มายอมคล้อยตามความคิดเห็นของคนอื่นอย่างง่ายดาย กล้าคิด กล้าแสดงออก ชอบแสดงความคิดเห็น ชอบคลุกคลีในสังคม ถือตัวเองเป็นศูนย์กลาง

2. รักที่ก้าวไปข้างหน้า เต็มทำงานหนัก อุทิศเวลาให้งาน มีความมานะบากบั่นที่จะทำงาน ยากและซับซ้อนให้สำเร็จจนได้ เปิดรับประสบการณ์อย่างไม่หลีกเลี่ยง มีประสบการณ์อย่างกว้างขวาง มีความเต็มใจเสี่ยง อยากรู้อยากเห็น ตื่นตัวที่จะรับรู้ตลอดเวลา กระตือรือร้น ขยันหมั่นเพียร มีแรงจูงใจสูง มี Self Concept สูง

3. ใฝ่ต่อปัญหา รับรู้เร็วและง่าย มองการณ์ไกล มีความสามารถในการคิดหลายแง่หลายมุม มีความสามารถในการแก้ปัญหา ใช้ความคิดได้อย่างคล่องแคล่ว มีความยืดหยุ่นพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงวิธีเก่ามาสู่แนวใหม่ หรือวิธีการใหม่ ช่างสงสัย และมีนิสัยที่จะคิดหาคำตอบ

4. มีความสามารถในการใช้สมาธิ มีความสามารถในการพินิจพิเคราะห์อย่างถี่ถ้วน

5. มีความคิดริเริ่ม ชอบคิดชอบทำสิ่งที่ซับซ้อนและแปลกใหม่ ชอบความยุ่งยากซับซ้อน และสามารถใช้คำถามซักถามสิ่งที่ต้องการจะรู้

6. ยอมรับในสิ่งที่ไม่แน่นอน และสิ่งที่เป็นข้อขัดแย้งอดทนต่อสิ่งที่ยังไม่แน่ชัด ไม่ขลาดกลัวต่อสิ่งที่ยังไม่ทราบ สิ่งที่ลึกลับและน่าสงสัย กลับรู้สึกพึงพอใจและตื่นเต้นที่จะเผชิญกับสิ่งเหล่านั้น

7. มีความอดทนต่อความไม่เป็นระเบียบ ไม่ชอบทำตามระเบียบหรือกฎเกณฑ์ ไม่ค่อยมีความสม่ำเสมอ และไม่ชอบถูกบังคับ

มีอารมณ์ขัน ชอบคิดเล่นไปเรื่อย ๆ มีจินตนาการ

กล่าวได้ว่า บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์มีลักษณะเป็นผู้ชอบทดลองสิ่งใหม่ๆ อยากรู้อยากเห็นชอบการเปลี่ยนแปลง มีความกล้า ชอบสิ่งท้าทาย เป็นตัวของตัวเองมีความคิดอิสระ อดทน มีความยืดหยุ่น ไม่ซ้ำแบบใคร ไม่คล้อยตามผู้อื่นง่ายๆ มีความกระตือรือร้น ตลอดจนมีอารมณ์ขันอีกด้วย

1.7 กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

อารี พันธุ์มณี (2540: 71) กล่าวว่า กิจกรรมที่เด็กแสดงความสามารถสร้างสรรค์นั้นมิใช่อยู่แบบทุกกิจกรรมที่จัดสอนในหลักสูตร หรือทุกประมวลประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่เด็กเป็นต้นว่า ในกิจกรรมด้านศิลปะ การวาดภาพ ระบายสี กิจกรรมการเคลื่อนไหว กิจกรรมด้านดนตรี การร้องเพลง การเล่นดนตรีทุกชนิด งานปั้น กิจกรรมทางด้านภาษาไทย เป็นต้น ซึ่งทั้งนี้ต้องอาศัยเทคนิควิธีสอนและการจัดกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งอารี พันธุ์มณี (2540: 162-195) ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์พร้อมกับยกตัวอย่างไว้ดังนี้

1. กิจกรรมทางภาษา

กิจกรรมทางภาษาจัดได้หลายรูปแบบ เพราะรวมเอาทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง การอ่าน การพูด และการเขียนไว้ด้วยกัน และภาษายังเป็นสื่อในการแสดงออกทางความคิดออกทางความคิดและการกระทำด้วย จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้คือ

- 1) ฝึกความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม ความคิดละเอียดลออ
- 2) ฝึกการแสดงออกทางความคิด
- 3) ฝึกความกล้าคิดกล้าพูด
- 4) ฝึกการบรรยายอย่างสร้างสรรค์
- 5) ส่งเสริมความคิดจินตนาการ

ตัวอย่างกิจกรรม เช่น กิจกรรมตั้งชื่อจากเรื่องสั้นให้มากที่สุด กิจกรรมแต่งเรื่องจากภาพกิจกรรมเรียงคำเป็นความเรียง กิจกรรมปริศนาคำทาย เป็นต้น

2. กิจกรรมความคิดคำนึง

กิจกรรมความคิดคำนึง เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความคิดและการแสดงความรู้สึกต่อสิ่งเร้าที่กำหนดให้ เพื่อฝึกให้เป็นคนกล้าคิด กล้าเล่นกับจินตนาการของตน และพร้อมกับการพยายามสร้างจินตนาการให้เป็นผลสำเร็จหรือผลิตเป็นผลงานได้ จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้คือ

- 1) ส่งเสริมความกล้าคิด กล้าเดาอย่างอิสระ
- 2) ส่งเสริมความคิดอเนกนัย
- 3) ส่งเสริมให้บรรยายความรู้สึกและความคิดของตน
- 4) ส่งเสริมความมีอารมณ์ขัน
- 5) ส่งเสริมจินตนาการ
- 6) ฝึกความว่องไวในการสังเกต

ตัวอย่างกิจกรรม เช่น กิจกรรมสงสัยให้ทาย โดยให้ทายวัตถุในถุง กิจกรรมตั้งชื่อน้ำหอม กิจกรรมแต่งเรื่องจากหัวข้อที่สมมติขึ้น เช่นหัวข้อ “แมวไม่กินปลา” เป็นต้น

3. กิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะ

กิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะ เป็นกิจกรรมที่เหาะสมกับความสนใจ ความสามารถ และสอดคล้องกับหลักพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างยิ่ง กิจกรรมสร้างสรรค์จึงไม่เพียงแต่ส่งเสริมการ

ประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อ-ตา และการผ่อนคลายความเครียดทางอารมณ์ที่อาจมีเท่านั้น แต่ยังเป็น การส่งเสริมความคิดอิสระ ความคิดจินตนาการ ฝึกการรู้จักทำงานด้วยตนเอง และฝึกการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ทั้งทางแนวคิดและการกระทำ ซึ่งถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานทางศิลปะ และนำไปสู่การเรียน เขียน อ่าน อย่างสร้างสรรค์ต่อไป จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้คือ

- 1) ส่งเสริมความอิสระ
- 2) ส่งเสริมความมั่นใจ กล้าคิด กล้าแสดงออก
- 3) ส่งเสริมความคิดริเริ่ม ความคิดละเอียดลออ ความคิดยืดหยุ่น ความคิดคล่องตัว

หรือความคิดอ่อนน้อม

- 4) ส่งเสริมความคิดจินตนาการ
- 5) ส่งเสริมการรู้จักทำงานด้วยตนเอง
- 6) ส่งเสริมให้เด็กสร้างผลงานขึ้น

ตัวอย่างกิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะได้แก่ การวาดภาพ เช่น การวาดภาพตามความพอใจ การวาดภาพจากประสบการณ์ การวาดภาพจากการฟังนิทาน การวาดภาพจากเสียงเพลง หรือการวาดภาพจากสิ่งเร้าที่กำหนด เป็นต้น

4. กิจกรรมสร้างสรรค์ทางการประดิษฐ์

กิจกรรมการประดิษฐ์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี ส่งเสริมให้เด็กคิดจินตนาการ และสร้างจินตนาการออกมาเป็นผลงาน ดังที่ได้กล่าวว่า บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะไม่เพียงแต่คิดแล้วเฉย แต่คิดแล้วพยายามหาทางให้ความคิดเกิดเป็นผลขึ้นมา ดังนั้น การคิดประดิษฐ์จึงมักรวมเอาความคิดในเรื่องการต่อเติม ตัดออก ปรับขยาย ทำให้ใหญ่ ทำให้เล็กลง แต่งเติมแต้มสี ทำให้เคลื่อนไหวได้ หรือใช้แทนกันได้ สิ่งเหล่านี้จึงมักอาศัยการฝึกฝน ฝึกหัด ลงมือปฏิบัติจริง ๆ เพื่อกระตุ้นความสนใจ และสามารถต่อโยงความคิดความสนใจต่อไป และสามารถปฏิบัติคิดค้นงานที่ต้องอาศัยความคิดความชำนาญในระดับสูงขึ้นไป จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้คือ

- 1) ส่งเสริมความอดและการถ่ายทอดออกมาเป็นผลงาน
- 2) ฝึกการแก้ปัญหา
- 3) ฝึกความขยัน ช่างคิด ช่างทำ
- 4) ส่งเสริมความเป็นนักประดิษฐ์ คิดค้น
- 5) ฝึกการทำงานด้วยตนเองตามลำพัง

ตัวอย่างกิจกรรม เช่น ให้นักเรียนคิดประดิษฐ์เศษวัสดุที่เลือก และแต่งเติม แต้มสีตามใจชอบ

5. กิจกรรมสร้างสรรค์ทางดนตรีและการเคลื่อนไหว

กิจกรรมดนตรีและการเคลื่อนไหว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กฟังอย่างสร้างสรรค์ คิดจินตนาการและถ่ายทอดออกมาอย่างอิสระ เป็นกรบรรยาย เขียนหรือแสดงท่าทางและกิจกรรมการเคลื่อนไหวต่างๆ เช่น ให้เด็กฟังเสียงเพลงแล้วบอกความรู้สึก หรือต่อเติมประโยคให้สัมพันธ์กับประโยคต้น หรือแสดงท่าทางตามจินตนาการของตน จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้คือ

1) ฝึกความซาบซึ้งในดนตรี และสามารถแสดงออกด้วยการบรรยาย แสดงท่าทางให้สมจริงได้

2) ฝึกคิดจินตนาการในการแสดงตามบทที่กำหนด

3) ฝึกความกล้าในการคิด การแสดงออก

4) ฝึกความไวในการสังเกต

5) ฝึกความเชื่อมั่นในตนเอง

ตัวอย่างกิจกรรม เช่น ให้นักเรียนฟังเสียงจากเทป แล้วให้บอกหรือบรรยายว่าเสียงที่ได้ยินทำให้นึกถึงอะไร

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536: 13-14) ได้กล่าวถึงกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ควรจัดให้กับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. การวาดภาพและระบายสี
 - 1.1 การวาดภาพด้วยสีเทียนหรือสีไม้
 - 1.2 การวาดภาพด้วยสีน้ำ เช่น ฟูกัน ฟองน้ำ
 - 1.3 การละเลงสีด้วยมือ
2. การเล่นกับสีน้ำ
 - 2.1 การเป่าสี
 - 2.2 การหยดสี
 - 2.3 การเทสี
3. การพิมพ์ภาพ
 - 3.1 การพิมพ์ภาพด้วยส่วนต่างๆ ของร่างกาย
 - 3.2 การพิมพ์ภาพด้วยวัสดุ พืช ผัก ต่างๆ
4. การปั้น เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน แป้งโด ฯลฯ
5. การพับ ฉีก ตัดปะ
 - 5.1 การพับอย่างง่าย
 - 5.2 การฉีก ปะ
 - 5.3 กรตัดปะ
6. การประดิษฐ์
 - 6.1 ประดิษฐ์เศษวัสดุต่างๆ
 - 6.2 การร้อย เช่น ลูกปัด หลอดกาแฟ หลอดด้าย ฯลฯ
 - 6.3 การสาน เช่น สานกระดาษ ใบตอง ไบมะพร้าว ฯลฯ

กล่าวได้ว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นั้นสามารถจัดกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย และน่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็น กิจกรรมทางภาษา กิจกรรมความคิดคำนึง กิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะ กิจกรรมสร้างสรรค์ทางการประดิษฐ์ และกิจกรรมสร้างสรรค์ทางดนตรีและการเคลื่อนไหว โดยเฉพาะกิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะ ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งที่เหมาะสมกับนักเรียนในระดับปฐมวัยมากที่สุด

1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

งานวิจัยในต่างประเทศ

ไคลแอต ซอร์ และเซอร์วูด (ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ. 2546: 43; อ้างอิงจาก Cliatt, shaw; & Sherwood. 1980: 1064) ได้ศึกษาถึงผลการใช้คำถามอเนกนัยกับความคึกสร้างสรรค์ของเด็กวัยอนุบาลโดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ เป็นเด็กอายุ 5-6 ปี จำนวน 37 คน เป็นชาย 18 คน เป็นหญิง 19 คน กลุ่มทดลองจะได้รับการฝึกเป็นเวลา 8 สัปดาห์ จากครูที่ได้รับการอบรมถึงการถามเพื่อการพัฒนาการคิดอเนกนัยมาแล้วเป็นเวลา 6 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการสอนจากครูที่สอนตามปกติทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองได้รับการทดสอบก่อนและทดสอบภายหลังในด้านความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของทอร์แรนซ์ที่เป็นคำพูดและเป็นรูปภาพ ผลการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองที่ครูได้รับการฝึกอบรมให้ถามคำถามให้เด็กสามารถเกิดการคิดอเนกนัยมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกับกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญจากการวัด โดยใช้แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นคำพูด ส่วนการวัดความคิดสร้างสรรค์โดยแบบที่เป็นรูปภาพพบว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างบุคคลควบคุมและกลุ่มทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเด็กอนุบาลที่ได้รับการฝึกให้คิดอเนกนัยจะสามารถเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้

เฟอร์ดูซัน (ประภท อิศรปริดา. 2532: 17; อ้างอิงจาก Ferdusan. 1985) ได้ทำการประเมินโครงการพิเศษสำหรับเด็กในเขตชนบทของรัฐบาลเนบราสก้าในโครงการดังกล่าว มีทั้งโปรแกรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กเกรด 3 – 5 และมีโครงการเตรียมครูเพื่อเข้าร่วมโครงการกลวิธีที่ใช้ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อยู่ในรูปของการผสมผสานระหว่างวิธีการระดมพลังสมอง วิธีซินเนคดิดิส การเสริมแรงรวมถึงการนำเด็กออกไปหาประสบการณ์นอกสถานที่ และนักวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยายเพื่อให้เด็กเกิดแนวคิดใหม่ๆ แปลกๆ และกว้างไกล หลังจากทำการทดลองกับเด็กดังกล่าว รวม 5 สัปดาห์แล้วประเมินผลพบว่า คะแนนความคิดสร้างสรรค์ของเด็กก้าวหน้าขึ้นกว่าก่อนเริ่มโครงการ

อัลบาโน (ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ. 2546: 44; อ้างอิงจาก Albaano. 1987: Abstract) ได้ทำการทดลองฝึกความคิดสร้างสรรค์ภายใต้สมมุติฐาน ความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยทักษะทางสมอง 4 ประการ คือ ทักษะด้านจินตนาการ (Imagery) ทักษะด้านอุปมา (Analogy) ทักษะด้านความเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Association) และลักษณะการเปลี่ยนรูป (Transformation) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นทหารสังกัดหน่วยสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ในรัฐนิวเจอร์ซีย์สหรัฐอเมริกา จำนวน 60 คน ใช้เวลาในการฝึก 20 ชั่วโมงระหว่างเดือนมิถุนายน – กรกฎาคม 1985 โดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอร์แรนซ์ฉบับรูปแบบ และภาษาเป็นเครื่องมือวัดตัวแปรตาม ผลการทดลองพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น

งานวิจัยในประเทศ

จงใจ ขจรศิลป์ (2535: 80) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในตัวเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบบูรณาการอย่างอิสระ กับแบบครูชี้แนะ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และเล่นตามมุมแบบบูรณาการอย่างอิสระ กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และเล่นตามมุมแบบครูชี้แนะมีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกัน เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และเล่นตามมุมแบบบูรณาการอย่างอิสระ กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และเล่นตามมุมแบบครูชี้แนะมีความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกัน

พัชรินทร์ จ้อยจุมพจน์ (2533: 63 – 64) ได้ศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กประถมวัยที่ได้รับการสอนด้วยการใช้คำถามขยายความคิดแบบครูมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในการหาคำตอบ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นเด็กเล็ก อายุ 5 – 6 ปี โรงเรียนวัดนาครปฐม กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ห้องเรียน ผลการศึกษาพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนด้วยการใช้คำถาม ขยายความคิดแบบครูมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วมในการหาคำตอบแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภายหลังการทดลอง ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนด้วยการใช้คำถามขยายความคิดแบบครูมีส่วนร่วม สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสอนโดยใช้คำถามแบบครูไม่มีส่วนร่วม

นิรัตน์ กรองสะอาด (2539: 62 – 87) ได้ศึกษาวิจัยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์เด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 โรงเรียนชุมชนบ้านโนนสว่าง อำเภอภูซำปูน จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 60 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง 17.13 และหลังการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ย 26.20 ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง 17.13 หลังการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ย 20.46

กนิษฐา ชูพันธ์ (2541: 52 – 54) ได้ศึกษาวิจัยผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนภาษาธรรมชาติ โดยใช้แกนนำในหน่วยการสอนที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยของนักเรียนอนุบาลปีที่ 3 ที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังเรียนอยู่ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 โรงเรียนอนุบาลหนูน้อย กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จำนวน 27 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวการสอนภาษาธรรมชาติ โดยใช้แกนนำในหน่วยการสอนมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นกว่า ก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองเท่ากับ 25.25 หลังการทดลองค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 37.14

จากเอกสารงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กประถมวัยหรือเด็กอนุบาลให้สูงขึ้นนั้น ทำได้โดย การใช้คำถาม การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ การเล่นตามมุมอย่างอิสระ และการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการณีกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะกับกิจกรรมในวงกลม

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและการปั้นของเด็ก

2.1 ความหมายของศิลปะ

ลีโอ ตอลสตอย (กิติมา อมรทัต. 2530: 367; อ้างอิงจาก Leo Tolstor. 1930: 123) ให้ความหมาย ศิลปะ คือ กิจกรรมของมนุษย์ที่ประกอบด้วยการทำงานที่คนๆ หนึ่งซึ่งมีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกที่ตนเคยประสบมาแล้วให้แก่ผู้อื่น ด้วยการใช้สัญญาณภายนอกบางอย่าง เพื่อว่าคนอื่นๆ จะได้รับอารมณ์รู้สึกนั้นไป และจะได้มีประสบการณ์เช่นนั้นด้วย

ก๊อต (อุบล ตูจินดา. 2532: 3; อ้างอิงจาก Good. 1973: 38) กล่าวว่าศิลปะ คือ กิจกรรมของมนุษย์ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การตัดสินใจ มีทักษะเพื่อสร้างผลงานขึ้นมา

อริสโตเติล (สกนธ์ ภูงามดี. 2545: 18; อ้างอิงจาก Aristotel. n.d) กล่าวว่า ศิลปะ คือ การถ่ายทอดสิ่งธรรมชาติที่ไม่ใช่เพียงการเลียนแบบธรรมชาติ แต่ศิลปินต้องเข้าใจธรรมชาติโดยการศึกษาหาความจริงจากธรรมชาติและถ่ายทอดธรรมชาตินั้นออกมา โดยอาศัยการเลือกเฉพาะในส่วนที่เป็นความงามหรือส่วนที่ศิลปินมีความประทับใจ นำมาปรุงแต่งเป็นผลงานศิลปะ

เลิศ อานันทนะ (2523: 23) กล่าวว่า ศิลปะ หมายถึง การแสดงออกอย่างอิสระเสรีตามความสนใจและความถนัด ธรรมชาติของเด็กแต่ละคน ซึ่งลักษณะการแสดงออกนี้ย่อมเป็นไปตามประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนที่แตกต่างกัน วิรุณ ตั้งเจริญ (2526: 39) ให้ความหมายของศิลปะว่า เป็นความพยายามอันเกิดจากจิตสำนึกของเรา ในอันที่จะสร้างสรรค์สี รูปทรง เส้น เสียง ลีลาการเคลื่อนไหว และปรากฏการณ์ด้านอื่นๆ ที่แสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์

ชะวัชชัย ภาคินฐ (2544: 12) ซึ่งกล่าวว่า ศิลปะ หมายถึง ผลงานที่เกิดจากการแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึกและเชาว์ปัญญา การคิดและการสร้างสรรค์ด้วยเทคนิควิธีการเฉพาะตัว จนได้มาซึ่งผลงานที่พึงประสงค์

น ณ ปากน้ำ (2531: 10 – 11) กล่าวว่า ศิลปะ คือ สิ่งที่เราอารมณ์ เราสามารถจะรับเข้าสู่อารมณ์ความรู้สึกทางประสาทสัมผัสต่างๆ เช่น ตาและหู

สกนธ์ ภูงามดี (2545: 20) กล่าวว่า ศิลปะ คือ สิ่งที่สวยงามและไม่ชอบของผู้ปฏิบัติทางศิลปกรรม ที่แสดงออกด้วยความชำนาญหรือไม่ชำนาญ ที่สะท้อนในรูปแบบของปฏิบัติการรับรู้โดยผู้ชม

จากความหมายของศิลปะที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ศิลปะ คือ การถ่ายทอดความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ประสบการณ์ และความพยายามอันเกิดจากจิตสำนึกของเราในการที่จะสร้างสรรค์ สีสัน รูปทรง เส้น เสียง และลีลาการเคลื่อนไหว ตามความสนใจและความถนัดตามธรรมชาติอย่างอิสระเสรีด้วยเทคนิควิธีการเฉพาะตัว ตามประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

2.2 ความหมายของศิลปะเด็ก

โลเวนเฟลด์ (ปีทมา แจ่มจรัส. 2548: 24; อ้างอิงจาก Lowenfeld. 1987: 7) กล่าวว่า ศิลปะสำหรับเด็ก คือ สิ่งที่ยังจะหลากหลาย สำหรับเด็กศิลปะ คือ การแสดงออกที่สำคัญ ในเด็ก 2 คน ย่อมจะมีลักษณะไม่เหมือนกันในความเป็นจริง เด็กไม่เคยหยุดอยู่กับที่แต่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง อย่างสม่ำเสมอ เกิดการรับรู้ เกิดความเข้าใจ และรู้จักการตีความหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น เด็กเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลง ศิลปะเป็นการถ่ายทอดความคิด ดังนั้น ศิลปะในเด็กจึงเป็นการแสดงออกที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอยู่เสมอ

ปีเตอร์สัน (ปีทมา แจ่มจรัส. 2548: 24; อ้างอิงจาก Peterson. 1958: 101) กล่าวว่า เด็กปฐมวัยเป็นเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์และความต้องการที่จะแสดงออกทางด้านความคิด และความรู้สึกต่าง ๆ ซึ่งศิลปะเป็นแนวทางหนึ่งในการแสดงออกของเด็ก เด็กต้องการโอกาสที่จะแสดงออกที่จะถ่ายทอดความรู้สึก ความเข้าใจ รวมทั้งบุคลิกภาพ ตลอดจนความเป็นอิสระของเด็กออกมาได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถ่ายทอดออกมาจากประสบการณ์ และจินตนาการของเด็กแต่ละคนนั่นเอง

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526: 40) ให้ความหมายศิลปะเด็ก คือ ศิลปะที่เด็กแสดงออกมาตามสภาพ ความสนใจ การรับรู้ และความพร้อมของเด็กแต่ละคน โดยการแสดงออกนั้นจะแสดงออกด้วยวิธีการ ใดอย่างหนึ่งผ่านวัสดุที่เหมาะสม และปรากฏเป็นผลงานศิลปะที่รับรู้ด้วยประสาทตา

อุบล ตูจินดา (2532: 5) กล่าวว่า สำหรับเด็กศิลปะเป็นการสร้างสรรค์งานที่แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด เป็นการสำรวจตรวจสอบสิ่งต่าง ๆ ที่มาประกอบงานศิลปะ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงแบบแผนของความคิดและความรู้สึกส่วนตัวของแต่ละคน โดยเน้นที่ความสนุกสนานเพลิดเพลิน อันมีผลไปสู่บุคลิกลักษณะนิสัยของเด็กต่อไปในอนาคต

สัญญาลักษณ์ สุวรรณรัมย์ (2534: 3) มีความเห็นว่าศิลปะเด็กเป็นเรื่องของการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการที่เกิดจากความสนใจ การรับรู้ ประสบการณ์และความพร้อมของเด็กแต่ละคน โดยเด็กจะถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ออกมาตามธรรมชาติที่เด็กได้รับรู้ ด้วยการสนองตอบต่อความต้องการทางอารมณ์และความสนุก เพลิดเพลิน

สิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล (2545: 11) ให้ความหมาย ศิลปะเด็ก หมายถึง การแสดงออก การสื่อสาร การถ่ายทอดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กแต่ละคนที่บอกเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเขาเองและสิ่งแวดล้อม

จากความหมายที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ศิลปะเด็ก คือการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ตามสภาพความสนใจ การรับรู้ ความพร้อม และประสบการณ์ของเด็กแต่ละคน ที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอยู่เสมอ โดยการแสดงออกด้วยวิธีการใดอย่างหนึ่งผ่านวัสดุที่เหมาะสม บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเองและสิ่งแวดล้อม ซึ่งชี้ให้เห็นแบบแผนความคิดและความรู้สึกส่วนตัวอันมีผลไปสู่บุคลิกลักษณะนิสัยของเด็กต่อไปในอนาคต

2.3 คุณค่าของกิจกรรมศิลปะเด็ก

เลิศ อานันท์นะ (2535: 44 – 48) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมศิลปะที่เหมาะสมมีส่วนส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. พัฒนาการด้านสติปัญญา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการ การที่เด็กได้สำรวจ ทดลอง ค้นคว้ากับวัสดุหยาบชนิด เด็กจะมีการแก้ปัญหา เลือกรสร ตัดสินใจ วางแผน ลงมือกระทำจริง รวมทั้งการวิจารณ์และการประเมินค่าในผลงานที่ตนแสดงออกจนสำเร็จขึ้นมา ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ได้ตอบสนองต่อลักษณะนิสัยของเด็กที่อยากรู้ อยากรู้อยากเห็น และขี้สงสัย ทำให้ออกแสดงออกอย่างอิสระเสรีภายใต้บรรยากาศที่สนุกสนาน เพลิดเพลิน นอกจากนี้ เบญจมา แสงมลิ (2545: 62) กล่าวว่า ศิลปะเป็นสื่อการแสดงออกของเด็กในสิ่งที่เด็กทำ เห็น รู้สึก และคิด กิจกรรมศิลปะให้โอกาสเด็กสำรวจ ทดลอง แสดงความคิดเห็น ความรู้สึกเกี่ยวกับตัวเด็ก สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ความสามารถในการจินตนาการ สังเกต และความรู้สึกที่มีต่อตนเองและผู้อื่นมากขึ้น เพราะทำงานกับวัสดุต่าง ๆ เด็กมีความรับผิดชอบในการเลือกและกำหนดรูปร่าง ใช้การตัดสินใจ การควบคุมประสบการณ์ที่เป็นผลสำเร็จจะสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง และรู้คุณค่าของความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้ยังส่งเสริมความเจริญเติบโตด้านสติปัญญา เด็กจะคิดประดิษฐ์สิ่งของและปรับปรุงวิธีใช้ให้ใหม่ขึ้น โดยเริ่มจากการทำงานจนซึมซาบในวิธีการทำ เด็กเรียนรู้คำพูดที่เหมาะสมเพื่อพูดอธิบายเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กทำให้ผู้อื่นเข้าใจ ความคิดรวบยอดพัฒนาขึ้นเมื่อเด็กสำรวจคุณลักษณะของวัสดุ เช่น ดิน สี และเรียนรู้คำใหม่ ๆ เช่น นิ่ม แข็ง อ่อน ลื่น สี ช่องว่าง เป็นต้น วัสดุ มีมากเท่าไรก็ยิ่งส่งเสริมความเชื่อมั่นในความสามารถที่จะแสดงออกมากขึ้นเท่านั้น และเมื่อเด็กเรียนรู้การแก้ปัญหาตั้งแต่ง่าย ๆ จนถึงปัญหาที่ซับซ้อนมากขึ้น ความสามารถเชิงสร้างสรรค์ก็จะเจริญเติบโตขึ้นตาม

2. พัฒนาการด้านร่างกาย ส่งเสริมพัฒนาการทำงานที่ประสานสัมพันธ์กันระหว่างการใช้กล้ามเนื้อและประสาทตา ทำให้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายมีความแข็งแรง มีทักษะในการทำงานคล่องตัวดีขึ้น สอดคล้องกับทัศนะของ เบญจมา แสงมลิ (2545: 63) ที่กล่าวว่า ศิลปะเป็นโอกาสสำหรับความเจริญเติบโตทางร่างกาย กิจกรรมเหล่านี้ส่งเสริมสร้างการควบคุมกล้ามเนื้อ ซึ่งจะนำไปใช้ในการเขียนลายมือ การเลือกรูปทรง การเลือกสี และพิจารณาขนาด

3. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ ทำให้เด็กมีอารมณ์ชื่นบานสนุกสนาน ยิ่งเด็กประสบผลสำเร็จในงานที่ลงมือทำก็ยิ่งทำให้เด็กเชื่อมั่นในตนเองบนพื้นฐานของความรัก และความภาคภูมิใจในความสามารถของตน ส่งผลให้เด็กมีสุขภาพจิตที่ดี สามารถมองโลกที่สวยงามด้วยสายตาที่สวยงาม สดใส ตลอดจนมีความรู้สึกที่ดีงามต่อผู้คนและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง

เบญจมา แสงมลิ (2545: 62 – 63) กล่าวว่า ประสบการณ์ด้านศิลปะให้คุณค่าแก่เด็ก เด็กอาจแสดงความรู้สึกที่ไม่เป็นที่ยอมรับออกมาทางศิลปะ เด็กสามารถเรียนรู้ที่จะควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก และกิริยามารยาทได้ ถ้าเด็กมีปัญหาด้านการพูด ความรู้สึกรุนแรงสามารถระบายออกได้ในกิจกรรมศิลปะ การปฏิบัติกิจกรรมศิลปะที่เป็นผลทางด้านจิตใจ เช่น การเล่นดิน การฉีกกระดาษ ใบตอง และการตอกตะปู กิจกรรมเหล่านี้ให้โอกาสเด็กได้หุบ บั่น คลึง ตบ ฉีก ซึ่งเป็นการแสดงความรู้สึกที่ไม่ดีออกมาทางการกระทำที่ไม่กระทบกระเทือนผู้อื่น

การช่วยเหลือเด็กให้เปลี่ยนแปลงความรู้สึกทางลบเป็นแบบสร้างสรรค์ เป็นทางออกของเด็กที่นำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อชีวิตได้ การเสนอแบบแผนหรือตัวอย่างให้เด็กลอกเลียนแบบเป็นการชะงักการแสดงออกและการเจริญเติบโตในภายหน้าของเด็ก ในทางตรงกันข้าม ถ้าครูให้ออกาสเด็กแสดงออกทางศิลปะอย่างอิสระจะช่วยให้ครูเห็นสภาพและปัญหาของเด็กอย่างกระจ่างแจ้ง ซึ่งจะช่วยในการแก้ปัญหาเด็กทางด้านอารมณ์ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2546: 50) ที่มีความเห็นว่า กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการ

4. พัฒนาการด้านสังคม การจัดกิจกรรมทางด้านศิลปะเพื่อพัฒนาการทางด้านสังคมให้แก่เด็กอย่างเหมาะสม ได้แก่ การจัดกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้เด็กเรียนรู้และฝึกหัดด้านสังคม เช่น การวางแผนงานหรือปรึกษาหารือ การร่วมมือร่วมใจ การประนีประนอม การแก้ปัญหา ความขัดแย้ง ฯลฯ มีผลให้เด็กรู้จักลดความต้องการของตนเอง เมื่อต้องการอยู่ร่วมในการทำงานกับเพื่อนหรือพี่น้องของตนที่แต่ละคนมีความสนใจแตกต่างกัน นอกจากนี้ เบญญา แสงมลิ (2545: 63) กล่าวเพิ่มเติมว่า กิจกรรมศิลปะสามารถส่งเสริมการเจริญเติบโตทางด้านสังคม ขณะที่เด็กเลือกทำกิจกรรมที่พอใจ และรวมกันเป็นกลุ่มย่อยๆ ตามความสนใจที่คล้ายคลึงกัน ในการรวมกระทำกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่ม เด็กจะรู้จักการแบ่งปันเครื่องมือเครื่องใช้ ความคิดเห็น การตัดสินใจ และการให้การยอมรับ นอกจากนี้ยังเรียนรู้สิทธิ ความเป็นเจ้าของ ข้อคิดเห็นและความรู้สึกของผู้อื่น และการควบคุมตนเอง เด็กจะได้รับคุณค่าเหล่านี้เมื่อเด็กมีอิสระในการเลือกวัสดุและการใช้สิ่งเหล่านี้ด้วยตนเองตามถนัด

พระพงษ์ กุลพิศาล (2545: 96) กล่าวว่า ศิลปะนอกจากจะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญาแล้ว ศิลปะยังช่วยกระตุ้นให้เกิดพัฒนาการด้านการรับรู้ทางประสาทสัมผัส ทางอารมณ์ ทางสังคม และทางสร้างสรรค์อีกด้วย

สิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล (2545: 101 – 104) ที่กล่าวว่า ศิลปะมีคุณค่าต่อเด็กปฐมวัยทั้งในด้านส่งเสริมพัฒนาการทุกๆ ด้าน ช่วยบำบัดปัญหาต่างๆ ให้แก่เด็ก และช่วยในการสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีงามให้กับเด็กด้วย

กรมวิชาการ (2546: 89) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาเด็กได้หลายด้าน เช่น ทางด้านกล้ามเนื้อ ซึ่งจะช่วยให้มือของเด็กพร้อมที่จะจับดินสอเขียนหนังสือได้เมื่อไปเรียนในชั้นประถมศึกษา นอกจากนี้ยังช่วยในการพัฒนาทางอารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เด็กจะมีโอกาสทำงานตามลำพังและทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักการปรับตัวที่จะทำงานด้วยกันส่งเสริมจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์

เยาวพา เตชะคุปต์ (2542: 107) มีความเห็นว่า ศิลปะเป็นแนวทางที่ช่วยให้เด็กได้แสดงความสามารถและความรู้สึกนึกคิดของตนออกมาในรูปแบบหรือสิ่งของที่เด็กสามารถจะแลเห็นได้ เด็กจะใช้ศิลปะเพื่อเป็นสื่ออธิบายสิ่งที่เขาทำ เห็น รู้สึก และคิดออกมาเป็นผลงาน การจัดประสบการณ์ทางศิลปะให้แก่เด็กจะช่วยให้เด็กมีโอกาสค้นคว้า ทดลอง และสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตนให้ผู้อื่นและโลกที่อยู่รอบตัวเขาเข้าใจได้ นอกจากนี้เขายังได้มีโอกาสพัฒนา

ความสามารถในการคิดและการฝึกใช้จินตนาการ การสังเกต และเพิ่มพูนการรับรู้ที่มีต่อตนเองและผู้อื่น และพัฒนาความเชื่อมั่นเกี่ยวกับตัวเองในการเลือกใช้วัสดุต่างๆ ส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อ ความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับรูปร่าง สี และมีโอกาสพัฒนาทักษะพื้นฐานในการอ่าน พัฒนาทักษะทางสังคมจากการแบ่งปันอุปกรณ์ที่ใช้ แบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลทำความสะอาดอุปกรณ์เหล่านั้น

สัญลักษณ์ สุวรรณรัตน์ (2534: 10 – 12) กล่าวว่า การให้เด็กมีโอกาสได้แสดงออกทางศิลปะอย่างอิสระ ช่วยก่อให้เกิดผลดีในด้านต่างๆ ต่อตัวเด็ก คือ

1. เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. มีความคิดสร้างสรรค์
4. เป็นผู้มีความคิด
5. การเป็นผู้รู้จักสังเกต
6. มีความสามารถในการประยุกต์ใช้
7. มีความเป็นผู้กล้าในการตัดสินใจ
8. การเป็นผู้มีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

นอกจากนี้ศิลปะยังช่วยก่อให้เกิดประโยชน์กับเด็กหลายประการ คือ ฝึกสายตา ฝึกการใช้มือ ส่งเสริมประสาทสัมผัส ฝึกความจำ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ระบายอารมณ์ และฝึกความละเอียดประณีต

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526: 42) กล่าวว่า จากจุดประสงค์เฉพาะของศิลปะศึกษา พบว่า หลักสูตรได้เน้นคุณค่าของการฝึกปฏิบัติกิจกรรมศิลปะในระดับวัยเด็กไว้ 3 ด้าน คือ

1. คุณค่าทางจิตใจ (Spiritual Values) ได้แก่ ทัศนคติที่พึงมีต่อศิลปะ การชื่นชมต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี และการเห็นคุณค่าของความงาม
2. คุณค่าทางกาย (Physical Values) ได้แก่ การแสดงออกด้วยการริเริ่มสร้างสรรค์ การแสดงออกตามความถนัด และความสามารถเฉพาะบุคคล รวมทั้งการได้มีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน
3. คุณค่าทางสังคม (Social Values) ได้แก่ การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าช่วยส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา นอกจากนี้ศิลปะยังเปรียบเสมือนเครื่องมือสื่อสารที่ทำให้ผู้ใหญ่เข้าใจความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของเด็ก การให้เด็กได้มีอิสระในการทำกิจกรรมศิลปะ มีโอกาสในการค้นคว้า ทดลอง ฝึกการใช้จินตนาการ และการสังเกต จะช่วยบำบัดปัญหาต่างๆ และช่วยส่งเสริมลักษณะที่ดีงามให้กับเด็กต่อไปในอนาคตอีกด้วย

2.4 ประเภทกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย

ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล (2532: 7 – 15) กล่าวว่า กิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนและวัยอนุบาลแบ่งออกเป็น 5 สาขาใหญ่ๆ คือ

1. กิจกรรมประติมากรรม (Sculpture) กิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็กก็ควรจะเป็นงานดินเท่านั้น นอกจากนั้นก็ยังมีบ้างแต่ไม่เด่นชัดนัก เช่น ประติมากรรมประกอบกล่องกระดาษ, ประติมากรรมประกอบเศษไม้, กิจกรรมเกี่ยวกับดินมีหลายวิธี เช่น การปั้นดิน, การกดวัสดุต่างๆ ลงบนแผ่นดิน, การแผ่ดินบางๆ แล้วขีดเขียนลงบนแผ่นดินนั้น, การแผ่ดินให้เป็นเส้นยาว หลากๆ เส้นแล้วนำมาถักหรือสานเป็นลายตาข่าย สิ่งที่ไม่ควรทำคือการแนะนำให้เด็กปั้นเป็นรูปต่างๆ ที่ต้องดูให้รู้เรื่อง เช่น วัว ควาย สุนัข แมว เพราะไม่มีเด็กคนใดในวัยนี้สามารถปั้นตามคำบอกได้ ถ้าเขาต้องการจะปั้นสิ่งใดเขาจะปั้นขึ้นเองโดยมิได้อยู่ภายใต้การบังคับขู่เข็ญ

2. กิจกรรมวาดเส้น (Drawing) การวาดเส้นเป็นภาพที่เกิดจากการขีดเขียนวัสดุบางชนิดลงบนกระดาษโดยแสดงลักษณะเป็นเส้น วัสดุที่นิยมใช้คือ ดินสอดำ ดินสอสี สีเทียน สีชอล์ก ชอล์กเขียนกระดานดำ ปากกา พู่กัน ฯลฯ การแสดงออกของเด็กวัยนี้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความคิด อารมณ์ ความมั่นใจ จะแสดงออกมาทางเส้นขีดเขียนของเขา

3. กิจกรรมระบายสี (Painting) เด็กวัยนี้เป็นวัยที่กำลังกระฉับกระเฉงและพร้อมที่จะแสดงออก ในเรื่องการเขียนภาพระบายสีแล้ว งานระบายสีส่วนใหญ่จะระบายบนแผ่นกระดาษหรือเฟรมซึ่งด้วยผ้าใบ ซึ่งเมื่อปฏิบัติทำได้ทั้งบนขาหยั่งเขียนรูป บนโต๊ะราบเรียบ หรือแม้กระทั่งบนพื้นห้อง การใช้ขาหยั่งเขียนรูปช่วยให้เด็กระบายสีได้ถนัดถนี่ เด็กสามารถมองเห็นภาพซึ่งอยู่ในแนวตั้งได้อย่างชัดเจน การระบายสีบนโต๊ะธรรมดาช่วยให้เด็กได้ทำงานในท่าสบายๆ และวางสิ่งของที่ใช้ระบายสีไว้บนโต๊ะได้ การระบายสีโดยนั่งบนพื้นห้องเป็นการสร้างบรรยากาศให้ดูอิสระ บางครั้งอาจจะหนีบกระดาษไว้กับกระดานรองเขียนแล้วพองไว้ที่ฝาผนังโดยที่เด็กจะนั่งที่พื้นรอบๆ ห้องและกิจกรรมที่จะขาดเสียมิได้คือ การเขียนภาพด้วยนิ้วมือ (Finger painting) โดยใช้แป้งเปียกเหลวๆ ละเลงลงบนแผ่นกระดาษแล้วแต้มสีฝุ่นหรือสีโปสเตอร์ลงไปในแต่ละส่วนตามต้องการ จากนั้นใช้นิ้วมือเขียนลงไปให้เป็นรูปภาพ กิจกรรมนี้เด็กจะได้รับความสนุกสนานมากและยังเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางกล้ามเนื้อกับสายตาอย่างดี

4. กิจกรรมภาพพิมพ์ (Print making) กรรมวิธีทางการพิมพ์ภาพมีหลายวิธี แต่วิธีที่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็กคือ การพิมพ์จากแม่พิมพ์นูน (Relief printing) ในขั้นต้นควรจะใช้กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กเข้าใจว่าภาพพิมพ์คืออะไรเสียก่อน เช่น ใช้สีโปสเตอร์ทาด้านหลังของเศษวัสดุ (ใบไม้, ขนนก, ลูกโป่ง, ลูกกัญแจ, ก้านไม้ขีด) แล้วนำมาประทับลงบนกระดาษ จะได้ภาพพิมพ์เกิดขึ้น เด็กวัยเล็กๆ นี้ส่วนใหญ่จะชอบงานพิมพ์ภาพมาก เพราะมีกิจกรรมทำมากมายหลายขั้นตอนน่าสนใจและกับวัยที่กำลังอยากรู้อยากเห็นพอดี

5. กิจกรรมประดิษฐ์ตกแต่ง (Crafts) งานประดิษฐ์ตกแต่ง หมายถึง กิจกรรมที่ครอบคลุม กว้างขวางมาก ซึ่งบางครั้งยากที่จะชี้ออกมาให้เห็นความแตกต่างจากงานวาดภาพ ระบายสี ภาพพิมพ์หรือประติมากรรม งานประดิษฐ์ตกแต่งที่เหมาะสมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนหรือเด็กอนุบาลมีไม่มากนัก ที่พอจะยกตัวอย่างได้คือ การทำภาพปะติด การทำหน้ากากจากถุงกระดาษ การทำหุ่นจากถุงหรือกลอง การฉีกกระดาษให้เป็นรูปร่างต่างๆ การประกอบเศษวัสดุ การถักทอไหมพรมด้วยนิ้วมืออย่างง่าย ๆ งานประดิษฐ์ตกแต่งมีเป้าหมายแตกต่างไปจากงานวาดรูปหรือประติมากรรมที่ไม่ได้มุ่งเน้นให้เด็กแสดงออกทางศิลปะเพียงอย่างเดียว แต่จะเน้นให้เด็กได้เรียนรู้การทำงานที่มีกระบวนการหรือขั้นตอนด้วย

กรมวิชาการ (2546: 50) ได้กำหนดกิจกรรมศิลปะ ประกอบด้วย การวาดภาพระบายสี การปั้น การฉีก-ตัด-ปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์หรือวิธีการอื่นๆ ที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์ และเหมาะสมกับพัฒนาการ สอดคล้องกับ วราภรณ์ รักรวิชัย (ม.ป.ป.: 63 – 64) ที่กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และช่วยฝึกประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา การรู้จักใช้ความคิดของตนเองในการแสดงออกทางความคิดหลายๆ ด้าน กิจกรรมศิลปะที่ควรจัดให้เด็กปฐมวัย ได้แก่ การวาดภาพ การละเล่นสีหรือการวาดภาพด้วยนิ้วมือ การฉีกกระดาษ การปะกระดาษ การตัดกระดาษ การพับกระดาษ การปั้น และการประดิษฐ์เศษวัสดุ

แฮมมอนด์ (เขาวพา เดชะคุปต์. 2542: 108; อ้างอิงจาก Hammon. 1967: 275 – 282) ได้สรุปกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ควรจัดให้กับเด็กเอาไว้ดังนี้

1. การปั้น
2. การประดิษฐ์
3. การฉีก-ตัด-ปะ
4. การระบายสี
5. การวาดภาพด้วยนิ้วมือ
6. การเล่นบล็อก
7. การวาดภาพด้วยทราย

พระพงษ์ กุลพิศาล (2545: 38 – 39) กล่าวถึงกิจกรรมศิลปะว่าเป็นกิจกรรมทางความรู้สึกที่มีวัสดุที่ใช้และกลวิธีต่างๆ เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดผลงานออกมา ดังนั้น การจัดประเภทกิจกรรมศิลปะจึงควรแบ่งตามลักษณะของผลงานที่จะทำให้เด็กสร้างสรรค์เป็นหลัก คือ

1. กิจกรรมศิลปะสองมิติ หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งให้เด็กสร้างสรรค์ภาพบนระนาบวัสดุที่แบนๆ เช่น กระดาษ กระดาษ ผ้า ผืนปูน พื้นทราย พื้นดิน ฯลฯ โดยใช้กลวิธีวาดเส้น ระบายสีหรือกดประทับให้เป็นสี ปะติดด้วยกระดาษสี เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมประเภทนี้ได้แก่ การวาดภาพด้วยนิ้วมือหรือมือ การพิมพ์ภาพด้วยเศษวัสดุต่างๆ การวาดภาพเส้นด้วยดินสอ สีเทียน ระบายสีด้วยสีเทียน สีฝุ่น สีโปสเตอร์ สีน้ำ เป็นต้น ผลงานศิลปะประเภทนี้ดูแล้วแบนราบมีเฉพาะมิติของความกว้างยาว

2. กิจกรรมศิลปะสามมิติ หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งให้เด็กสร้างสรรค์ภาพให้มีลักษณะลอยตัว หนุนหรือเว้าลงไปในพื้นที่โดยใช้วัสดุและกลวิธีต่างๆ ที่เหมาะสมกับวัสดุนั้นๆ เช่น การปั้นทราย ดินเหนียว ดินน้ำมัน กระดาษ แป้ง โดยประกอบวัสดุต่างๆ เข้าด้วยกัน กลวิธีที่จะให้เด็กทำกิจกรรมประเภทนี้ไม่ควรมีขั้นตอนที่ซับซ้อน ต้องสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ง่ายและไม่เสียวต่ออันตราย เช่น วัสดุที่นำมาประกอบด้วยกันนั้นควรเป็นวัสดุประเภทกลอง เมล็ดพืช ลูกปัด เศษใบไม้ โดยใช้กาวที่ติดง่าย เป็นต้น

3. กิจกรรมศิลปะผสมผสานสองมิติ สามมิติ หมายถึง กิจกรรมที่ให้เด็กสร้างสรรค์ภาพโดยใช้วัสดุและกลวิธีทางกิจกรรมศิลปะสองมิติสามมิติรวมเข้าด้วยกัน เช่น ใช้สีโปสเตอร์ระบายบนรูปปั้นดินเหนียวหรือแป้งโดที่แห้งแล้ว หรือให้เด็กระบายสี หรือฉีกกระดาษสี (ฉีกหรือตัดเป็นรูปต่างๆ) ตกแต่งกล่องกระดาษ เป็นต้น

เขียน ยัมศิริ (2547: ออนไลน์) กล่าวว่า ประติมากรรมเป็นผลงานศิลปะที่แสดงออกด้วยการสร้างรูปทรง 3 มิติ มีปริมาตร มีน้ำหนัก และกินเนื้อที่ในอากาศ โดยการใช้วัสดุชนิดต่างๆ วัสดุที่ใช้สร้างสรรคงานประติมากรรม จะเป็นตัวกำหนดวิธีการสร้างผลงาน ซึ่งการปั้นจัดเป็นงานประติมากรรมชนิดหนึ่งสร้างจากวัสดุที่เหนียว อ่อนตัว และยึดจับกันได้ดี เช่น แป้งโด ดินเหนียว ซีเมนต์ กระดาษ เป็นต้น

เกษร ธิตะจารี (ม.ป.ป.: 60 – 62) กล่าวว่า ประติมากรรม หมายถึง การปั้น การแกะสลัก การหล่อ การหลอม โดยอาศัยอุปกรณ์ในการสร้างงาน และวัสดุที่ใช้ประกอบด้วย แป้ง ดิน หินปูน ไม้ เป็นต้น แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ ประติมากรรมลอยตัว ประติมากรรมหนุนสูง ประติมากรรมหนุนต่ำ และประติมากรรมเซาะลึกหรือเว้า

ชะลอ พงษ์สามารถ (2526: 30 – 31) กล่าวว่า ประติมากรรม หมายถึง การปั้น การแกะสลัก การหล่อ และงานประเภททาบ ตี เคาะ เชื่อม ปะ เป็นประเภทงาน 3 มิติ แสดงรูปทรงเด่นชัด ให้ความรู้ทางด้านกว้าง ยาว ลึก ตื้น หนา บาง งานประติมากรรมมี 3 ลักษณะ คือ ภาพหนุนต่ำ ภาพหนุนสูง และภาพลอยตัว นอกจากนี้ น ธิ ปากน้ำ (2531: 13) กล่าวว่า ประติมากรรม คือ ศิลปะการปั้น หรือการแกะสลักหรือการทำวัสดุต่างๆ เป็นปริมาตรให้เห็นน้ำหนักและแสงเงาที่ทำให้เห็นรูปทรงแปลกๆ

จากหลายทัศนะที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า กิจกรรมศิลปะที่เหมาะสมกับเด็กมีหลากหลายกิจกรรม แต่ละกิจกรรมช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กในทุกด้าน ประติมากรรมการปั้นเป็นกิจกรรมศิลปะอย่างหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นกิจกรรม 3 มิติ ให้ความรู้ทางด้านกว้าง ยาว ลึก ตื้น หนา บาง หากเด็กได้มีโอกาสทำกิจกรรมอย่างอิสระตามความคิด ความสนใจ และจินตนาการ นอกจากนี้ยังช่วยให้เด็กได้ระบายอารมณ์ และเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ความคิด แก้ปัญหา และสร้างสรรค์ผลงาน อันจะส่งผลที่ดีต่อไปในอนาคต

2.5 ความหมายของการปั้น

ชวลิต ดาบแก้ว (2533: 1) กล่าวว่า การปั้น คือ การเอาวัสดุที่มีความเหนียวจับตัวกันเป็นก้อน เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน ขี้ผึ้ง ปูน มาปั้นหรือพอกให้เป็นรูปทรงต่างๆ การปั้นเป็นกระบวนการเพิ่มวัสดุให้มีรูปร่างตามความต้องการ การปั้นจะต้องปั้นด้วยมืออย่างเดี่ยวหรือจะใช้เครื่องมือเข้ามาช่วยด้วยก็ได้ เครื่องมือการปั้นแตกต่างกันไปตามชนิดของงาน การปั้นด้วยดิน ถ้าต้องการให้คงทนถาวรก็ต้องทำแม่พิมพ์แล้วหล่อด้วยปูนปลาสเตอร์ พลาสติก หรือนำไปเผาให้เป็นเครื่องปั้นดินเผา

สารานุกรมสำหรับเยาวชน (องค์การคำครุสภา. 2542: 55) ให้ความหมายการปั้นว่า การปั้นเป็นการใช้วัสดุเนื้ออ่อนที่เปลี่ยนแปลงรูปทรงได้ เช่น ดิน ดินน้ำมัน แป้งโด ปูน เทียน กระดาษ ปั้นเพิ่มจากแกนกลางสร้างให้รูปทรงตามที่ต้องการ การปั้นนี้บางคนก็เรียกว่า “กระบวนการบวก” อันหมายถึง กระบวนการที่เพิ่มวัสดุขึ้นมาเป็นรูปทรง สอดคล้องกับ

ชะลอ พงษ์สามารถ (2526: 31) ซึ่งกล่าวว่า การปั้น (Modeling) เป็นกระบวนการทางบวก คือ การทำส่วนย่อยเพิ่มเข้าไปในส่วนรวม วัสดุที่ใช้ คือ แป้งโด ดินเหนียว ดินน้ำมัน ขี้ผึ้ง ปูนพลาสเตอร์ ซีเมนต์

เขียน ยัมศิริ (2547: ออนไลน์) กล่าวว่า การปั้นเป็นการสร้างรูปทรง 3 มิติ จากวัสดุที่เหนียวอ่อนตัว และยึดจับตัวกันได้ดี วัสดุที่นิยมใช้ ได้แก่ ดินเหนียว ดินน้ำมัน ปูน แป้งโด ขี้ผึ้ง กระดาษ หรือซีลียผสมกาว เป็นต้น นอกจากนี้

วิเชียร อินทรกระตึก (2539: 7) กล่าวว่า การปั้น คือ กรรมวิธีที่ประติมากรรมจะสร้างรูปทรง (Form) โดยการพอกด้วยวัสดุที่อ่อนตัว และเปลี่ยนรูปทรงได้ง่าย เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน หรือขี้ผึ้ง ฯลฯ ซึ่งเมื่อปั้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ต้องนำไปหล่อด้วยปูนปลาสเตอร์ โลหะ หรือวัสดุคงทนอื่นๆ เพื่อให้คงทนมากขึ้น

สรุปได้ว่า การปั้น คือ การสร้างรูปทรง 3 มิติ โดยการนำวัสดุที่มีความเหนียวจับตัวเป็นก้อน มีความยืดหยุ่น และสามารถเปลี่ยนแปลงรูปได้ มาปั้นหรือพอกให้เป็นรูปทรงต่างๆ เป็นการเพิ่มส่วนย่อยเข้าไปในส่วนรวมให้มีรูปร่างตามความต้องการ วัสดุที่ใช้ คือ แป้งโด ดินเหนียว ดินน้ำมัน ขี้ผึ้ง กระดาษ เทียน เป็นต้น

2.6 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการปั้น

หรรษา นิลวิเชียร (2535: 172 - 174) กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการในทุกด้านจึงได้มีผู้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาวิเคราะห์การทำกิจกรรมศิลปะของเด็ก และสรุปเป็นทฤษฎีสำคัญๆ ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีสติปัญญา “เด็กคิดอะไร” (Cognitive Theory) ทฤษฎีนี้มีพื้นฐานความคิดว่าเด็กวาดจากสิ่งที่เขารู้ ไม่ใช่วาดจากสิ่งที่เขาเห็น งานศิลปะของเด็กเป็นงานที่มีค่ายิ่งไปกว่าการจินตนาการทางสายตา และกิจกรรมตากับมือสัมพันธ์กัน แต่ศิลปะรวมไปถึงกระบวนการคิดขั้นสูง

2. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ “เด็กรู้สึกอย่างไร” (Psychoanalytic Theory) พื้นฐานความคิดของทฤษฎีนี้ก็คือ ผลงานศิลปะของเด็กสะท้อนให้เห็นอารมณ์ของเด็กมากกว่าความรู้ สติปัญญา หรือพัฒนาการโดยทั่วไป การใช้วัสดุประเภทการเคลื่อนไหว เช่น การระบายสีด้วยนิ้วมือ (Finger paints)

และการปั้นดินเหนียว (Clay) สื่อทั้งสองชนิดจะช่วยให้เด็กระบายความรู้สึก และประสบการณ์ทางด้านอารมณ์หลายๆ อย่าง ทฤษฎีจิตวิเคราะห์จะอธิบายงานศิลปะของเด็กโดยเน้นจิตใต้สำนึก เด็กวาดภาพสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับความรู้สึก และภาพภายในความคิดของเด็กมากกว่าที่จะพยายามที่จะแสดงความเป็นจริงจากสิ่งภายนอกตัว การทำงานศิลปะเป็นวิธีที่เด็กจะได้ระบายอารมณ์ ความกดดัน ความต้องการของจิตใต้สำนึก หรือความต้องการสร้างสิ่งที่ตัวเองปรารถนา

3. ทฤษฎีสติปัญญา – พัฒนาการ “เด็กคิดและเติบโตอย่างไร” (Cognitive – Development Theory) เพียเจต์เชื่อมโยงผลงานศิลปะของเด็กกับความสามารถในการเข้าใจความถาวรของวัตถุ เขาเชื่อว่านอกเสียจากเด็กจะเข้าใจความคงที่ของวัตถุ เด็กจะไม่มีจินตนาการที่จะระลึกอดีต หรือคาดการณ์อนาคตในเรื่องการหายไปของวัตถุจริง การแสดงออกเช่นนี้เป็นวิธีที่เด็กรวบรวมประสบการณ์ เพื่อทำความเข้าใจสิ่งแวดล้อม เด็กต้องการประสบการณ์รูปธรรมหรือสัญลักษณ์ทางภาษาพูด จินตนาการจะสร้างสัญลักษณ์รูปธรรมและภาษาสร้างสัญลักษณ์ทางวาจา เพียเจต์ได้กำหนดขั้นตอน 3 ขั้น ในการที่เด็กจะเข้าใจมิติของรูปภาพ คือ

3.1 ขาดความสามารถในการสังเคราะห์ (Synthetic Incapacity) คือ จินตนาการของเด็กจะยังไม่สมบูรณ์ เป็นเพียงส่วนย่อย หรือการตัดต่อ

3.2 ความจริงทางด้านสติปัญญา (Intellectual Realism) เด็กวาดภาพจากสิ่งที่เขาไม่รู้ ไม่ใช่วาดจากสิ่งที่เขาเห็น

3.3 ความจริงทางการรับรู้ภาพ (Visual Realism) เกิดขึ้นเมื่ออายุประมาณ 9 ปี เป็นการแสดงให้เห็นว่า เด็กเข้าใจความสัมพันธ์ของวัตถุกับพื้นที่

4. ทฤษฎีเกสตัลท์ “ภาพรวม” (Gestalt Theory) ทฤษฎีเกสตัลท์เน้นความสำคัญของการรับรู้โดยภาพรวม ตามไม่ใช่มองอย่างรูปที่จะถ่ายภาพสิ่งที่เห็น มองไม่ใช่ว่าขาวที่เงาที่มลายายละเอียดของความจริงภายนอก ศิลปะ คือ วิธีที่เด็กสร้างภาพพจน์ที่สอดคล้องกับโครงสร้างโดยรวมที่เด็กได้รับ เด็กจะไม่คิดถึงรายละเอียด แต่จะพยายามจัดหมวดหมู่ องค์ประกอบ และสร้างแบบแผนรวมของสิ่งที่มองเห็น

5. ทฤษฎีอาร์นเฮม “การรับรู้” (Arnheim's Theory) อาร์นเฮมได้เสนอแนะว่า เด็กจะไม่วาดภาพสิ่งที่ได้รู้ แต่จะวาดในสิ่งที่ได้รับรู้ เขาเชื่อว่าพัฒนาการของเด็กจะเป็นไปในลักษณะคู่ขนานกันระหว่างความซับซ้อนของรูปทรงและความสามารถในการรับรู้ และการเข้าใจความซับซ้อนของงานศิลปะ ซึ่งจะสัมพันธ์กับทักษะการจำแนกเรื่องเวลาและมิติ (Time and Space) ทั้งเด็กและผู้ใหญ่พยายามที่จะแสดงโครงสร้างของวัตถุในลักษณะสื่อของวัตถุนั้น ไม่ใช่ลักษณะภาพจากกล้องถ่ายรูป การเจริญงอกงามจะมีกฎของตัวเอง คือ จากรูปแบบง่ายๆ ไปสู่รูปแบบที่ซับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะการรับรู้ของเด็กแต่ละคน

6. ทฤษฎีพัฒนาการ “เด็กเติบโตอย่างไร” (Developmental Theory) 2 – 4 ปี ทฤษฎีการสอนนี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ผู้นำทฤษฎีนี้คือ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Victor Lowenfeld) ได้แบ่งขั้นตอนการเจริญงอกงามทางศิลปะเป็น 5 ขั้น ดังนี้ คือ ขั้นขีดเขียน ขั้นก่อนเป็นแบบแผน ขั้นแบบแผน ขั้นหมู่พวก และขั้นเหตุผล

โกลอมบ์ (ชนบทพร วัฒนสุขชัย. 2544: 38 – 51; อ้างอิงจาก Golomb. n.d.) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการด้านการปั้นตั้งแต่ปี 1972 จนถึงปัจจุบัน เกิดเป็นพัฒนาการด้านการปั้นตามทฤษฎีของแคร์ โกลอมบ์ โดยเริ่มการจัดระยะการปั้นของเด็ก ตั้งแต่อายุประมาณ 2 – 6 ปี โดยแบ่งเป็นระยะต่างๆ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เด็กจะมีอายุประมาณ 2 – 3 ปี โดยขั้นแรกเด็กจะถือไปถือมา มีการใช้นิ้วกด ทูบตี ดึงให้ยืดเป็นส่วนต่างๆ แล้วนำมาติดเข้าด้วยกัน ทูบลงบนโต๊ะ หรือแผ่นกระดาษ ใช้นิ้วทำให้เกิดรูปร่าง เช่น การห่อ บิด ทำให้ยาวขึ้น หรือหนีบ ทำให้เป็นแผ่นเท่าฝ่ามือด้วยมือ เด็กจะค้นพบวิธีม้วนดินน้ำมัน เมื่ออายุ 3 ปี เด็กจะสามารถปั้นดินน้ำมันได้เป็นก้อนและปั้นเป็นรูปร่างตามอารมณ์ การแสดงออกในขั้นสุดท้ายของเด็กในระยะนี้ คือ การปั้นให้เป็นก้อนรูปทรงต่างๆ สามารถปั้นให้ตั้งหรือลอยตัวได้ การปั้นครั้งแรกของเด็กจะมีลักษณะหลักปรากฏ 3 ลักษณะในการแสดงออก คือ แบบลอยตัว แบบเป็นแผ่นมีรายละเอียดของใบหน้า และแบบจัดเรียงรายละเอียดของใบหน้า

ระยะที่ 2 เด็กจะมีอายุประมาณ 3 – 5 ปี มีการเปลี่ยนแปลงรูปร่างจากการปั้นแบบก้อนเดี่ยวเป็นการปั้นแบบก้อนกลมที่มีขนาดใหญ่ขึ้นประกอบด้วยรายละเอียดของใบหน้า โดยสามารถแบ่งการปั้นในระยะนี้ออกเป็น 3 ลักษณะใหญ่ คือ คนแบบลูกอ๊อด แบบหน่วยเดียว และแบบลายเส้น ซึ่งเด็กส่วนมากจะชอบทดลอง เรียนรู้ และสำรวจด้วยตนเอง เป็นสัญชาตญาณในการค้นพบลักษณะใหม่ที่เป็นพื้นฐานของพัฒนาการด้านการปั้นในลักษณะ 2 มิติ ไปสู่การปั้นในลักษณะ 3 มิติ

ระยะที่ 3 เด็กจะมีการปั้นคนทั้งตัวที่มีพัฒนาการที่สูงขึ้น แสดงให้เห็นถึงวิธีการปั้นตัวคนที่มีลักษณะชัดเจนมากยิ่งขึ้น สามารถแบ่งลักษณะได้ 3 แบบ คือ แบบยืนแนวตั้ง แบบเส้นโครงร่าง และแบบผสม

จากทฤษฎีโกลอมบ์แสดงให้เห็นว่า เด็กมีพัฒนาการปั้นที่คู่ขนานกับพัฒนาการของการเจริญเติบโตทางร่างกาย ทั้งนี้เด็กจะมีการแสดงออกที่เป็นไปตามความสามารถในการรับรู้และมีความสัมพันธ์กับสื่อที่เด็กใช้ในการถ่ายทอด โดยเฉพาะสื่อประเภทดินเหนียว ดินน้ำมัน หรือแป้งโด

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า มีทฤษฎีสำคัญๆ หลายทฤษฎีที่สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการปั้น ซึ่งการจัดกิจกรรมการปั้นกับเด็กได้อย่างเหมาะสม จำเป็นต้องศึกษาทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติทางด้านศิลปะ จะช่วยให้การจัดประสบการณ์สอดคล้องกับพัฒนาการ การรับรู้ และความต้องการของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.7 ความสำคัญของการปั้น

การปั้นเป็นกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการด้านสติปัญญา อารมณ์ และความรู้สึกของเด็ก นับเป็นกิจกรรมที่ตอบสนองพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กปฐมวัยได้มากที่สุดกิจกรรมหนึ่ง ดังที่มาเอสกี (ปีทมา แจ่มจาร์ส. 2548: 33; อ้างอิงจาก Mayesky. 1998: 186) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการปั้นว่า เป็นสื่อที่สามารถเปลี่ยนแปลงรูปร่าง และมีความยืดหยุ่น มีประโยชน์อย่างมากสำหรับเด็ก ช่วยพัฒนาประสาทสัมผัส การรับรู้ ความเข้าใจ ความชื่นชม จากการสัมผัส การปั้นช่วย

พัฒนาความสามารถในการปรับตัว การเปลี่ยนแปลง โดยใช้สื่อที่มีความยืดหยุ่น ในการปั้นวัตถุ 3 มิติ เด็กจะเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับรูปร่าง สัดส่วน ความมั่นคงแข็งแรง เรียนรู้ที่จะสร้างวัตถุ ด้วยมือตนเอง เมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น จะเกิดความซาบซึ้งในงานประติมากรรมและเครื่องปั้นดินเผา สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวและประสบการณ์ที่มีคุณค่าต่อการปั้นช่วยให้เกิดงานประติมากรรมที่มีเอกลักษณ์ และเรียบง่าย ซึ่งศิลปะ 3 มิติ พบได้ในมุมศิลปะทั่วไปภายในห้องเรียนเด็กปฐมวัย และจนถึงปัจจุบัน นี้แนวคิดหลักเกี่ยวกับประติมากรรม (พื้นฐานศิลปะอย่างหนึ่ง) เป็นสื่อที่ช่วยให้เกิดรูปแบบ ช่องว่าง ไม่ว่าจะอะไรก็ตามที่เด็กแต่ละคนทำในทุกๆ วันช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

เซอร์มาเซอร์ (ปัทมา แจ่มจรัส. 2548: 33; อ้างอิงจาก Schirmacher. 1998: 260 – 262) กล่าวว่า เด็กจะได้รับประสบการณ์ที่สำคัญง่าย ๆ จากบ้านด้วยแป้งโดหรือประดิษฐ์วัสดุด้วยมือ ช่วยให้เกิดการค้นพบด้วยการมอง ดมกลิ่นจากแป้งคูกี้ ก็ได้กิจกรรมจากดินเหนียวช่วยพัฒนาภาษา และทักษะทางสังคม เด็กรู้จักควบคุมร่างกาย การเล่นดินเหนียวจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่และรู้จักควบคุมการทำงานของกล้ามเนื้อเล็ก ดินเหนียวที่ดีจะนวดและบีบอัดได้ง่าย เด็กสามารถยึนหรือหนึ่งทำกิจกรรมได้ การยึนมีข้อดีช่วยให้กล้ามเนื้อทุกส่วนของร่างกายมีปฏิริยาตอบสนอง ยิ่งดินมีความเหนียวมากเด็กต้องใช้แรงมากส่งผลต่อการพัฒนากล้ามเนื้อ เช่น บ่า แขน มือ และนิ้วมือ ถ้าเด็กรู้สึกมีความสุขในขณะที่เล่นดินเหนียวจะส่งผลต่อการพัฒนาสติปัญญา การมีประสบการณ์กับดินเหนียวโดยใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ ก่อให้เกิดการพัฒนาด้านสติปัญญา เนื่องจากดินเหนียวมีลักษณะพื้นผิว อุณหภูมิ สี และกลิ่นที่พิเศษ นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดการเรียนรู้ทางสังคมและการพัฒนาด้านอารมณ์อีกด้วย

พัฒนา ชัชพงศ์ (สมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย. 2547: ออนไลน์) ที่กล่าวว่า การปั้นช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กได้หลากหลายมากมาย เช่น การพัฒนากล้ามเนื้อนิ้วมือเป็นพื้นฐานสำคัญของการเขียน การปั้นช่วยให้กล้ามเนื้อดีขึ้น เริ่มแรกเด็กอาจจะใช้อุ้งมือในการทุบดิน กัดดินให้เป็นแผ่น คลึงให้ยาว ต่อๆ ไปค่อยย้ายไปใช้นิ้วมือปั้นในส่วนเล็กๆ เมื่อกำลังมือดี แข็งแรงแล้วเด็กก็จะพร้อมที่จะลากเส้นมือ เขียนเส้นและสามารถเขียนได้ในที่สุด ในขณะที่เด็กปั้น ครู่มักไม่กำหนดว่าต้องปั้นเป็นอะไรมีรายละเอียดอย่างไร เด็กจึงสามารถทำได้ ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ มีความมั่นใจ รู้สึกว่าตนเองมีความสามารถอยากทำต่อ อยากไปโรงเรียน เกิดทัศนคติที่ดีต่อการไปโรงเรียน รักเรียน นอกจากนี้การปั้นยังเป็นการระบายความเครียด ความอึดอัดที่แม้แต่เด็กเองก็ไม่ทราบว่ามี จะสังเกตได้ว่าเมื่อได้ดินมาเด็กจะทุบดินแรงๆ และค่อยๆ ขยับไปสู่ความละเอียดละไม เมื่อความเครียดหมดไป ความสุนทรีย์ภาพก็เข้ามาแทนที่ เด็กจึงค่อยๆ ประดิษฐ์ให้เป็นไปตามที่ตนคิด ตนต้องการ และเกิดเป็นความสนุกสนานพอใจในการทำงานของตน มีสมาธิ สมองก็คิดจินตนาการไปว่าปั้นอะไร มีรายละเอียดอะไรบ้าง และเมื่อเสร็จนำมาบอกครูอธิบายให้ครู ฟังก็ช่วยให้ได้พัฒนาภาษาอีกด้วย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช (2544ข: 335 – 339) กล่าวว่า การปั้นมีความสำคัญสำหรับเด็กเป็นการถ่ายทอดความนึกคิดของเด็กมายังสื่อที่ผู้สอนกำหนดให้ ซึ่งการจัดกิจกรรมปั้น ควรเป็นเรื่องรวมที่เด็กสนใจและใกล้ตัวเด็ก มุ่งให้เด็กรู้จักการนำสิ่งต่างๆ ที่ปั้นมารวมกลุ่มเป็นเรื่อง

เดียวกัน ซึ่งเทคนิคและวิธีการสอนงานนั้นสำหรับเด็กควรเกิดจากการให้เด็กได้แสดงออกด้วยตนเอง โดยการคิดค้นพัฒนาเทคนิคและวิธีการตามแนวความคิดตนเอง ในบางครั้งครูอาจร่วมแนะนำเพื่อให้เกิดความเหมาะสมยิ่งขึ้น เมื่อเด็กปฐมวัยเติบโตขึ้น การแสดงออกของงานนั้นเริ่มมีการออกแบบและประดิษฐ์เพิ่มเติมมากขึ้น การแก้ปัญหาในการทำงานก็ยิ่งทวีขึ้นเป็นเงาตามตัว เพราะการออกแบบจำเป็นจะต้องมีแผนความคิดอยู่ก่อนและการลงมือปฏิบัติก็จะต้องสร้างสรรค์ให้ การออกแบบปรากฏเป็นรูปทรงที่มองเห็นได้ตามแผนความคิดที่ต้องการ เมื่อเด็กทำงานนั้นเด็กย่อมมีเป้าหมายความคิดอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ในใจ ซึ่งเหมือนกับการตั้งสมมติฐานกว้างๆ ทั้งโดยส่วนรวมและส่วนปลีกย่อยแต่ละขั้นตอน เมื่อมีสมมติฐานอยู่เช่นนี้การสร้างสรรคงานนั้นจึงเป็นการลองผิดลองถูกและแก้ปัญหาอยู่ตลอดเวลาจนกระทั่งงานเสร็จลง การแก้ปัญหาอาจจะผิดบ้างถูกบ้าง แต่ด้วยความสามารถในการสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตัวเด็กด้วยกันทุกคนจะช่วยให้เด็ก ๆ ค่อย ๆ พัฒนาการปั้นของเขาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี

ซีเฟลท์และบาร์บิว (ปีทมา แจ่มจาร์ส. 2548: 35; อ้างอิงจาก Seefeldt; & Barbour. 1986: 297 – 298) ได้กล่าวถึงการปั้นว่า การปั้นดินเหนียวด้วยนิ้ว ม้วนรอบๆ แขน หรือทุบโตะ ทำให้เกิดความพอใจและความสนุกเพลิดเพลิน ดินเหนียวมีหลายชนิด เช่น ดินเหนียวสีแดง สีเทา สีขาว เป็นต้น ดินเหนียว แป้งโด และสีอื่น ๆ มีประโยชน์ การเก็บดินเหนียวต้องใส่ภาชนะเพื่อรักษาความชื้น ปั้นเป็นก้อนเล็กๆ แต่ละก้อนทำเป็นรอยเว้า เติมน้ำลงไปจะช่วยรักษาให้ใหม่และอ่อนนุ่มเหมาะสำหรับมือของเด็ก เด็กสามารถปั้นดิน सान หรือทำงานตามความต้องการ เด็กทำกิจกรรมกับดินและแบ่งด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การติดกับสิ่งอื่น ใช้กาวติดเข้าด้วยกัน

ประเสริฐ ศีลรัตน (2529: 35) ได้กล่าวถึง กิจกรรมการปั้นว่า การปั้นเป็นวิธีการพื้นฐานในลักษณะเพิ่มเข้า เอาออก ซึ่งผู้ปั้นจะต้องมีการกำหนดรูปแบบสำเร็จอยู่ในความรู้สึก จากนั้นก็ค่อย ๆ นำวัสดุมาขึ้นรูปถ่ายถอดออกมาตามแบบสำเร็จที่กำหนดขึ้นในความรู้สึกนั้น การขึ้นรูปส่วนรายละเอียดที่ละเอียดส่วนๆ แล้วนำมาประกอบเป็นโครงร่างในภายหลัง เช่น เด็กปั้นภาพสัตว์ เด็กอาจจะขึ้นดินเป็นส่วนลำตัวและค่อย ๆ แยกออกมาเป็นส่วนหัว ส่วนขา ส่วนหาง แล้วจึงค่อย ๆ เก็บรายละเอียดต่อไป แล้วจึงนำมาประกอบเป็นรูป สำหรับเด็กแล้วการปั้นจะเป็นเพียงความเพลิดเพลินต่อการบังคับวัสดุให้แปรสภาพไปตามความต้องการ โดยไม่หวังผลว่างานสำเร็จจะต้องมีคุณค่าในด้านความเหมือนจริงตามธรรมชาติ ดังนั้น รูปแบบที่เด็กถ่ายถอดจึงมักเป็นเรื่องรวมจากจินตนาการมากกว่า ส่วนการถ่ายถอดรูปแบบประสพการณ์ที่ได้พบเห็นจากธรรมชาติก็มักเป็นรูปแบบโครงร่างส่วนรวมๆ ของภาพมากกว่าจะแสดงส่วนรายละเอียดปลีกย่อย สัดส่วน ตำแหน่ง ความถูกต้องตามกฎเกณฑ์ยังไม่สามารถนำมาใช้ประเมินได้อย่างเต็มที่นัก

สรุปได้ว่า กิจกรรมการปั้นเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการและพัฒนาการของเด็ก ช่วยให้เด็กได้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับรูปร่าง สัดส่วน ความมั่นคง แข็งแรง เด็กได้รู้จักคิดค้นพัฒนาเทคนิคและวิธีการปั้นตามแนวความคิดตนเอง ได้แสดงออกทางความคิด จินตนาการ และความรู้สึก เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถปรับตัวและพฤติกรรมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานที่จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมในอนาคตต่อไป

2.8 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมการปั้น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2526: 335) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของกิจกรรมการปั้นไว้ดังนี้

1. ความสามารถในการถ่ายทอดความคิด
 2. กล้าแสดงออก ชักถาม ตอบ อธิบายอย่างมีเหตุผล
 3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
 4. ความรับผิดชอบในการทำงาน การเก็บและรักษาวัสดุตลอดจนสถานที่ปฏิบัติงาน
- พินิจ ภวังคะรัต (ม.ป.ป.: 151) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมการปั้นสำหรับเด็ก ดังนี้

1. เพื่อให้เด็กแสดงออกตามความคิดและความรู้สึก
2. เพื่อให้เด็กได้ทดลองและรู้จักการออกแบบ
3. เพื่อให้เด็กถ่ายทอดจินตนาการเป็นรูปสามมิติ
4. ส่งเสริมความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์
5. เพื่อให้เด็กสนุกสนานเพลิดเพลิน
6. ส่งเสริมทักษะการใช้มือ – ตา และความคิดให้สัมพันธ์กัน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2544ก: 216) กำหนดจุดมุ่งหมายของกิจกรรมการปั้น

ดังนี้

1. เพื่อให้เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อทั้งฝ่ามือและนิ้วทั้งห้า
2. เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ธรรมชาติของดินว่าเมื่อเปียกจะนุ่มปั้นได้ แห้งแล้วจะแข็งและแตก
3. เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้การทำงาน 3 มิติ คือ การปั้นจะเป็นรูปนูนต่ำ นูนสูง และลอยตัว

ทำให้เด็กเรียนรู้ความกว้าง ความยาว และความหนา

4. เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการเล่นสิ่งที่เลอะเทอะ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า กิจกรรมการปั้นเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อ มือและตา ได้ถ่ายทอดความคิด จินตนาการ จากการทดลองและออกแบบรูป 3 มิติ เกิดความสามารถในการแก้ปัญหา ความเพลิดเพลิน มีความรับผิดชอบ และเรียนรู้ธรรมชาติของสื่อที่ใช้ทำกิจกรรมการปั้น

2.9 ลักษณะและพัฒนาการการปั้นของเด็ก

เซอร์มาเซอร์ (ปีทมา แจมจาร์ส. 2548: 36; อ้างอิงจาก Schirmacher. 1998: 263 – 264) กล่าวว่า การเขียนมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับขั้นของการวาดภาพ ระบายสี และการปั้นดินของเด็ก จึงได้รวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการการปั้นของเด็กปฐมวัย และสรุปได้เป็นขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 “ดินเหนียวคืออะไร” ในขั้นแรกนี้ เด็กอายุ 2 ปี จะเกิดประสบการณ์จากการทดลองคุณสมบัติของดินเหนียว โดยการใช้ประสาทสัมผัสการมองเห็น การจับ การดมกลิ่น การเลีย การชิม และการฟังเสียงที่เกิดจากการเล่นดินเหนียว เด็กๆ จะทิ้ง ขว้าง หรือจับดินเหนียวโยนให้มันกระเด็น

หรือติดบนผิวหนัง เด็กๆ ไม่สนใจที่จะทำสิ่งอื่น นอกเหนือจากการใช้ประสาทสัมผัสและมีคำพูดง่ายๆ สั้นๆ ที่สัมพันธ์กับประสบการณ์การสัมผัสดินเหนียว เช่น เหนียว นุ่ม เป็นต้น

ขั้นที่ 2 “ฉันสามารถทำอะไรกับดินเหนียว” จากขั้นแรกจะพัฒนาไปสู่ขั้นที่ 2 เด็กอายุ 3 ปี จะทำงานปั้นเป็นระบบมากขึ้น โดยมีกระบวนการต่างๆ คล้ายว่าเป็นนักวิทยาศาสตร์ มีการทดสอบดินเหนียวด้วยการม้วน หยิก ฉีก ดึง และแทงให้เป็นรู โดยใช้ร่างกายตรวจสอบคุณสมบัติของดินเหนียว เช่น ดินเหนียวม้วนได้แต่ไม่สามารถไหลได้ ในขั้นนี้เด็กไม่มีความละเอียดรอบคอบ การทำกิจกรรมจะเกิดโดยบังเอิญ เช่น ลูกบอลเล็กๆ พัดเตอร์แค้ก หรือ ภูเขา เด็กจะทำพฤติกรรมการทำงานซ้ำๆ หลายๆ ครั้ง

ขั้นที่ 3 “มองดูซิ ฉันทำอะไร” เด็กอายุ 4 ปี จะใช้ความคิดสร้างสรรค์รูปแบบและปั้นดินเหนียว เด็กจะนำลูกบอลมาวางบนส่วนยอดของสิ่งอื่นๆ เด็กจะทำดินเหนียวให้แบนหรือม้วนเป็นรูปร่างใหม่ จะมีการเปิดดินเหนียวให้มีรูด้วยการดึงออก เด็กจะใช้สัญลักษณ์และการพูดเกี่ยวกับสิ่งที่ปั้น เช่น ในขั้นที่ 2 เด็กอาจใช้การแทงให้เป็นรู และเมื่ออยู่ในขั้นที่ 3 เด็กอาจจะแทงให้เป็นรู 3 รู และเรียกชิ้นงานปั้นนั้นว่าโบหน้า ผลงานที่ได้จะไม่สมบูรณ์และเรียบๆ เด็กจะมีจินตนาการกับชิ้นงาน เช่น ลูกบอลที่ขีดเป็นรู เด็กจะพูดว่า “ภูเขาของฉันกำลังจ้องมองคุณ” และจะพาเลื้อยไปรอบๆ โต๊ะ ส่งเสียงซู่ฟู่ๆ และก๊าดเด็กๆ ในขั้นนี้ผลงานจะมีความสมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการบวนการมากกว่าการวางแผนอย่างเป็นระบบ ความก้าวหน้าหรือความตั้งใจในการสร้างงานปั้นจะเป็นลักษณะส่วนบุคคลของแต่ละคน เมื่อชิ้นงานนั้นเสร็จสมบูรณ์ ผู้อื่นอาจไม่รู้ว่ชิ้นงานนั้นคืออะไร

ขั้นที่ 4 “ฉันรู้ว่าต้องไปทำอะไรกับดินเหนียวของฉัน” เด็กอายุ 5 ปี เริ่มเข้าสู่ช่วงการปั้นบนโต๊ะ มีการปั้นดินเหนียวที่ก้าวหน้า มีความคิดใหม่ๆ มีชื่อ และภูมิใจผลงานในแบบตัวเอง เด็กต้องการกระบวนการหรือวิธีการที่เหมาะสม สามารถอธิบายขั้นตอนและผลงานได้ ผลงานพิสูจน์ให้เห็นข้อเท็จจริงที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของคนอื่นๆ เด็กในขั้นนี้จะรู้ว่าดินปั้นเป็นอาหารหรืออู เป็นเพียงสัญลักษณ์หรือรูปแบบและไม่ใช้สิ่งของจริงๆ ไม่ใช่อาหารรับประทานไม่ได้ เด็กอายุ 5 ปี จะสนุกกับรายละเอียดในการปั้นโดยใช้เครื่องมือและสื่ออื่นๆ ประกอบ เช่น กระจุก และไม้จิ้มฟัน

ขั้นต่างๆ ของการปั้นเทียบได้กับขั้นการพัฒนาทางศิลปะในการระบายสีหรือการทำสัญลักษณ์ เริ่มมาจากการขีดเขียนเพื่อตั้งชื่อให้กับงานปั้น อย่างไรก็ตามปั้นดินเหนียวเป็นงานศิลปะ 3 มิติ ส่วนการระบายสีและการทำสัญลักษณ์เป็นศิลปะ 2 มิติ

โลเวนเฟลด์ (ปีทมา แจ่มจำรัส. 2548: 37; อ้างอิงจาก Lowenfeld. 1987: 37 – 42) ซึ่งมีขั้นตอนคู่ขนานระหว่างพัฒนาการด้านศิลปะกับพัฒนาการทางการปั้น โดยมีขั้นพัฒนาการแบ่งไว้ดังนี้

1. ขั้นขีดเขียน (Scribbling Stage) อายุ 2 – 4 ปี
2. ขั้นเริ่มต้นการเขียนภาพให้มีความหมาย (Preschematic Stage) อายุ 4 – 7 ปี
3. ขั้นใช้สัญลักษณ์หรือเขียนภาพได้คล้ายของจริง (Schematic Stage) อายุ 7 – 9 ปี
4. ขั้นเขียนภาพของจริง (Stage of Dawning Realism) อายุ 9 – 11 ปี
5. ขั้นเขียนภาพเหมือนจริง (Pseudo – Naturalistic Stage) อายุ 11 – 12 ปี

ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะขั้นพัฒนาการการปั้นของเด็กปฐมวัยในระยะ 2 – 6 ปี ซึ่งมีพัฒนาการดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ตรงกับขั้นขีดเขียน (Scribbling Stage) อายุ 2 – 4 ปี ขั้นนี้แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

- ระยะแรก เด็กอายุประมาณ 2 ปี ถ้าได้ดินเหนียวหรือดินน้ำมันเด็กจะทุบตีโดยไม่มี ความหมาย

- ระยะที่สอง เด็กอายุประมาณ 3 ปี เด็กจะเริ่มดึงดินออกมาเป็นชั้นๆ บางครั้งดึงออก แล้วปล่อยทิ้งไป บางครั้งดูชั้นดินที่คนดึงออกมา ซึ่งมีลักษณะคล้ายๆ กัน

- ระยะที่สาม เด็กอายุประมาณ 4 ปี เด็กมักจะชูก้อนดินที่ตนเองเล่นอยู่นั้น พร้อมกับพูด ว่า “นี่เรือบิน” “นี่รถไฟ” ฯลฯ ซึ่งเป็นการตั้งชื่อตามความคิดคำนึงของเด็กตรงกับระยะที่เด็กตั้งชื่อรอย ขีดเขียน

ขั้นที่ 2 ตรงกับขั้นเริ่มต้นการเขียนภาพให้มีความหมาย (Preschematic Stage) อายุ 4 – 7 ปี ในขั้นนี้เด็กกำลังแสวงหาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับรูปลักษณะในการปั้นรูปคน เด็กจะดึงส่วนที่ ยื่นออกมา เช่น จมูก แขน ขา ออกจากดินก้อนใหญ่ โดยไม่คำนึงถึงรูปลักษณะของจมูก แขน ขา เหล่านั้นมากกว่าการได้จับถือก้อนดินของตน และติดส่วนเหล่านั้นเข้ากับดินก้อนใหญ่ที่สมมติว่าเป็น ลำตัว โดยไม่ได้ตกแต่งให้ดีขึ้น

ลัดดา นีละมณี (ม.ป.ป.: 67) กล่าวถึงพัฒนาการทางการปั้นของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้ คือ

ขั้นที่ 1 แสดงอาการรังเกียจที่จะจับต้องหรือสัมผัส

ขั้นที่ 2 ทดลองเล่นด้วยการคลึง ทุบ บีบ และการทำให้เป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย

ขั้นที่ 3 เด็กจะหยิบเอาวัสดุที่ปั้นเอาปากและรับประทาน (ดูอาหารที่รับประทานได้)

ขั้นที่ 4 เด็กจะใช้นิ้วมือจิ้ม หรือใช้ไม้ค้ำค้ำและใช้แม่พิมพ์แบบต่างๆ ด้วยการกด

แม่พิมพ์

ขั้นที่ 5 เด็กจะมีท่าทางกระฉับกระเฉงและแสดงอาการตื่นเต้น เมื่อเล่นคลึง ทุบ หั่น

ขั้นที่ 6 เด็กจะเริ่มทำให้สื่อที่ปั้นเรียบ ด้วยการแตะๆ ตบๆ แล้วม้วนทำให้เป็นก้อน

ขั้นที่ 7 เด็กจะม้วนให้มีรูปลักษณะยาวๆ (ลักษณะคล้ายหนอน งู ไส้กรอก ฯลฯ โดยไม่ระบุ ว่าคืออะไร)

ขั้นที่ 8 เด็กจะบอกชื่อสิ่งที่เขาประดิษฐ์ขึ้น

ขั้นที่ 9 เด็กจะเล่นด้วยการใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำคร่าว การนำเข้าเตาอบ

ขั้นที่ 10 เด็กจะเล่นปั้นเป็นกลุ่ม มีการแสดงบทบาทสมมติ เล่นทำคร่าวเป็นหมู และเล่น แสดงบทบาทแม่

ธัญวลี พวงชาติ (2545: 38 – 39) ได้ทำการวิจัยพบว่าระดับขั้นการปั้นของเด็กอายุ 3 – 5 ปี มีลักษณะดังนี้ คือ

เด็กอายุ 3 ปี มีระดับขั้นการปั้นอยู่ในขั้นที่ 1 ขั้นเริ่มต้นการปั้น เด็กส่วนใหญ่จะสร้างผลงานที่มีลักษณะเป็นชิ้น เป็นก้อน ไม่มีการปะติดกันในการจัดวางชิ้นงาน ชิ้นงานจะเป็นงานเดี่ยวๆ เกิดจากการดึงออกเป็นชิ้นๆ หรือการสับหั่นให้เป็นชิ้นเล็กๆ เด็กจะดึงแบ่งโดออกเป็นชิ้นๆ หรือใช้มีดสับหั่นให้เป็นชิ้นเล็กๆ ซึ่งชิ้นงานจะมีลักษณะคล้ายๆ กัน ชิ้นงานแต่ละชิ้นจะแสดงรายละเอียด 1 – 2 อย่าง

เด็กอายุ 4 ปี มีระดับขั้นการปั้นอยู่ในขั้นที่ 2 ขั้นการปั้นอย่างมีความหมาย เด็กจะเริ่มรวบรวมรูปแบบต่างๆ ในการปั้นมาใช้ประกอบกันเพื่อให้เกิดเป็นชิ้นงานที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เด็กในวัยนี้จะควบคุมกล้ามเนื้อดีขึ้น และเป็นวัยแห่งการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการรวบรวมรูปแบบต่างๆ ของการปั้นมาทดลองใช้ และเด็กจะเริ่มพัฒนาความคิดริเริ่มในการสร้างงานมากขึ้น

เด็กอายุ 5 ปี มีระดับขั้นการปั้นอยู่ในขั้นที่ 3 ขั้นการปั้นอย่างสร้างสรรค์ เด็กวัยนี้เป็นวัยที่ต้องการเพิ่มรายละเอียดชิ้นงานปั้นของตนเองด้วยวัสดุต่างๆ เพื่อให้ชิ้นงานนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เด็กอายุ 5 ปี ส่วนใหญ่จะปั้นชิ้นงานชิ้นเล็กๆ มาปะติดตกแต่งให้มีรายละเอียดมากขึ้น ชิ้นงานส่วนใหญ่เกิดจากการจัดกระทำกับวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ปั้นในหลายๆ วิธี โดยมีจุดมุ่งหมายพิเศษหรือการวางแผนว่าจะปั้นอะไรไว้ล่วงหน้า ส่วนใหญ่จะเป็นการปั้นแบบสังเคราะห์มากกว่าแบบวิเคราะห์ ซึ่งเด็กจะปั้นชิ้นส่วนย่อยมาติดกับชิ้นส่วนใหญ่ที่สร้างขึ้นก่อน

สรุปได้ว่า พัฒนาการทางการปั้นของเด็กปฐมวัย จะมีการพัฒนาเป็นไปตามลำดับขั้น เริ่มจากใช้ประสาทสัมผัสทดลองคุณสมบัติของดิน ต่อมาจึงมีการปั้นที่เป็นระบบมากขึ้น เมื่ออายุเพิ่มขึ้น การปั้นมีความละเอียดเพิ่มมากขึ้น เด็กจะเริ่มปั้นจากสิ่งที่ไม่มีความหมายไปสู่การใช้สัญลักษณ์แทนความหมายสิ่งต่างๆ โดยพัฒนาการของการปั้นจะขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความสามารถที่แตกต่างเป็นรายบุคคล

2.10 รูปแบบของการปั้น

ชวลิต ดาบแก้ว (2533: 2) กล่าวว่า การปั้นและการแกะสลักมี 3 รูปแบบ คือ

1. แบบร่องลึก การปั้นแกะสลักแบบนี้เป็นการปั้นแกะสลักวัสดุที่มีผิวหน้าเรียบ โดยใช้เครื่องมือขูดขีดให้เป็นเส้นลึกลงไป

2. แบบนูน เป็นการปั้นแกะสลักที่มีรูปนูนขึ้นมาจากพื้น แต่ยังมีด้านหลังติดอยู่กับพื้น การปั้นหรือการแกะสลักแบบนี้มีด้วยกัน 3 ลักษณะ คือ แบบนูนต่ำ แบบนูนกลาง และแบบนูนสูง

ลักษณะนูนต่ำ เป็นรูปที่นูนขึ้นมาจากพื้นเล็กน้อย เช่น เหรียญต่างๆ

ลักษณะนูนกลาง เป็นรูปที่นูนสูงกว่านูนต่ำ

ลักษณะนูนสูง เป็นรูปที่นูนสูงชันมาจากพื้น บางส่วนอาจหลุดออกมาจากพื้นแต่ยังมีบางส่วนที่ติดอยู่กับพื้น

3. แบบลอยตัว เป็นการปั้นแกะสลักที่ตั้งอยู่บนพื้น มองเห็นรอบด้าน ทั้งด้านหน้า ด้านข้าง และด้านหลัง ดังเช่นรูปพระพุทธรูปและอนุสาวรีย์ต่างๆ

ชะลอ พงษ์สามารถ (2526: 30 – 31) ซึ่งมีความเห็นว่า การปั้นเป็นส่วนหนึ่งของงาน ประติมากรรม เป็นงาน 3 มิติ แสดงรูปทรง (Form) เด่นชัด ให้ความรู้ทางด้านกว้าง ยาว ตื้น หนา บาง แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ภาพนูนสูง (Basrelief) เป็นภาพที่ด้านหลังติดผนัง มองเห็นชัดด้านหน้าด้านเดียว แสดงความลึกตื้นของตัวภาพสูงต่ำแตกต่างกันเล็กน้อยเท่านั้น

2. ภาพนูนสูง (Highrelief) เป็นภาพที่ด้านหลังติดผนัง มองเห็นได้ 3 ด้าน คือ ด้านหน้า ด้านข้างทั้งซ้ายและขวา แสดงความตื้นลึกของภาพออกมาเท่าจริง เกินจริง แต่ด้านหลังติดผนัง เช่น บริเวณฐานรอบอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เป็นต้น

3. ภาพลอยตัว (Roundrelief) เป็นภาพที่มองเห็นได้รอบด้าน เช่น พระพุทธรูป อนุสาวรีย์ หรืออื่นๆ ที่มองเห็นได้ลอยตัวรอบด้าน

ประเสริฐ ศีลรัตน์ (2549: 49 – 50) แบ่งการปั้นเป็น 3 แบบ คือ

1. การปั้นรูปอิสระ เป็นการปั้นที่ผู้ปั้นสามารถกำหนดนึกแล้วถ่ายทอดได้โดยไม่ต้องคำนึง ว่ารูปที่ปรากฏนั้นจะเหมือนหรือไม่กับรูปในธรรมชาติ การปั้นอิสระผู้ปั้นสามารถทำได้ตามใจชอบ ก่อนจะปั้นรูปอิสระต้องให้เด็กกำหนดไว้เสียก่อนว่าจะปั้นรูปแทนค่าความรู้สึกอะไร เมื่อปั้นเสร็จให้ ตั้งชื่อผลงานให้เข้ากับลักษณะงานมากที่สุด การปั้นรูปอิสระเด็กแต่ละคนจะกำหนดนึกด้วยตนเอง

2. การปั้นรูปทรงเรขาคณิต เป็นการปั้นที่ต้องสร้างเหลี่ยม สัน หรือส่วนโค้งและมุม การ กำหนดรูปแบบโดยครูจะกล่าวถึงสิ่งของเครื่องใช้ที่เด็กได้พบเห็นอยู่ทั่วไป เช่น กระจับปี่ ลูก บิงปอง ฯลฯ สนทนาสิ่งที่ยกตัวอย่าง แล้วจึงให้เด็กกำหนดนึกสิ่งที่จะปั้นในรูปทรงที่เข้าใจ ตั้งชื่อรูป ที่ปั้นจากสิ่งนี้

3. การปั้นรูปแบบธรรมชาติ การปั้นรูปแบบธรรมชาติเป็นการปั้นลักษณะรูปธรรม ซึ่งมี รูปแบบให้คอยเปรียบเทียบทั้งขนาด สัดส่วน ลักษณะ และอื่นๆ การปั้นรูปแบบธรรมชาติไม่ว่าจะ เป็นคน สัตว์ ผลไม้ ฯลฯ เมื่อผลงานปรากฏออกมา การยอมรับของครูต้องคำนึงถึงทักษะ ประสบการณ์ พื้นฐานความรู้ ตลอดจนขีดจำกัดของวัย กับการควบคุมบังคับการใช้มือ ครูควรให้ การเสริมแรงและให้กำลังใจ ดังนั้นจุดมุ่งหมายของการปั้นรูปแบบธรรมชาติไม่ได้อยู่ที่ผลงาน แต่อยู่ที่ การฝึกทักษะให้กับเด็ก ตลอดจนการกำหนดนึกได้เท่านั้น

สรุปได้ว่า รูปแบบในการปั้นมีหลายรูปแบบ มีทั้งปั้นรูปอิสระ ปั้นรูปทรงเรขาคณิต การปั้น รูปแบบธรรมชาติ ผลงานที่ปั้นออกมาจึงมีความแตกต่างกันไปตามความวัย ความสามารถ และ ประสบการณ์

2.11 สื่อและการใช้สื่อเกี่ยวกับการปั้น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2527ก: 221 – 224) กิจกรรมการปั้นเป็นกิจกรรมที่เปิด โอกาสให้เด็กได้สร้างสรรค์ ทั้งยังช่วยให้เด็กได้บริหารนิ้วมือ มือ และข้อมือให้แข็งแรงคล่องแคล่ว สื่อและอุปกรณ์จึงมีความจำเป็นและสำคัญ สื่อที่เด็กใช้ปั้นมีหลากหลายชนิด ดังนี้

แป้งทำขนมหรือแป้งโด (Play dough)

แป้งทำขนมหรือแป้งโด (Play dough) เป็นแป้งที่ทำมาจากแป้งประกอบอาหาร เช่น แป้งสาลี แป้งข้าวเจ้า แป้งข้าวเหนียว หรือแป้งชนิดอื่นๆ ตามสูตรเฉพาะของแต่ละบุคคล แต่โดยทั่วไปมักใช้แป้งสาลี เมื่อทำเป็นแป้งโดแล้วจะมีสีอันสวยงามราคาไม่แพง แต่สามารถแตกหักได้ง่ายเมื่อปั้นแผ่ลงบนพื้นระนาบ เด็กสามารถรับประทานได้ เนื่องจากใช้ส่วนผสมอาหารเป็นส่วนประกอบจึงไม่เป็นอันตรายสำหรับเด็ก เด็กจะสามารถใช้แป้งโดได้ง่ายเนื่องจากมีความนิ่มและมีความอ่อนตัวสูง ผู้ปกครองสามารถจัดทำขึ้นได้เองตามความต้องการ ใช้ปั้นหรือวาดเล่นได้ง่าย เหมาะสำหรับเด็กเล่นเลียนแบบการทำขนม ด้วยการใช้อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำขนมจำลองสำหรับเด็กใช้เล่นได้แก่ ไม้คลึงแป้ง อาจจะทำได้จากไม้กวาดที่ไม่ใช้แล้วยาวท่อนละประมาณ 6 นิ้ว และพิมพ์ขนมสำหรับกดแผ่นแป้งที่คลึงแล้วให้เป็นรูปสัตว์ต่างๆ รูปดอกไม้และรูปเรขาคณิตต่างๆ มีดินพลาสติกและลูกกลิ้งพลาสติกสำหรับใช้ตัดแผ่นแป้ง วิธีผสมแป้งให้ตวงแป้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียวตามส่วน ร่อนด้วยแร่งตาถี่ใส่ในชามอ่าง ใส่เกลือป่นตามส่วน ใช้มือคนแป้งและเกลือป่นให้เข้ากัน ค่อยๆ เทสีทำขนมที่ชงด้วยน้ำร้อนทำละลายแล้วลงในชามอ่าง ใช้มือทั้งสองนวดแป้ง แล้วค่อยๆ เติมน้ำร้อนจัดลงบนแป้ง นวดจนแป้งเหนียวพอที่จะใช้ปั้นได้ ถ้าใช้แป้งสาลีแทนข้าวเจ้าและข้าวเหนียว ให้ใช้น้ำเย็นธรรมชาติมาคั้นแป้ง หากใช้น้ำร้อนนวดแป้งสาลี จะได้แป้งทำขนมที่เหนียวเหนียวมากเกินไป หรือการเติมน้ำร้อนน้อยเกินไป การนวดแป้งจะไม่เหนียวพอที่จะใช้ปั้น จะได้แป้งขนมที่ร่วนและแตกง่าย หรือการเติมน้ำมากเกินไปจะทำให้แป้งขนมที่เหนียวติดมือเหนอะหนะ ทำให้การเล่นไม่เป็นที่สบอารมณ์ของเด็ก นอกจากนี้แป้งโดยังมีทั้งชนิดอ่อนนุ่มและชนิดที่แห้งแล้วจะแข็งทรงรูปได้นาน แต่ละสูตรมีข้อดีแตกต่างกันออกไป แป้งโดชนิดแห้งแล้วแข็งสามารถเก็บรักษาให้คงรูปได้นาน และสามารถนำมาประดิษฐ์เป็นของเล่นหรือเครื่องใช้ต่างๆ นำไปใช้ได้จริง หากยังไม่เล่นต้องเก็บให้มิดชิดจากอากาศจะสามารถเก็บได้นานโดยไม่เสียและไม่ต้องแช่ตู้เย็น ส่วนการผสมแป้งโดชนิดนิ่มสำหรับเด็กนั้น ควรใช้เล่นได้หลายๆ ครั้ง ประมาณ 1 สัปดาห์ การเก็บรักษาไม่ให้บูดนั้น ปั้นแป้งเป็นลูกกลมๆ ขนาดผลส้ม ใช้ผ้าเนื้อนุ่มๆ ชุบน้ำบิดพอหมาดๆ ห่อแป้งที่ปั้นเป็นก้อนให้มิดชิด แล้วใส่ถุงพลาสติกปิดให้แน่นเก็บไว้ในตู้เย็นชั้นเก็บผัก ถ้าไม่มีตู้เย็นให้แขวนไว้ในนอกหน้าต่าง เพื่อรับความเย็นจากธรรมชาติในเวลากลางคืน

ดินน้ำมัน

ส่วนผสมของดินน้ำมันประกอบด้วยดินขาว น้ำมันจระบี และสีฝุ่น เมื่อสัมผัสจะเหนียวติดมือ และมีกลิ่นเหม็นของน้ำมันจระบี ราคาไม่แพงนักและสะดวกในการเก็บรักษา เพียงรวบรวมดินน้ำมันเก็บไว้ในกระป๋อง ปิดฝาให้แน่น เมื่อจะใช้ก็หยิบใช้ได้ทันที แต่มีข้อเสีย เมื่อเด็กเล่นเป็นประจำนานๆ ย่อมหมักหมมเชื้อโรคอยู่ในดินน้ำมัน หากนำไปตากแดดหรือให้ความร้อนเพื่อฆ่าเชื้อโรคดินน้ำมันก็จะแห้งและแข็ง ใช้ปั้นไม่ได้ แม้วางตากลมไว้นานๆ ดินน้ำมันก็จะแห้งแข็งเช่นเดียวกัน หากต้องเปลี่ยนดินน้ำมันใหม่ทุกสัปดาห์ย่อมต้องจ่ายเงินซื้อใหม่ ส่วนดีของดินน้ำมันก็คือ มีสีต่างๆ ให้เล่นได้หลากสี แต่ความนิ่มนวลสู้ดินเหนียวหรือแป้งผสมสีไม่ได้

ดินเหนียว

ธรรมชาติของดินเหนียว มีสีดำ สีเทา สีน้ำตาล สีเหลือง และสีแดงอิฐ ทั้งสีเข้มสีอ่อนมากน้อยต่างกัน และมีดินเหนียวสีขาว ดินเหนียวมีทั้งแข็งและอ่อนนุ่ม ดินเหนียวที่ถูกความร้อนจากแสงอาทิตย์ย่อมจะแห้งและแข็ง ถ้าเป็นดินเหนียวที่ขุดมาจากแม่น้ำ บึง หนอง คลอง คู จะมีลักษณะอ่อนนุ่มเนื่องด้วยมีน้ำหล่อเลี้ยง ดินเหนียวที่จะนำมาให้เด็กใช้ปั้นเล่นควรเป็นดินเหนียวจากแหล่งน้ำที่สะอาด และมีลักษณะที่นิ่มนวล เมื่อใช้ปั้นจะไม่เปราะเปื้อนมือ แม้แต่สีของดินเหนียวตามธรรมชาติจะไม่ชวนใจเด็กเท่าดินน้ำมัน แต่เด็ก ๆ ก็ชอบใจที่จะเล่นปั้นด้วยดินเหนียว เพราะไม่เหนียวติดมือและนิ่มนวลกว่าดินน้ำมัน และไม่มียิ่งเห็นเช่นดินน้ำมัน ครูปฐมวัยอาจใช้สีฝุ่น ดินลูกรังสีเข้มชนิดใช้ระบายสีแทนสีฝุ่นผสมดินเหนียวขาว ช่วยให้มีสีต่างๆ ได้ แม้จะเป็นดินเหนียวที่ได้จากแหล่งสะอาดก็ตาม ครูปฐมวัยก็ไม่ควรจะไปวางใจในความสะอาดและปลอดภัยเพียงพอสำหรับเด็กจะใช้ปั้นเล่นอย่างน้อยก็มีการรด ทวาย หิน ใบไม้ และเศษแก้วปะปนอยู่ ฉะนั้น จำเป็นต้องทำให้ดินเหนียวสะอาดและปลอดภัยก่อนนำมาให้เด็กใช้ปั้นเล่น เมื่อเด็กใช้ดินเหนียวปั้นเล่นแล้ว 1 สัปดาห์ ควรทำดินเหนียวให้สะอาดด้วยวิธีปั้นดินเหนียวเป็นลูกกลม ๆ ขนาดผลส้ม ใช้นิ้วหัวแม่มือกดตรงกลางให้เป็นหลุมใส่น้ำลงในหลุมเพื่อให้ดินเหนียวมีความชุ่มชื้น หยอดยาฆ่าเชื้อโรคชนิดล้างวัตถุ เช่น โลโซล (Lysol) ลงในหลุม ๆ ละ 1 หยด วางเรียงก่อนดินในภาชนะที่ไม่ใช่แล้ว เช่น หม้อ ถัง หรืออ่างดิน ใช้ผ้าขนหนูหรือผ้าเช็ดตัวชุบน้ำบิดพอหมาด ๆ คลุมดินเหนียว และใช้ถุงพลาสติกแผ่นใหญ่คลุมปากขอบภาชนะและรัดด้วยเชือก ป้องกันมิให้ดินเหนียวถูกลม ซึ่งจะทำให้ดินแห้งและแข็ง

ซีลี้อยผสมแป้งเปียก

ซีลี้อยสามารถนำมาปั้นเป็นรูปทรงต่างๆ ได้ แต่ก่อนที่จะนำมาปั้นต้องผสมกับแป้งเปียกโดยมีส่วนผสม ได้แก่ ซีลี้อยไม้ 4 ส่วน แป้งเปียกข้อ 1 ส่วน ยาฆ่าเชื้อโรคชนิดใช้ล้างวัตถุ เช่น โลโซล (Lysol) นำซีลี้อยมาร่อนด้วยแรงหรือตะแกรงตาละเอียด ส่วนแป้งเปียกให้หยดยาฆ่าเชื้อ 4 – 5 หยด แล้วจึงนำมาผสมกับซีลี้อย นวดให้เข้ากันจนปั้นได้ ระวังไม่ให้ร่วนเป็นผงหรือเหลวจนปั้นไม่ได้ ให้เด็กปั้นเล่นและนำไปตากแดดจะมีลักษณะแข็ง เมื่อแห้งดีแล้วอาจทาสีฝุ่นตามใจชอบเมื่อสีแห้งแล้วทาด้านน้ำมันชักเงา

สรุปได้ว่า สื่อที่ใช้ในกิจกรรมการปั้นปัจจุบันมีมากมายหลายชนิด การเลือกใช้ขึ้นอยู่กับความสะดวกในการจัดเตรียมของครูผู้สอน และความเหมาะสมกับท้องถิ่น ทั้งนี้ควรมีการสับเปลี่ยนสื่อบ้างเพื่อเด็กจะได้มีประสบการณ์กับสื่อที่หลากหลาย

2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปั้น

งานวิจัยต่างประเทศ

โกลอมบี (ปัทมา แจ่มจรัส. 2548: 42; อ้างอิงจาก Golomb. 1972: 385) ได้ศึกษาเรื่องพัฒนาการการแสดงออกด้านการปั้นคนโดยใช้สื่อ 3 มิติ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 125 คน ที่มีอายุระหว่าง 2 ปี 4 เดือน ถึง 6 ปี 4 เดือน สื่อที่ใช้ในกิจกรรมการปั้นคน คือ แป้งโด ผลการทดลองพบว่า เด็กมีการปั้นคนในลักษณะ 3 แบบ ที่พบในการปั้นคนครั้งแรกของเด็ก คือ

1) แบบลอยตัว ยืนตั้ง 2) แบบวางราบ แนวนอน และ 3) แบบจัดเรียง โดยลักษณะทั้ง 3 แบบนี้ มีวิธีทำให้ส่วนต่างๆ แตกต่างกัน โดยการแบ่งรายละเอียดย่อยภายใน ใช้วิธีเพิ่มรายละเอียดของส่วนต่างๆ เข้าไป และวิธีการรับเอาลักษณะของลายเส้นมาใช้ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นความคิดรวบยอดในการแสดงออกที่สามารถพบได้ในการปั้นของเด็กเล็ก

เบรندا (ปีทมา แจ่มจาร์ส. 2548: 43; อ้างอิงจาก Brenda. 1991: 2326 – B) ได้ศึกษาเรื่องการจัดระบบเกี่ยวกับพื้นฐานการปั้น ซึ่งเป็นผลมาจากความทรงจำของเด็ก กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัยและเด็กเกรด 4 โดยให้เด็กทั้ง 2 กลุ่มทำกิจกรรมการปั้นสัปดาห์ละ 1 – 2 ครั้ง จนครบ 4 สัปดาห์ มีการบันทึกภาพขณะที่เด็กทำกิจกรรมการปั้น ภาพถ่ายแสดงให้เห็นขั้นตอนในการทำกิจกรรม หลังจากทำกิจกรรมไปแล้ว 7 – 9 วัน นำผลที่ได้มาทบทวนอีกครั้งหนึ่ง โดยนำภาพถ่ายจากงานปั้นให้เด็กจัดประเภทหรือจัดพวก จากการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยให้เหตุผลง่ายๆ ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่เด็กได้รับข้อมูลมาโดยบังเอิญ สำหรับเด็กเกรด 4 จะใช้เหตุผลในการจัดพวกได้มากที่สุด เนื่องจากเด็กมีประสบการณ์ทำให้การปั้นมีความแตกต่างกันออกไปมากกว่า

เฮคยุง, คิม (ปีทมา แจ่มจาร์ส. 2548: 43; อ้างอิงจาก Haekyung, Kim S. 2003: 64 – 03A) ได้ศึกษารูปแบบการปั้นในด้านความเข้าใจด้วยกิจกรรมการปั้นโดยสมัครใจของเด็กอายุ 2 – 3 ปี ความเข้าใจ คือ ความสนใจ ความต้องการ และความสามารถในการปั้น เหตุผลในการศึกษาครั้งนี้ 1) เนื่องจากความสนใจที่ปรากฏในการใช้สื่อพลาสติกในมุมกิจกรรมดินเหนียวหรือแป้งโด 2) เนื่องจากวิธีการและสื่อที่ไม่เพียงพอและไม่คุณภาพในการจัดกิจกรรมการปั้น ดูเหมือนว่าในความเป็นจริงการจัดเตรียมของครูและนักการศึกษาศิลปะช่วยสนับสนุนส่งเสริมประสบการณ์การปั้นที่มีค่าสำหรับเด็กวัย 2 – 3 ปี จากการสำรวจพบว่า รูปแบบของกิจกรรมที่เกิดขึ้นจะช่วยพัฒนาความรู้ใหม่และทักษะทางสังคมซึ่งเป็นแนวทางที่จะสร้างสรรค์ต่อไป เด็กที่สนใจที่จะเรียนรู้ทักษะความต้องการในการปั้นจะเข้าใจคุณสมบัติของสื่อที่ใช้ จากการศึกษาเชื่อว่าเด็กที่มีประสบการณ์จะเกิดความเข้าใจมากขึ้น การส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กทำกิจกรรมกับสื่ออย่างอิสระบ่อยๆ เด็กจะเกิดการพัฒนาความสามารถ การสร้างความรู้ ทักษะและความคิดในการปั้นอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการปั้น สรุปได้ว่า เด็กจะมีการปั้นคนในลักษณะ 3 แบบ ซึ่งแต่ละแบบจะแตกต่างกันโดยการแบ่งรายละเอียดย่อยภายใน และเป็นความคิดรวบยอดที่เด็กแสดงออกมา นอกจากนี้การปั้นของเด็กจะแตกต่างกันออกไปตามประสบการณ์ที่เด็กได้รับข้อมูลมา การส่งเสริมให้เด็กทำกิจกรรมกับสื่ออย่างอิสระบ่อยๆ เด็กจะเกิดการพัฒนาความสามารถ การสร้างความรู้ ทักษะ และความคิดในการปั้นอย่างต่อเนื่อง

งานวิจัยในประเทศ

วิจิตรา วิเศษสมบัติ (2539: 136) ได้ศึกษาความพร้อมทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ความคิดรวบยอดประกอบการสนทนาในกิจกรรมการปั้น พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ความคิดรวบยอดประกอบการสนทนาในกิจกรรมการปั้น มีความพร้อมทางภาษาสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การปั้นแบบปกติ

ธัญวาลี พวงชาติ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาลักษณะ ระดับขั้นการปั้นและเปรียบเทียบระดับขั้นการปั้นของเด็กอายุ 3 – 5 ปี พบว่าการปั้นชิ้นงานอิสระของเด็กอายุ 3 – 5 ปี มีลักษณะเกี่ยวกับอาหารมากที่สุด ส่วนระดับขั้นการปั้นของเด็กอายุ 3 ปี อยู่ในขั้นที่ 1 ขั้นเริ่มต้นการปั้น อายุ 4 ปี อยู่ในขั้นที่ 2 ขั้นการปั้นอย่างมีความหมาย อายุ 5 ปี อยู่ขั้นที่ 3 ขั้นการปั้นอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้เด็กอายุ 3 ปี, 4 ปี และ 5 ปี มีระดับขั้นการปั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01

ชนบพร วัฒนสุขชัย (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปั้นของเด็กอายุ 5 – 6 ปี ตามทฤษฎีของแคลร์ โกลอมป์ โดยเน้นในเรื่องระยะการปั้น วิธีการสร้าง และลักษณะการตกแต่งการปั้น ผลการวิจัยพบว่า ผลการปั้นของเด็กส่วนมากปั้นแบบผสม คือ มีลักษณะของการปั้นที่ผสมผสานกันระหว่างการปั้นแบบยื่น แบบลอยตัว และการปั้นแบบแผ่ระหว่างลักษณะ 2 มิติแบบเดิม และ 3 มิติที่มีลักษณะของโครงสร้าง ความสมดุลที่เหมือนจริงมากขึ้น ส่วนวิธีการสร้างหรือการขึ้นรูปร่างในการปั้นเด็กส่วนมากใช้วิธีนำมาต่อกัน 3 – 4 ส่วน คือ นำหัวมาต่อในส่วนบน แนวตั้งมีรายละเอียดของรูปทรง แขน ขาที่ชัดเจน และมีการปั้นที่เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ส่วนวิธีที่ใช้น้อยที่สุด คือ การปั้นแบบกลม ลอยตัวมีลักษณะเป็นทรงรี ยาว รูปร่างที่ปั้นไม่มีความแตกต่างกัน ในลักษณะการตกแต่งการปั้น พบว่าเด็กส่วนมากใช้การนำรายละเอียดย่อยมาติดมากที่สุด และมีการตกแต่งในลักษณะนี้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีของแคลร์ โกลอมป์

ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าในการวาดภาพกับการปั้นที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน โดยกลุ่มที่ 1 ได้รับการฝึกโดยใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าในการวาดภาพ และกลุ่มที่ 2 ได้รับการฝึกโดยใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าในการปั้น พบว่า นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 01 หลังจากได้รับการฝึกโดยใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าในการวาดภาพ และการฝึกโดยใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าในการปั้น และนักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าในการวาดภาพกับนักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าในการปั้น มีความคิดสร้างสรรค์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและการปั้นของเด็กปฐมวัย สรุปได้ว่า กิจกรรมการปั้นเป็นกิจกรรมศิลปะในรูปแบบหนึ่งที่เหมาะสมสำหรับการจัดให้กับเด็ก เพื่อช่วยส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน โดยเฉพาะพัฒนาการทางสติปัญญาด้านความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเด็กแต่ละวัยมีรูปแบบการปั้น รายละเอียด รูปทรงที่แตกต่างกันตามความคิดอย่างอิสระ นอกจากนี้ยังเป็นประสบการณ์ที่เด็กใช้ประสาทสัมผัส สัมผัส และเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง จะช่วยเสริมสร้างความสามารถทางการคิดได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นการจัดกิจกรรมควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับพัฒนาการตามวัยและความต้องการของเด็กด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นปฐมวัยปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนบ้านอังกุล หมู่ 7 ตำบลใจดี อำเภอชุมพวง จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 25 คน รวม 50 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นปฐมวัยปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนบ้านอังกุล อำเภอชุมพวง จังหวัดศรีสะเกษ 1 ห้องเรียน จำนวน 25 คน ใช้นักเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมการปั้น
2. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากผลการวาดภาพ TCT – DP (Test of Creative Thinking-Drawing Production) ของ เยลเลน และ เออร์บัน (Jellen; & Urban. 1986: 138-155)
3. การสร้างแผนการจัดกิจกรรมการปั้น มีลำดับขั้นตอน ดังนี้
 - 3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้
 - 3.1.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปั้น ของ วิจิตรา วิเศษสมบัติ (2539) ธัญวลี พวงชาติ (2544) ขนบพร วัฒนสุขชัย (2544) ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ (2546)
 - 3.1.2 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

3.1.3 คู่มือการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะเด็ก ของสัญญาลักษณ์ สุวรรณรัตน์ (2534)

3.1.4 ศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย ของสิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล (2545)

4. สร้างแผนการจัดกิจกรรมการปั้น จำนวน 24 แผน โดยกำหนดรูปแบบของแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย ขั้นนำ ขั้นดำเนินการ และขั้นสรุป

ขั้นนำ เป็นการนำเข้าสู่บทเรียน โดยวิธีการร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง เล่านิทาน ปริศนาคำทาย สนทนาซักถามโดยใช้สื่อของจริงหรือรูปภาพ เพื่อกระตุ้นให้เด็กอยากร่วมกิจกรรม

ขั้นดำเนินการ ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กเกิดการคิดและตั้งคำถาม เพื่อกระตุ้นให้เด็กรู้จักเกิดทักษะในการคิด ซึ่งเด็กอาจจะดำเนินกิจกรรมด้วยตนเองหรืออาจจะแบ่งกลุ่มให้เด็กร่วมปฏิบัติกิจกรรม และมีการนำเสนอผลจากการดำเนินกิจกรรม

ขั้นสรุป ขั้นตอนการทบทวนสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้ และร่วมกันสรุปเพิ่มเติม เพื่อให้มีความสมบูรณ์

5. นำแผนการจัดกิจกรรมการปั้นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมโดยใช้เกณฑ์การตัดสิน 2 ใน 3 ท่านของผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความเห็นตรงกัน ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

5.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรา พุ่มพชาติ อาจารย์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

5.2 อาจารย์อนินทิตา ไปชะกฤษณะ

ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลสยามสามไตร

สุขุมวิท 89/1 กรุงเทพมหานคร

5.3 อาจารย์สมศรี ปาณะโตชะ

อาจารย์ ชั้นเด็กเล็ก โรงเรียนสาธิต

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

6. นำแผนการจัดกิจกรรมการปั้นมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยปรับแก้ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมให้เน้นที่ตัวเด็กมากขึ้น ปรับสื่อที่ใช้ให้หลากหลาย

7. นำแผนการจัดกิจกรรมการปั้นที่ปรับปรุงเหมาะสมแล้วไปจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

ตาราง 1 แผนการจัดกิจกรรมการปั้นในระยะเวลา 8 สัปดาห์ โดยทำการทดลองสัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี เวลา 10.00 – 10.30 น. ใช้เวลาทดลอง 30 นาที

สัปดาห์ที่	วันที่ทดลอง	ชื่อกิจกรรม	สื่อ/วัสดุอุปกรณ์
1 เวลา 10.00 – 10.30 น.	อังคาร	ไม้หนีบสร้างสรรค์	ดินเหนียว ไม้หนีบ ลูกบิด สี เมล็ดถั่วเขียว แผ่นรองปั้น
	พุธ	ปั้นผลไม้	แป้งโด แผ่นรองปั้น ไม้ บรรทัด ไม้ซีกเล็ก กิ่งไม้ ใบไม้
	พฤหัสบดี	ไม้เสียบดิน	ดินเหนียว ไม้จิ้มฟัน ไม้ ไอศกรีม ก้านไม้ขีด แผ่นรองปั้น
2 เวลา 10.00 – 10.30 น.	อังคาร	ดินเหนียวแสนสนุก	ดินเหนียว แผ่นรองปั้น ไม้บรรทัด มีดพลาสติก ที่นวดดิน
	พุธ	นิทานพ่าปั้น	ดินเหนียว แผ่นรองปั้น สีน้ำ
	พฤหัสบดี	ทิชชูแสนสนุก	กระดาษทิชชู กาว แผ่น รองปั้น สีน้ำ
3 เวลา 10.00 – 10.30 น.	อังคาร	ดาวในฝัน	ดินเหนียว ทรายสี
	พุธ	แป้งแปลงร่าง	แป้งโด แบบพิมพ์ แผ่น รองปั้น
	พฤหัสบดี	สร้างสรรค์ปั้นแต่ง	ดินน้ำมัน ตระกร้าใส่ ผลไม้ แผ่นรองปั้น
4 เวลา 10.00 – 10.30 น.	อังคาร	มีอน้อยสร้างสรรค์	กระดาษหนังสือพิมพ์ กาว แผ่นรองปั้น ตะกร้า นกหวีด
	พุธ	บ้านของฉัน	ขี้เลื่อย กาว แผ่นรองปั้น
	พฤหัสบดี	สวนสัตว์หรรษา	ดินน้ำมัน แผ่นรองปั้น

ตาราง 1 (ต่อ)

สัปดาห์ที่	วันที่ทดลอง	ชื่อกิจกรรม	สื่อ/วัสดุอุปกรณ์
5 เวลา 10.00 – 10.30 น.	อังคาร	สวนในฝัน	ดินน้ำมัน แผ่นรองปั้น
	พุธ	เก็บมาปั้น	ดินเหนียว แผ่นรองปั้น
	พฤหัสบดี	ปริศนาการปั้น	แป้งโด แผ่นรองปั้น
6 เวลา 10.00 – 10.30 น.	อังคาร	ปั้นปั้นป้ายป้าย	กระดาษทิชชู แผ่นรอง ปั้น
	พุธ	กล่องปริศนาพาทาย	แป้งโด แผ่นรองปั้น กล่องปริศนา
	พฤหัสบดี	ปลาน้อยลอยล่อง	ดินน้ำมัน ไม้บรรทัด ใบไม้ แผ่นรองปั้น
7 เวลา 10.00 – 10.30 น.	อังคาร	ดินเหนียวแต่งตัว	ดินเหนียว กระดาษสี ไหมหรม พู่กัน ทรายสี
	พุธ	ทิวทัศน์พาปั้น	แป้งโด แผ่นรองปั้น มีด มีดพลาสติก อุปกรณ์ใน การกลิ้งแป้ง ดินไม้ เครื่องเล่นต่างๆ
	พฤหัสบดี	ปั้นดินเป็นดาว	ดินเหนียว ไม้จิ้มฟัน ไม้ ไอศกรีม ก้านไม้ขีด แผ่นรองปั้น
8 เวลา 10.00 – 10.30 น.	อังคาร	กระดาษสร้างสรรค์	ขี้เลื่อย กาว แผ่นรองปั้น สีน้ำ
	พุธ	รูปทรงสร้างสรรค์	แป้งโด แบบพิมพ์ แผ่น รองปั้น
	พฤหัสบดี	เตาดินเผา	ขี้เลื่อย กาวแผ่นรองปั้น สีน้ำ

การสร้างแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ TCT-DP

แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ TCT-DP ของ Jellen and Urban ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ Jellen and Urban ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์

1.1 ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์

1.2 ศึกษารูปแบบการหาค่าความเชื่อมั่นของการตรวจให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์ระหว่างผู้วิจัย และผู้เชี่ยวชาญด้านแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ คือ อาจารย์อนินทิตา โปษะภุชณะ โดยผู้วิจัยขอคำแนะนำ ผักผ่อนและเรียนรู้ในการตรวจให้คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ

1.3 แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen; & Urban. 1986)

2. ศึกษาเกี่ยวกับการใช้แบบทดสอบและเกณฑ์การให้คะแนนของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen; & Urban. 1986)

3. ศึกษาลักษณะของแบบทดสอบและเกณฑ์การให้คะแนนของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen; & Urban) ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่ใช้กระดาษและดินสอในการทดสอบเป็นรายบุคคล ซึ่งกำหนดรูปแบบดังนี้ คือ

3.1 ถ้าสิ่งที่กำหนดเป็นสิ่งเร้าที่เตรียมไว้ในรูปของชิ้นส่วนเล็กๆ มีขนาดและรูปร่างแตกต่างกัน เช่นรูปมูมฉาก รูปครึ่งวงกลม รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสปลายเปิด รูปจุด รูปรอยเส้นประ รูปโค้งด้วยตัว S ซึ่งประกอบอยู่ด้านในและด้านกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่ และถ้าการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ผู้ถูกทดสอบสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้อย่างอิสระตามจินตนาการ โดยการวาดภาพขึ้นมาในของเขตของช่วงเวลาที่กำหนดให้และมีเกณฑ์สำหรับยึดถือเป็นหลักในการประเมินคุณค่าความคิดสร้างสรรค์จากผลการวาดภาพทั้งหมด

3.2 การใช้แบบทดสอบ

3.2.1 ผู้ถูกทดสอบจะได้รับแบบทดสอบและเกณฑ์การให้คะแนนของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen; & Urban) และดินสอที่ไม่มียางลบเพื่อไม่ให้ผู้ตอบเปลี่ยนแปลงภาพที่วาด

3.2.2 ผู้ทดสอบอ่านคำสั่งช้าๆและชัดเจน

3.2.3 เมื่อผู้ทดสอบเข้าใจแล้วให้ลงมือวาดภาพ และถ้าหากมีคำถามในช่วงที่กำลังทำแบบทดสอบ ผู้ทดสอบอาจจะตอบคำถามได้ เช่น “หนูวาดรูปอะไร” ให้ครูตอบได้ว่า “เด็ก ๆ อยากรู้อะไรก็ได้ตามที่อยากวาด รูปที่วาดเป็นสิ่งที่ถูกต้องทั้งสิ้น ทำอย่างไรก็ได้ ไม่มีสิ่งผิด”

3.2.4 ในการทดสอบกำหนดเวลา 15 นาที หลังจากนั้นผู้ทดสอบจะเก็บข้อสอบทั้งหมด เขียนชื่อ อายุ เพศ และชื่อเรื่องหรือชื่อภาพที่ผู้ถูกทดสอบเป็นผู้ตั้งไว้ที่มุมขวาของแบบทดสอบ

3.2.5 ผู้ทดสอบจดบันทึกเวลาการทำแบบทดสอบของผู้ที่สำเร็จก่อน 12 นาทีไว้ที่มุมขวาของแบบทดสอบ และปฏิบัติเช่นเดียวกับข้อ 3.2.4

3.3 ศึกษาการให้คะแนนแบบทดสอบและเกณฑ์การให้คะแนนของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen; & Urban) โดยมีหลักเกณฑ์คือ

3.3.1 การต่อเติม (Cn)

3.3.2 ความสมบูรณ์ (Cm)

3.3.3 การสร้างภาพขึ้นใหม่ (Ne)

3.3.4 การต่อเนื้อด้วยลายเส้น (CI)

3.3.5 การต่อเนื้อที่ทำให้เกิดเรื่องราว (Cth)

3.3.6 การข้ามเส้นกันเขตโดยการใช้ชิ้นส่วนที่กำหนดให้นอกกรอบใหญ่ (Bfd)

3.3.7 การข้ามเส้นกันเขตอย่างอิสระโดยไม่ใช้ส่วนที่กำหนดให้นอกกรอบใหญ่ (Bfi)

3.3.8 การแสดงความลึก ใกล้-ไกล หรือมิติของภาพ (Pe)

3.3.9 อารมณ์ขัน (Hu)

3.3.10 การคิดแปลกใหม่ ไม่ติดตามแบบแผน (Uc)

a. การวางภาพ

b. ภาพที่เป็นนามธรรมหรือไม่เป็นของจริง

c. ภาพที่เป็นสัญลักษณ์หรือการใช้คำพูด

d. ภาพที่ต่อเติมไม่ใช่ภาพที่วาดกันแพร่หลายทั่วไป

3.3.11 ความเร็ว (Sp)

4. ศึกษาเกี่ยวกับการใช้แบบทดสอบและเกณฑ์การให้คะแนนของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลน และเออร์บัน (Jellen; & Urban)

4.1 เกณฑ์การให้คะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์

ด้านหลังของแบบทดสอบมีข้อเล็กๆ อยู่ 11 ข้อ แต่ละข้อมีรหัสสำหรับคะแนน วิธีการให้คะแนนเพียงแต่พับส่วนล่างของแบบทดสอบขึ้นมา ก็สามารถให้คะแนนได้ทันที คะแนนรวมของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ คือ 72 คะแนน โดยมีรายละเอียดของคะแนนดังนี้ เกณฑ์ข้อที่ 1-11 ยกเว้นข้อ 10 คะแนนข้อละ 6 คะแนน ข้อ 10 แบ่งเป็น 4 ข้อย่อย ข้อย่อยละ 3 คะแนน รวม 12 คะแนน

4.2 หาค่าความเชื่อมั่นในการตรวจให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์ระหว่างผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยผู้วิจัยศึกษาวิธีการตรวจแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์กับผู้เชี่ยวชาญ หลังจากนั้นได้ทดสอบแบบวัดความคิดสร้างสรรค์กับเด็กนักเรียน 15 คน (ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง) เพื่อหาความชำนาญในการใช้แบบทดสอบ นำผลการทดสอบความคิดสร้างสรรค์มาหาความเชื่อมั่นในการตรวจแบบทดสอบระหว่างผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่าค่าความเชื่อมั่นในการตรวจระหว่างผู้วิจัยกับผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1 มีค่าความเชื่อมั่น 0.971 ส่วนผู้วิจัยกับผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2 มีค่าความเชื่อมั่น 0.961 และระหว่าง ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1 กับผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2 มีค่าความเชื่อมั่น 0.957

การดำเนินการทดลอง

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยอาศัยการทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง One-Group Pretest-Posttest Design (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 249) ดังตาราง 2

ตาราง 2 แบบแผนการทดลองที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
ทดลอง	T ₁	X	T ₂

เมื่อ	T ₁	แทน	การทดสอบความคิดสร้างสรรค์ก่อนการทดลอง
	X	แทน	การดำเนินการจัดกิจกรรมการปั้น
	T ₂	แทน	การทดสอบความคิดสร้างสรรค์หลังการทดลอง

จัดแบบแผนการทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ อังคาร พุธ และพฤหัสบดี ช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ในเวลาเช้า 10.00-10.30 น. วันละ 30 นาที รวม 24 วัน โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กและจัดเตรียมสภาพแวดล้อมเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์
2. ดำเนินการทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลอง โดยการนำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากผลการวาดภาพ (TCT – DP : Test For Creative Thinking – Drawing Production) ของ เยลเลน และ เออร์บัน (Jellen and Urban) มาทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่าง
3. ดำเนินการทดลองด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น ใช้เวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 30 นาที ช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์
4. ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากผลการวาดภาพ (TCT - DP : Test For Creative Thinking – Drawing Production) ของ เยลเลน และ เออร์บัน (Jellen and Urban) ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง
5. นำข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบ ข้อ 2 และ ข้อ 4 มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ ดังนี้

1. สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 หาค่าเฉลี่ย (Mean) โดยคำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ.

2538: 73)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งกลุ่ม
	N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

1.2 หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยคำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2538: 79)

$$S = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งกลุ่ม
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของคะแนนนักเรียนแต่ละคนในกลุ่มตัวอย่าง

2. สถิติที่ใช้ในการหาคูณภาพของแบบทดสอบ

สถิติที่ใช้หาความเชื่อมั่นของผู้ประเมินความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Coefficient correlation (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ.

2538: 173)

$$r_{xy} = \frac{N\sum XY - \sum X\sum Y}{\sqrt{\{N\sum X^2 - (\sum X)^2\}\{N\sum Y^2 - (\sum Y)^2\}}}$$

เมื่อ	r_{xy}	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของผู้ประเมิน
	N	แทน	เป็นจำนวนคนหรือสิ่งที่ศึกษา
	$\sum X$	แทน	เป็นผลรวมทั้งหมดของคะแนนดิบ X

ΣY	แทน	เป็นผลรวมทั้งหมดของคะแนนดิบ Y
ΣX^2	แทน	เป็นผลรวมทั้งหมดของคะแนนดิบ X แต่ละตัวยกกำลัง 2
ΣY^2	แทน	เป็นผลรวมทั้งหมดของคะแนนดิบ Y แต่ละตัวยกกำลัง 2
ΣXY	แทน	เป็นผลรวมทั้งหมดของคะแนนดิบ X และ Y คูณกันแต่คู่

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน เปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดสร้างสรรค์ก่อนการทดลองและหลังการทดลองโดยใช้ t-test สำหรับ Dependent Samples โดยคำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538: 104)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$

โดย df = N-1

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t - distribution
	D	แทน	ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
	N	แทน	จำนวนคู่ของคะแนนหรือจำนวนนักเรียน
	$\sum D$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของผลต่างของคะแนนก่อนและหลังการทดลอง
	$\sum D^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของผลต่างของคะแนนระหว่างก่อนและหลังการทดลอง

4. การแปลผลระดับคะแนนความสามารถในการคิดสร้างสรรค์จากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเฮลเลนและเออร์บัน (Jellen; & Urban) ในการแปลผลคะแนนดิบใช้เกณฑ์ (อนินทิทา ไปษะภุษณะ. 2535) ดังนี้

ความคิดสร้างสรรค์ระดับสูง	มีคะแนนตั้งแต่ 48 ขึ้นไป
ความคิดสร้างสรรค์ระดับปานกลาง	มีคะแนนตั้งแต่ 24 – 47
ความคิดสร้างสรรค์ระดับต่ำ	มีคะแนนต่ำกว่า 24

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้น เพื่อให้เข้าใจตรงกันในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	แทน จำนวนตัวอย่าง
\bar{X}	แทน ค่าเฉลี่ย
\bar{X} diff	แทน ผลต่างของค่าเฉลี่ย
S	แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาในการแจกแจงแบบ t (t-distribution)
P	แทน ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
**	แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งการนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. ระดับความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการปั้น ในระยะเวลา 8 สัปดาห์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตาราง 3

ตาราง 3 ระดับคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการปั้น

คนที่	ความคิดสร้างสรรค์	
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
1	13	24
2	21	24
3	8	28
4	22	28
5	17	18
6	20	24

ตาราง 3 (ต่อ)

คนที่	ความคิดสร้างสรรค์	
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
7	17	31
8	12	18
9	12	12
10	9	10
11	14	16
12	18	20
13	8	10
14	12	22
15	15	16
\bar{X}	14.53	20.06
S	4.54	6.57

จากตาราง 3 แสดงว่า ก่อนการจัดกิจกรรมการปั้นเด็กปฐมวัยมีค่าคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์เท่ากับ 14.53 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำ เมื่อจัดกิจกรรมการปั้นแล้ว เด็กปฐมวัยมีค่าคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์เท่ากับ 20.06 ซึ่งสูงขึ้น แต่ก็อยู่ในระดับต่ำเช่นกัน ทั้งนี้เด็กปฐมวัยจำนวน 15 คน มีความคิดสร้างสรรค์หลังการจัดกิจกรรมการปั้นเพิ่มขึ้น 14 คน มี 1 คน ที่มีความคิดสร้างสรรค์เท่าเดิม

ตาราง 4 ร้อยละของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นก่อนและหลังการทดลอง จำแนกตามระดับความคิดสร้างสรรค์

ระดับ ความคิด สร้างสรรค์	จำนวนเด็กปฐมวัย			
	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สูง	0	0	0	0
ปานกลาง	0	0	6	40.00
ต่ำ	15	100.00	9	60.00

จากตาราง 4 แสดงว่า ระดับความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลอง ร้อยละ 100 มีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับต่ำ หลังการทดลองพบว่า เด็กปฐมวัยร้อยละ 40.00 มีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง และร้อยละ 60.00 อยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาระดับความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นพบว่ามีจำนวนเด็กปฐมวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงระดับความคิดสร้างสรรค์จากระดับต่ำเป็นระดับปานกลางร้อยละ 40.00 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังทำกิจกรรมการปั้นตามผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตาราง 4

ตาราง 5 การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการปั้น

ความคิดสร้างสรรค์	\bar{X}	S	\bar{X} diff	t	p
ก่อนการทดลอง	14.53	4.54			
หลังการทดลอง	20.06	6.57	5.53	3.70**	.002

จากตาราง 5 แสดงว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมการปั้นหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อพัฒนาและเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางสำหรับครู ผู้ปกครองที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยในการพิจารณาเลือกสื่อ กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์แก่เด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม ซึ่งมีลำดับขั้นตอนการวิจัยและผลการวิจัย โดยสรุปดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นโดยกำหนดเป็นความมุ่งหมายการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้น
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้น

สมมติฐานการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้น มีความคิดสร้างสรรค์หลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย – หญิง อายุระหว่าง 5 – 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นปฐมวัยปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนบ้านอังกูล อำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 25 คน เป็นจำนวนนักเรียนทั้งหมด 50 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นปฐมวัยปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนบ้านอังกูล อำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 15 คน โดยมีขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) คือ จับสลากเลือกนักเรียนมา 1 ห้องเรียน จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมการปั้น จำนวน 24 แผน
2. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen; & Urban. 1986.

The Test for Creative Thinking – Drawing Production)

การดำเนินการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ อังคาร พุธ และพฤหัสบดี ช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ในเวลาเช้า 10.00 – 10.30 น. วันละ 30 นาที รวม 24 วัน โดยมีลำดับ ขั้นตอนดังนี้

1. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กและจัดเตรียมสภาพแวดล้อมเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์
2. ดำเนินการทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลอง โดยการนำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากผลการวาดภาพ (TCT – DP : Test For Creative Thinking – Drawing Production. 1986) ของ เยลเลน และ เออร์บัน (Jellen; & Urban.1986) มาทดสอบก่อนการทดลอง(Pretest) กับกลุ่มตัวอย่าง
3. ดำเนินการทดลองด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น ใช้เวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 30 นาที ช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์
4. ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากผลการวาดภาพ (TCT – DP : Test For Creative Thinking – Drawing Production. 1986) ของ เยลเลน และ เออร์บัน (Jellen; & Urban. 1986) มาทดสอบก่อนการทดลอง(Pretest) ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง
5. นำข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบ ข้อ2 และ ข้อ4 มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาความเชื่อมั่นของผู้ตรวจความคิดสร้างสรรค์และหาเชื่อมั่นของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation)
2. หาค่าสถิติพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการทดลอง โดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. เปรียบเทียบระดับความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้น โดยใช้สถิติ t-test สำหรับ Dependent Samples

สรุปผลการวิจัย

1. ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะการปั้นอยู่ในระดับต่ำ และความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นแต่ยังอยู่ในระดับต่ำ เมื่อจำแนกเด็กปฐมวัยตามระดับความคิดสร้างสรรค์พบว่าก่อนการทดลองเด็กปฐมวัยทั้งหมดมีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับต่ำ หลังการทดลองความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยร้อยละ 40.00 อยู่ในระดับกลาง และร้อยละ 60.00 อยู่ในระดับต่ำ

2. ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมการปั้นหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการปั้น ผลการวิจัยพบว่าความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยหลังจากการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองการจัดกิจกรรมการปั้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการปั้น ส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น อภิปรายได้ดังนี้

1. กิจกรรมการปั้น เป็นการจัดกิจกรรมที่ได้ให้เด็กลงมือกระทำ เป็นการจัดประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยการปฏิบัติกับสื่อ วัสดุอุปกรณ์ การได้ลงมือกระทำ การจับต้องสัมผัสทำให้เด็กเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเพียเจต์ (Paiget) กล่าวว่า การสอนโดยใช้สื่อ อุปกรณ์ที่เป็นรูปธรรมจะช่วยให้เด็กเข้าใจลักษณะต่างๆ ได้ดีขึ้นและสามารถสร้างภาพในใจได้ชัดเจน (พรวณี ช. เจริญจิต. 2528; อ้างอิงจาก Paiget. 1972) สอดคล้องกับกลยุทธ์ ต้นติผลาชีวะ (2547: 78) ที่กล่าวว่า สื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลางและสิ่งเร้าที่ทำหน้าที่เชื่อมสานความรู้ให้เกิดขึ้นกับเด็ก ดังนั้นสิ่งเร้าที่ดีและสามารถสร้างการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดีก็คือ การที่เด็กได้สัมผัสและมีปฏิสัมพันธ์กับวัสดุสามมิติ มีรูปร่างลักษณะและแบบต่างๆ มากมายในขณะทำกิจกรรม เช่น แป้งโด กิ่งไม้ ลูกบิด เป็นต้น ดังที่ พีระพงษ์ กุลพิศาล (2545: 191) ที่กล่าวว่า สื่อ วัสดุประกอบการปั้นเป็นหัวใจสำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นการทำงานปั้นของเด็กเป็นอย่างมาก นอกเหนือไปจากประสบการณ์ในการมอง และการสังเกต ซึ่งถ้าเราจัดเตรียมสื่อวัสดุหลายๆ ชนิดให้เด็ก เด็กจะเรียนรู้ได้ดีขึ้น เพราะสื่อเป็นวัสดุที่ทำท่ายให้เด็กชอบ สนุกกับการทำกิจกรรม อันส่งผลให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้นและพัฒนาทักษะต่างๆ ผ่านการใช้สื่อที่หลากหลาย สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544: 53) กล่าวว่า สิ่งที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กได้ดี ก็คือ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ซึ่งจะเป็นทั้งข้อมูล ความรู้ ความคิด และการสร้างสรรค์ และเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ วุฒิ วัฒนสิน (2538: 29) กล่าวว่า วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ครูเตรียมไว้ให้เด็กอนุบาลใช้ประกอบการปั้นถือว่าเป็นสิ่งเร้าความสนใจของ

เด็กเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะสื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่แปลกใหม่ จะทำให้เด็กมีความรู้สึกอยากลองอยากสัมผัสและอยากทดลองเล่น สอดคล้องกับ พูนสุข บุญยสวัสดิ์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2527ข: 500) กล่าวว่า สื่อจะช่วยให้เด็กเรียนรู้สิ่งที่อยู่รอบตัวตามความสนใจและความสามารถได้อย่างดี ช่วยให้เด็กเรียนได้ง่าย รวดเร็ว และเพลิดเพลิน มีทัศนคติที่ดี และจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้นาน จึงจำเป็นต้องรู้จักจัดหาและเลือกสื่อที่ดีมีคุณค่ามาให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการคิดของเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ

2. กิจกรรมการปั้น เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดของพัฒนาการทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา พร้อมทั้งให้โอกาสแก่เด็กในการทำงานตามความพอใจและเป็นอิสระ สนับสนุนให้เด็กแสดงออกด้านความคิดสร้างสรรค์ จึงมีความจำเป็นที่ต้องจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็กเพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพของเด็กแต่ละคน ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมเด็กจะเป็นผู้เลือกวัสดุ อุปกรณ์ด้วยตนเอง จากการสังเกตพบว่า เด็กเลือกวัสดุตกแต่ง ตามความชอบและความสนใจของตนเอง บางคนใช้อุปกรณ์ตกแต่งที่หลากหลาย แต่เด็กบางคนถึงแม้จะเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ในแต่ละวันแล้ว ก็ยังมีความต้องการจะใช้วัสดุอุปกรณ์อันเดิม เช่น น่องโด้งชอบการปั้นและใช้อุปกรณ์ตกแต่งทุกอย่างเป็นอย่างมาก โดยวันไหนมีอุปกรณ์น้อยเขาจะถามหา แต่น่องโด้งจะมีแนวการปั้นที่แตกต่างจากที่ปั้นที่ใช้วัสดุที่หลากหลายจะทำให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องพื้นฐานโครงสร้าง รูปร่าง ผักผ่นทักษะการใช้กล้ามเนื้อมือกับตาให้สัมพันธ์กันและเกิดความคล่องแคล่วของกล้ามเนื้อทั้งสองมากขึ้น ผักผ่นความคิดจินตนาการเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

3. กิจกรรมการปั้นเป็นกิจกรรมที่ให้เด็กได้ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ความสามารถของตนในการสัมผัส สังเกต ทดลอง สำรวจในสิ่งที่สนใจเป็นสื่อการแสดงออกของเด็กในสิ่งที่เด็กทำ เห็น รู้สึก และคิด ดังที่ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547: 183) กล่าวว่า การสอนให้เด็กเกิดความสามารถด้านการคิด อันดับแรกจะต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมโดยการให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง และเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้กลไกสัมผัส จากกิจกรรมที่กระตุ้นท้าทายให้เด็กเกิดการค้นคว้าและจินตนาการ ดังที่ อารีย์ รังสินันท์ (2537: 82 – 83) กล่าวว่า การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สามารถกระทำได้ โดยครูผู้สอนจะต้องชี้แนะให้เด็กหาคำตอบจากแหล่งต่างๆด้วยตนเอง และครูอาจเปลี่ยนบทบาทจากผู้ชี้แนะ ลดการอธิบายและบรรยายลง เพื่อให้เด็กได้มีส่วนริเริ่มกิจกรรมด้วยตนเองมากขึ้น รวมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจ ค้นคว้า ซึ่งเป็นโอกาสให้เด็กใช้ความคิดริเริ่มและจินตนาการ ส่วนขั้นตอนสุดท้ายของการประเมินผลด้วยผลงานของเด็กเด็ก จะทำการทบทวนการทำงานพร้อมทั้งสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นการกระตุ้นให้เกิดความคิดจินตนาการ ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ด้วย อีกทั้งการที่ครูแสดงการชื่นชมด้วยการพยักหน้า ตั้งใจฟังเด็กเล่าเรื่องจากผลงาน ทำให้เด็กรู้สึกว่าการที่ตนทำมีความสำคัญ เป็นที่น่าสนใจสำหรับคนอื่น ๆ คือการกระตุ้นและส่งเสริมให้เด็กเกิดการตอบสนองที่ดี เป็นวิธีการเสริมแรงวิธีหนึ่งซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กให้พัฒนาสูงขึ้น สอดคล้องกับสกินเนอร์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. 2547: 120) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ว่าการกระทำใดๆ ถ้าได้รับการ

เสริมแรงจะมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอีก ส่วนการกระทำใดๆ ที่ไม่ได้รับการเสริมแรงมีแนวโน้มที่ความถี่ของการกระทำนั้นลดลง และหายไปในที่สุด สอดคล้องกับ มะลิฉัตร เอื้ออานนท์ (2543: 173) ที่กล่าวว่ากิจกรรมศิลปะจะช่วยพัฒนาความพร้อมในตัวเด็ก ความคล่องในการใช้ความคิด สายตา และมือให้ประสานสัมพันธ์กัน ความพร้อมนี้จะเป็นพื้นฐานขั้นตอนให้เด็กสามารถพัฒนาได้อย่างสูงสุดตามศักยภาพของเขา (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526: 299; กรมวิชาการ. 2542: 23) ในระหว่างที่เด็กปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ เด็กมีความตั้งใจ สนุกสนาน มีการช่วยเหลือ แบ่งปันวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ร่วมกันในงานกลุ่ม รวมถึงมีความมีน้ำใจในการช่วยเพื่อนเก็บอุปกรณ์เมื่อทำกิจกรรมเสร็จเรียบร้อย จึงเป็นกิจกรรมที่สร้างความสุขความประทับใจให้กับเด็กเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง และผู้อื่น เด็กมีความต้องการปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยเพิ่มขึ้นเมื่อสิ้นสุดการทดลอง ซึ่งสอดคล้องกับ วไลญา ปรีชากุล (2550: บทคัดย่อ: 36-37) ศึกษาการใช้กิจกรรมศิลปะวาดภาพเพื่อสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1-2 ที่เรียนแบบรวมชั้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนบ้านปาง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 53 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่กิจกรรมศิลปะวาดภาพจำนวน 18 กิจกรรมๆ ละ 20 นาที และแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยภาพแบบ ก. ของทอร์แรนซ์ ซึ่งกิจกรรมศิลปะวาดภาพทั้ง 18 กิจกรรมประกอบด้วยกิจกรรมด้านความคิดริเริ่ม ได้แก่ การวาดภาพตามความพึงพอใจ การวาดภาพจากประสบการณ์ การวาดภาพจากการฟังนิทาน การวาดภาพจากเสียงเพลง การวาดภาพจากบทบาทสมมติ การวาดภาพแบบพินสือที่หลังนิ้วมือ และก้านสำลี แด้มสี กิจกรรมด้านความคิดคล่องแคล่ว ได้แก่ ดวงอาทิตย์..เงาสะท้อน ลากจุดเป็นรูป วงกลมอิสระ ลากเส้นเป็นรูปแบบ และเส้นคู่ขนาน และกิจกรรมด้านความละเอียดลออได้แก่ การวาดภาพจากสิ่งเร้าที่กำหนด บ้านหนูน้อยอยู่จ้ง บ้านน้อยน้อยอยู่ ไบไม่จินตนาการ ต่อจุดเป็นภาพ และการวาดภาพให้สมบูรณ์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า เด็กมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ทั้งโดยรวมและรายด้านเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นันทิชาพร จิรขจรชัย (2551: 52-54) ทำการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิมกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 4 ปี โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง(ฝ่ายประถม) มหาวิทยาลัยรามคำแหง เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ จำนวน 15 คน (ที่มีคะแนนต่ำ 15 คนอันดับสุดท้าย) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แผนการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบเสียงเพลงไทยเดิม และแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์จากผลการวาดภาพของเยลเลนและเออร์บันเป็นเวลา 8 สัปดาห์ๆ ละ 3 วันๆ ละ 30 นาที พบว่าเด็กมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ทั้งภาพรวมและรายด้านหลังได้รับกิจกรรมสูงกว่าก่อนได้รับกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อย่างไรก็ตามจึงสรุปได้ว่า กิจกรรมการปั้นเป็นการจัดประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยการปฏิบัติกับวัสดุ อุปกรณ์สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กปฐมวัยที่เป็นวัยของการสำรวจค้นคว้า มีความอยากรู้อยากเห็น และสนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว การได้ลงมือกระทำอย่างอิสระ และเป็นกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม เด็กได้เรียนรู้ปฏิบัติจริง สามารถจับต้องสัมผัสทำให้เด็กเข้าใจและรวบรวมประสบการณ์ทั้งหมดเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นประสบการณ์สำคัญสำหรับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

จากงานวิจัยครั้งนี้ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ก่อนการจัดกิจกรรมการปั้นเด็กปฐมวัยมีค่าคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับต่ำ เมื่อจัดกิจกรรมการปั้นแล้ว เด็กปฐมวัยมีค่าคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นแต่ก็อยู่ในระดับต่ำเช่นกันทั้งนี้เด็กปฐมวัยจำนวน 15 คน มีความคิดสร้างสรรค์หลังการจัดกิจกรรมการปั้นเพิ่มขึ้น 14 คน มี 1 คน มีความคิดสร้างสรรค์เท่าเดิม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย

1. เด็กมีความสนใจในกิจกรรมการปั้นเป็นอย่างดี เนื่องจากกิจกรรมการปั้นไม่ค่อยได้มีในห้องเรียน ในการทำกิจกรรมแต่ละวัน เด็กจะมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม อีกทั้งมีวัสดุอุปกรณ์ที่จัดไว้ให้อย่างหลากหลาย
2. การจัดกิจกรรมการปั้น นอกจากจะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการแล้ว เด็กยังได้พัฒนาด้านอื่นๆ ทั้งด้านร่างกาย ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมือและตา ด้านอารมณ์จิตใจ เด็กมีความสุข ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความภาคภูมิใจในตนเอง ด้านสังคม เห็นได้จากการปฏิบัติร่วมกันในกิจกรรมเดี่ยวและกลุ่ม การรู้จักวางแผนหรือร่วมมือกันทำผลงานให้สำเร็จ การแบ่งปันวัสดุ อุปกรณ์
3. เด็กมีความรู้ต่างๆ เช่น การรู้จักใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย และเรียนรู้ความมีระเบียบในการจัดเก็บอุปกรณ์เมื่อใช้เสร็จแล้ว
4. ดินน้ำมัน แป้งโดหลากหลายสีสันและวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย ช่วยกระตุ้นจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของเด็กขณะปั้น

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ในการจัดกิจกรรมการปั้น หากเด็กยังให้ความสนใจในการทำกิจกรรมอยู่ ครูควรขยายระยะเวลาของการทำกิจกรรมแต่ละครั้งให้ยาวนานขึ้น
2. สื่อ วัสดุอุปกรณ์บางชนิดที่เด็กสามารถหามาได้และเป็นวัสดุในท้องถิ่น อาจให้เด็กจัดหาตามความสนใจ เพื่อช่วยกระตุ้นให้เด็กสนใจทดลองใช้สื่อในการทำกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น
3. เมื่อเสร็จสิ้นการทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง ควรมีการสนทนาร่วมกัน สรุปถึงการทำกิจกรรมในแต่ละวันว่าเป็นอย่างไร รู้สึกอย่างไรกับงานที่ทำ ตลอดจนเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่าถึงชิ้นงานของตนพร้อมกับบันทึกคำพูดเด็ก เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนาทักษะการสื่อสารถ่ายทอดความคิดและส่งเสริมให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง
4. ผลงานของเด็กสามารถนำไปจัดวางในมุมศิลปะ เพื่อเป็นการส่งเสริมการแสดงออกทางศิลปะของเด็ก ให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจ รวมทั้งเป็นข้อมูลในการสังเกตพัฒนาการของเด็กได้อีกด้วย นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ผู้ปกครองนำกิจกรรมการปั้นไปจัดให้เด็กเล่นที่บ้านเพราะเป็นสื่อที่สามารถทำได้ง่ายและเก็บรักษาไว้ได้นาน เพื่อช่วยส่งเสริมให้เด็กพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพของแต่ละคน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการปั้นที่มีต่อความสามารถด้านอื่นๆ เช่น ความสามารถทางมิติสัมพันธ์ ความสามารถทางภาษา ความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น
2. ควรศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการปั้นที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์โดยจำแนกเป็นแต่ละด้าน คือ ด้านความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ ให้ชัดเจน และควรใช้เวลาในการศึกษาที่ยาวนานเพื่อดูการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงความคิดสร้างสรรค์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2534). *ความคิดสร้างสรรค์ : หลักการ : ทฤษฎี : การเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผล*. ม.ป.พ.
- . (2546). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กิติมา อมรทัต. (2530). *คู่มือศิลปศึกษา เรื่อง ความหมายของศิลปะ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กนิษฐา ชูจันทร์. (2541). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนภาษาแบบธรรมชาติ โดยใช้แกนนำในหน่วยการสอนที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เกษร ธิตะจारी. (ม.ป.ป.). *ศิลปะชั้นนำ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนบพร วัฒนสุขชัย. (2544). *การศึกษาการปั้นของเด็กอายุ 5 ถึง 6 ปี ตามทฤษฎีของแคล์โกลอมบ์*. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- เขียน ยิ้มศิริ. (2547). *ประวัติมากรรม*. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2553, จาก <http://www.prc.ac.th/netwart/webart/sculpture.html>.
- จงใจ ขจรศิลป์. (2532). *การศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชงลิต ดาบแก้ว. (2533). *หนังสือเสริมความรู้และอ่านเพิ่มเติมกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ศิลปศึกษา*. เล่ม 2 "ปั้นและแกะสลัก". กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชะลอ พงษ์สามารถ. (2526). *ศิลปะสำหรับครูมัธยม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์.
- ชะวัชชัย ภาคินธุ์. (2544). *ทัศนศิลป์วิจิตร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ชัยณรงค์ เจริญพานิชกุล. (2532). *กิจกรรมศิลปะเด็กอนุบาล*. กรุงเทพฯ: แปลน พับลิชชิง.
- ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ. (2546). *การเปรียบเทียบผลของการใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าในการวาดภาพกับการปั้นที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนวัดสระบัว เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ธัญวาลี พวงชาติ. (2545). *การปั้นของเด็กอายุ 3-5 ปี ในโรงเรียนสาธิตสังกัดสถาบันราชภัฏทั่วประเทศ*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- น ฒ ปากน้ำ. (2531). *ความเข้าใจในศิลปะ*. กรุงเทพฯ: อัลฟามีเดีย.
- นิรัตน์ กรองสะอาด. (2535). *การศึกษาการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะที่เน้นเทคนิคในการสื่อความหมายที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เบญจา แสงมลิ. (2545). *การพัฒนาเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- ประสิทธิ์รักษ์ เจริญผล. (2547). *ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ต่อเติมด้วยลายเส้น*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประเสริฐ ศีลรัตนา. (2529). *คู่มือการสอนศิลปะศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ปัทมา แจ่มจรัส. (2548). *ความสามารถด้านการคิดของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมปั้นแป้งโดชนิดแข็ง*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ผุสดี กุฎอินทร์. (2526). "เด็กกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์." *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยเด็กหน่วยที่ 8-15*. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พัชรีภรณ์ จ้อยจุมพจน์. (2533). *ผลการใช้คำถามขยายความคิดแบบครุมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในการหาคำตอบต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พัฒนา ชัชพงศ์. (2547). *ทำไมเด็กอนุบาลต้องปั้นดิน*. สืบค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2554, จาก http://www.peat.or.th/page_do3.html.
- พินิจ ภาวังคะรัต. (ม.ป.ป.). *คู่มือวิธีการสอนวิชาศิลปะในชั้นประถม*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- พีระพงษ์ กุลพิศาล. (2545). *สมองลูกพัฒนาได้ด้วยศิลปะ*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี.
- เยาวพา เตชะคุปต์. (2542). *กิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: แม็ค.
- ล้วน สายศุ;และอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.
- ลัดดา นิลละมณี. (ม.ป.ป.). *คู่มือครูอนุบาล นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาศูนย์การเรียนรู้ กิจกรรมเสรีระดับวัยก่อนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- เลิศ อานันทนนะ. (2523). *ศิลปะในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: กราฟิคอาร์ต.
- (2535). *เทคนิควิธีสอนศิลปะเด็ก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วารุณี นวลจันทร์. (2539). ผลการจัดกิจกรรมความคิดสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วารารณณ์ รักวิจัย. (ม.ป.ป.). กิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- วิจิตรา วิเศษสมบัติ. (2539). การศึกษาความพร้อมทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ความคิดรวบยอดประกอบการสนทนาในกิจกรรมการปั้น. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิเชียร อินทรกระทีก. (2539). ประติมากรรม. กรุงเทพฯ: อักษรภาพพิมพ์.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2526). ศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ: พายัพ ออฟเซ็ท พรินท์.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2536). คู่มือการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: ศรีเมืองการพิมพ์.
- สกนธ์ ภูงามดี. (2545). ศิลปะเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: มิตรสัมพันธ์กราฟฟิค.
- สัญลักษณ์ สุวรรณรัตน์. (2534). คู่มือการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะเด็ก. ชลบุรี: สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี. ถ่ายเอกสาร.
- สิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล. (2545). ศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. (2544). เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างลักษณะนิสัยระดับปฐมวัย หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- (2527). เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อการสอนระดับปฐมวัย หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- หรรษา นิลวิเชียร. (2535). ปฐมวัยศึกษาหลักสูตรและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- องค์การคำครุสภา. (2542). สารานุกรมสำหรับเยาวชน ชุดศิลปะและงานสร้างสรรค์ ทัศนศิลป์ศึกษา. กรุงเทพฯ: แสงศิลป์การพิมพ์.
- อารีย์ พันธุ์มณี. (2540). คิดอย่างสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- อารีย์ รังสินันท์. (2532). เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยรุ่น หน่วยที่ 11. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อุบล ตูจินดา. (2532). หลักและวิธีสอนศิลปะ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Arnold, P.J. (1968). Education Movement and the Curriculum. Basinstoke: Taylor & Francis (Printers) Ltd.
- Brenda, S.S. (1991). *Changes in Children's Event Memory as a Function of Experience.* (Memory). (online). Available E-mail <http://www.thailis.uni.net.th/dao>
- Good, C.V. (1973). *Dictionary of Educational.* New York: McGraw-Hill.

- Golomb, C. (1972, July). "Evolution of the Human Figure in a Three-Dimensional Medium" *Developmental Psychology*. 6(3): 385-391.
- Guilford, J.P. (1967). *The Nature of Intelligence*. New York: McGraw-Hill Book Co.
- Guilford, J.P.; & Ralph, Hoepfer. (1971). *The Analysis of Intelligence*. New York: McGraw-Hill.
- Jellen, G.; & Urban, KK. (1986). The TCT-DP (Test for Creative Thinking-Drawing Production): An Instrument that can be applied to most Age and Ability Groups. *Creative Child and Adult Quarterly*. 11:138-155.
- Jersild, Arther T. (1972). *Child Development*. 5th ed. New York: McGraw – Hill.
- Lowenfeld, V. (1987). *Creative and Mental Growth*. United States of America: Bright Ring Publishing.
- Mayesky, M. (1998). *Creative Activities for Young Children*. New York: Delmar Publishers.
- Mayesky, M., Neuman, D.; & Wloodkowski, R.J. (1985). *Creative Activities for Young Children*. U.S.A.: Pelmar.
- Osborn, A. (1957). *Applied imagination*. New York: Charles Scribners.
- Peterson, H.T. (1958). *Kindergarten The Key to Child Growth*. New York: Exposition Press.
- Rice, J.P. (1970). "The Gifted," *Development Total Talent*. Springfield, Illinois : Charleb & co. Thomas Publishers.
- Schirmmacher, R. (1998). *Art and Creative Development for Young Children*. New York: Delmar Publishers.
- Seefeldt, C.; & Barbour, N. (1986). *Early Childhood Education and Introduction*. London Charles E: Merrill Publishing Company.
- Torrance, E.P. (1962). *Guiding of Creative Talent*. New Jersey: Prentice-Hall, inc.
- (1965). *Rewarding Creative Behavior : Experiments in Classroom Creativity*.
- Wallach, M.A.; & Kogan, N. (1962). *Modes of Thinking in Young Children : A Study of the Creativity-Intelligence Distinction*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Weigand, James E. (1971). *Developing Teacher Competence*. Englewood Cliffs. Prentice-Hall.

ภาคผนวก ก

คู่มือการใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์

คู่มือแผนการจัดกิจกรรมการบ้าน

คู่มือการใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์

การใช้แบบทดสอบ

1. ผู้ถูกทดสอบจะได้รับ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ TCT – DP และดินสอดำ ซึ่งไม่มียางลบ เพื่อให้ผู้ตอบเปลี่ยนภาพที่วาดแล้ว

2. ผู้ทดสอบอ่านคำสั่งซ้ำๆ และชัดเจนดังนี้

“ ภาพที่วางอยู่ข้างหน้าท่าน / เด็กๆ ขณะนี้ เป็นภาพที่ยังไม่สมบูรณ์ ผู้วาดเริ่มลงมือวาด แต่ถูกขัดจังหวะเสียก่อน ขอให้ท่าน / เด็กๆ วาดภาพต่อให้สมบูรณ์ จะวาดเป็นภาพอะไรก็ได้ตามท่าน / เด็กๆ ต้องการ ไม่มีการวาดภาพใดๆ ที่ถือว่าผิด ภาพทุกภาพที่วาดถือเป็นสิ่งที่ถูกต้องทั้งสิ้น เมื่อวาดภาพเสร็จแล้วขอให้เอามาส่งให้ครู ”

ผู้ทดสอบอาจย้ำอีกครั้งหนึ่งก็ได้ว่า

“ จะวาดภาพอะไรก็ได้ตามต้องการ ”

3. ในช่วงเวลาของการทดสอบ หากมีคำถาม ก็อาจตอบได้ในลักษณะนี้คือ

“ เด็กๆ อยากจะวาดอะไรก็ได้ตามที่อยากจะทำ ทุกอย่างที่วาดเป็นสิ่งที่ถูกต้องทั้งสิ้นทำอย่างไรก็ได้ ไม่มีสิ่งใดผิด ”

หากผู้ถูกทดสอบยังคงมีคำถาม เช่น หากถามถึงชิ้นส่วนที่ปรากฏอยู่นอกกรอบ ก็ให้ตอบในทำนองเดิม **ห้าม** อธิบายเนื้อหา หรือวิธีการใดๆ เพิ่มเติม

นอกจากนี้ ควรหลีกเลี่ยงการพาดพิงถึงเวลาที่ใช้ในการวาดภาพ ควรพูดทำนองที่ว่า “ เริ่มวาดไปได้เลย ไม่ต้องกังวลเรื่องเวลา ” อาจเพิ่มเติมได้ว่า “ เราคงไม่ใช้เวลาทั้งชั่วโมงในการวาดภาพหรอกนะ ”

4. ผู้ทดสอบต้องจดบันทึกเวลาการทำแบบทดสอบของผู้ที่ทำเสร็จก่อน 12 นาที โดยจดอายุ เพศ ชื่อ และประเทศของผู้ถูกทดสอบในช่องว่างมุมขวาบนของกระดาษทดสอบ เช่น อายุ 8 ปี เพศ ชาย ชื่อ จอห์น ประเทศ สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

5. ผู้ทดสอบบอกให้ผู้ถูกทดสอบตั้งชื่อเรื่อง หรือชื่อภาพด้วย แต่ควรพูดเบาๆ โดยไม่รบกวนผู้ถูกทดสอบคนอื่นที่ยังทำไม่เสร็จ แล้วเขียนชื่อเรื่องไว้ที่มุมขวาบน เพราะจะใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการแปลผลการวาดภาพ เช่น อายุ 8 ปี เพศ ชาย ชื่อ จอห์น ประเทศ สหรัฐอเมริกาชื่อภาพ พระอาทิตย์ขึ้น

6. หลังจากเวลาทดสอบผ่านไป 15 นาที ให้เก็บแบบทดสอบคืน ให้เขียน อายุ เพศ ชื่อ ประเทศ และชื่อภาพไว้ที่มุมขวาบนของแบบทดสอบ TCT – DP ทำนองเดียวกันที่อธิบายไว้ในข้อ 5

เกณฑ์การประเมินผลเพื่อให้คะแนน

แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ TCT - DP

นำภาพวาดแต่ละภาพมาประเมินตามเกณฑ์ 11 ข้อ ดังนี้

1) การต่อเติม (Cn)

ชั้นส่วนที่ได้รับการต่อเติม (เครื่องวงกลม จุด มุมฉาก เส้นโค้ง เส้นประ และสี่เหลี่ยมจัตุรัสเล็กปลายเปิดนอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่) จะได้คะแนนการต่อเติม ชั้นส่วนละ 1 คะแนน คะแนนสูงสุดคือ 6 คะแนน

ชั้นส่วนที่ได้รับการต่อเติม 1 ชั้นให้ 1 คะแนน

ชั้นส่วนที่ได้รับการต่อเติม 2 ชั้นให้ 2 คะแนน

ชั้นส่วนที่ได้รับการต่อเติม 3 ชั้นให้ 3 คะแนน

ชั้นส่วนที่ได้รับการต่อเติม 4 ชั้นให้ 4 คะแนน

ชั้นส่วนที่ได้รับการต่อเติม 5 ชั้นให้ 5 คะแนน

ชั้นส่วนที่ได้รับการต่อเติม 6 ชั้นให้ 6 คะแนน

คะแนนสูงสุด คือ 6 คะแนน

2) ความสมบูรณ์ (Completion : Cm)

หากมีการต่อเติมจากเดิมในข้อ 1 ให้เต็ม หรือให้สมบูรณ์มากขึ้น จะได้คะแนนชั้นส่วนละ 1 คะแนน ถ้าต่อเติมภาพโดยใช้รูปที่กำหนด 2 รูป มารวมเป็นรวมเดียว เช่น โยงเป็นรูปบ้าน ต่อเป็นอิฐ ปล่องไฟ ฯลฯ ให้ 1 คะแนน คะแนนสูงสุดในข้อนี้คือ 6 คะแนน

ต่อเติมให้เป็นสมบูรณ์ 1 ชั้นให้ 1 คะแนน

ต่อเติมให้เป็นสมบูรณ์ 2 ชั้นให้ 2 คะแนน

ต่อเติมให้เป็นสมบูรณ์ 3 ชั้นให้ 3 คะแนน

ต่อเติมให้เป็นสมบูรณ์ 4 ชั้นให้ 4 คะแนน

ต่อเติมให้เป็นสมบูรณ์ 5 ชั้นให้ 5 คะแนน

ต่อเติมให้เป็นสมบูรณ์ 6 ชั้นให้ 6 คะแนน

กรณีที่ไม่มีการต่อเติมใดๆ ให้ 0 คะแนน

3) ภาพที่สร้างขึ้นใหม่ (Ne : New Element)

ถ้าภาพหรือสัญลักษณ์ที่สร้างขึ้นใหม่เป็นภาพเดียวกันหลายๆ ภาพ เช่นภาพป่าที่มีต้นไม้ ดอกไม้หลายๆ ต้น ซ้ำๆ กัน จะได้ 2 คะแนน คะแนนสูงสุดของข้อนี้ คือ 6 คะแนน

ภาพหรือสัญลักษณ์ที่วาดขึ้นใหม่ 1 ชั้นให้ 1 คะแนน

ภาพหรือสัญลักษณ์ที่วาดขึ้นใหม่ 2 ชั้นให้ 2 คะแนน

ภาพหรือสัญลักษณ์ที่วาดขึ้นใหม่ 3 ชั้นให้ 3 คะแนน

ภาพหรือสัญลักษณ์ที่วาดขึ้นใหม่ 4 ชั้นให้ 4 คะแนน

ภาพหรือสัญลักษณ์ที่วาดขึ้นใหม่ 5 ชั้นให้ 5 คะแนน

ภาพหรือสัญลักษณ์ที่วาดขึ้นใหม่ 6 ชั้นให้ 6 คะแนน

ถ้าไม่มีการต่อเติมภาพหรือสัญลักษณ์ใดๆ ให้ 0 คะแนน

4) การต่อเนื่องด้วยเส้น (CI)

แต่ละภาพหรือส่วนของภาพ (ทั้งภาพที่สร้างเสร็จขึ้นใหม่ในข้อ 3) หากมีเส้นลากโยงเข้าด้วยกัน ทั้งภายใน และภายนอกกรอบ จะให้คะแนนการโยงเส้นละ 1 คะแนนคะแนนสูงสุดในข้อนี้ คือ 6 คะแนน

การต่อโยงด้วยเส้น 1 เส้นให้ 1 คะแนน

การต่อโยงด้วยเส้น 2 เส้นให้ 2 คะแนน

การต่อโยงด้วยเส้น 3 เส้นให้ 3 คะแนน

การต่อโยงด้วยเส้น 4 เส้นให้ 4 คะแนน

การต่อโยงด้วยเส้น 5 เส้นให้ 5 คะแนน

การต่อโยงด้วยเส้น 6 เส้นให้ 6 คะแนน

5) การต่อเนื่องที่ทำให้เกิดเป็นเรื่องราว (Cth)

การต่อเติมนั้นทำให้ได้ภาพที่สมบูรณ์ตามความหมายของผู้ถูกทดสอบได้ตั้งชื่อไว้ หากมีองค์ประกอบภาพที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวให้ 1 คะแนน สำหรับภาพที่แสดงถึงองค์ประกอบใหม่ที่แหวกแนวให้ 3 คะแนน สำหรับภาพวาดที่เป็นนามธรรมสร้างสรรค์อย่างง่ายให้ 3 คะแนน ภาพประกอบเกี่ยวกับความเชื่อให้ 4-5 คะแนน สำหรับภาพที่แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ทั้งภาพให้ 4-6 คะแนน

6) การข้ามเส้นกันเขตโดยการใช้ชิ้นส่วนที่กำหนดให้นอกกรอบใหญ่ (Bfd)

การต่อเติมภาพการโยงเส้นหรือการเพิ่มขึ้นส่วนใดๆที่รูป สีเหลี่ยมจัตุรัสปลายเปิดซึ่งอยู่นอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่ สำหรับการลากเส้นปิดรูปสี่เหลี่ยมเล็กปลายเปิดให้ 3 คะแนน สำหรับการลากเส้นผ่านโดยไม่เกิดเป็นภาพใดๆให้ 3 คะแนน หากเป็นภาพที่มีความสมบูรณ์มากขึ้นให้ 6 คะแนน

7) การข้ามเส้นกันเขตอย่างอิสระโดยไม่ใช้ส่วนที่กำหนดให้นอกกรอบใหญ่ (Bfi)

การต่อเติมโยงเส้นไปนอกกรอบหรือการวาดภาพนอก กรอบสี่เหลี่ยมใหญ่ การต่อเติมนอกกรอบเพียงหนึ่งในสามของภาพในกรอบให้ 3 คะแนน การวาดภาพต่างๆอย่างอิสระภายนอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่ให้ 6 คะแนน

8) การแสดงความลึก ใกล้ - ไกล หรือมิติของภาพ (Pe)

ภาพที่วาดให้เห็นส่วนลึก มีระยะใกล้ไกล วาดภาพในลักษณะสามมิติหรือสองมิติ

- ภาพที่วาดให้เห็นส่วนลึก มีระยะใกล้ไกลให้คะแนนภาพละ 1 คะแนน
- ภาพที่มีมิติแต่วาดอย่างเดิมหรือคล้ายคลึงกันซ้ำๆให้ 2 คะแนน
- ภาพที่มีลักษณะเป็นสองมิติให้ 3 คะแนน
- หากเรื่องราวทั้งภาพแสดงความเป็นสามมิติให้คะแนน 6 คะแนน

9) อารมณ์ขัน (Hu)

ภาพที่แสดงให้เห็นหรือก่อให้เกิดอารมณ์ขัน จะได้ชิ้นส่วน 1 คะแนน หรือดูภาพรวม ถ้าให้อารมณ์ขันมากก็จะให้คะแนนมากขึ้นเป็นลำดับ ภาพที่แสดงอารมณ์ขันนี้ประเมินจากผู้ทดสอบในหลายๆ ทาง เช่น

- ผู้วาดสามารถล้อเลียนตนเองจากภาพวาดให้ 1 คะแนน
- ผู้วาดให้ชื่อที่แสดงอารมณ์ขันเข้าไปหรือวาดเพิ่มเข้าไป 1 คะแนน
- ผู้วาดผนวกลายเส้นและภาษาเข้าไปเหมือนการวาดภาพการ์ตูน 1 คะแนน
- มีองค์ประกอบร่วมในทิศทางที่สนุกสนานเบิกบานให้ 1-3 คะแนน
- มีองค์ประกอบร่วมที่กำลังเป็นแพชชั่นหรือเป็นที่นิยมให้ 2-3 คะแนน
- ภาพที่แสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้วาดให้ 2-4 คะแนน
- คะแนนสูงสุดของข้อนี้ คือ 6 คะแนน

10) การคิดแปลกใหม่ ไม่คิดตามแบบแผน (Uc)

ภาพที่แสดงความคิดที่แปลกใหม่แตกต่างไปจากความคิดปกติธรรมดาทั่วไป มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

a) การวาง หรือการใช้กระดาษแตกต่างไปจากเมื่อวางกระดาษทดสอบให้แบบปกติธรรมดา เช่น พับ หมุน หรือพลิกกระดาษไปข้างหลัง แล้วจึงวาดภาพ ให้ 3 คะแนน

b) ภาพที่เป็นนามธรรม หรือไม่เป็นภาพของจริง เช่นการใช้ชื่อที่เป็นนามธรรมหรือสัตว์ประหลาด ให้ 3 คะแนน

c) ภาพรวมของรูปทรง เครื่องหมายสัญลักษณ์ ตัวอักษรหรือตัวเลข และ / หรือ การใช้ชื่อหรือภาพที่เหมือนการ์ตูน ให้ 3 คะแนน

d) ภาพที่ต่อเติมไม่ใช่ภาพที่วาดกันแพร่หลายทั่วไป ให้ 3 คะแนน แต่หากมีการต่อเติมภาพในลักษณะต่างๆ ต่อไปนี้

1. รูปครึ่งวงกลม ต่อเป็นพระอาทิตย์ หน้าคนหรือวงกลม
2. รูปมุมฉาก ต่อเป็น บ้าน กล่อง หรือสี่เหลี่ยม
3. รูปเส้นโค้ง ต่อเป็นหู ต้นไม้ หรือดอกไม้
4. รูปเส้นประ ต่อเป็นถนน ตรอก หรือทางเดิน
5. รูปจุด ทำเป็นตาของนก หรือสายฝน

รูปทำนองนี้ต้องหักออก 1 คะแนน จาก 3 คะแนนเต็มในข้อ 10 d นี้ แต่ไม่มีคะแนนติดลบ / คะแนนสูงสุดในข้อ 10 นี้คือ $(a + b + c + d)$ เท่ากับ 12

11) ความเร็ว (Sp)

ภาพที่ใช้เวลาวาดน้อยกว่า 12 นาที จะได้คะแนนเพิ่มดังนี้

ต่ำกว่า	2	นาที	ได้	6	คะแนน
ต่ำกว่า	4	นาที	ได้	5	คะแนน
ต่ำกว่า	6	นาที	ได้	4	คะแนน
ต่ำกว่า	8	นาที	ได้	3	คะแนน
ต่ำกว่า	10	นาที	ได้	2	คะแนน
ต่ำกว่า	12	นาที	ได้	1	คะแนน
มากกว่าหรือเท่ากับ	12	นาที	ได้	0	คะแนน

คะแนนรวมของแบบทดสอบ TCT – DP

ด้านหลังของข้อสอบมีช่องเล็กๆ อยู่ 11 ช่อง แต่ละช่องจะมีรหัสสำหรับให้ คะแนน วิธีการให้คะแนนเพียงแต่พับส่วนล่างของแบบทดสอบขึ้นมา ก็สามารถให้คะแนนได้ทันที คะแนนรวมสูงสุดของแบบทดสอบ TCT – DP คือ 72 คะแนน

การแปลผลระดับความคิดสร้างสรรค์

- ได้คะแนนต่ำกว่า 24 คะแนน มีความคิดสร้างสรรค์อยู่ใน ระดับต่ำ
- ได้คะแนนระหว่าง 24 – 47 คะแนน มีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง
- ได้คะแนนตั้งแต่ 48 คะแนนขึ้นไป มีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับสูง

คู่มือแผนการจัดกิจกรรมการปั้น

คำชี้แจง

การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กปฐมวัยนั้นทำได้หลายวิธี วิธีการหนึ่งที่สามารถจัดให้เด็กได้ กิจกรรมการปั้นกระดาษทิชชูเปียก แผนการจัดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแผนการจัดกิจกรรมที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ด้วยรูปแบบการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดอย่างอิสระในทุกขั้นตอน ในการทำกิจกรรมเด็กเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมและเกิดเรียนรู้ กิจกรรมการปั้น เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ทดลอง ค้นคว้า สำรวจด้วยตนเอง คิดประดิษฐ์ ชิ้นงานอย่างอิสระ ซึ่งเด็กได้มีโอกาสเลือกและได้ลงมือปฏิบัติโดยวิธีการปั้น เป็นวัสดุประกอบในการ ตกแต่ง ต่อเติมตามความคิดและจินตนาการ ซึ่งผู้วิจัยยึดหลักของการทำกิจกรรมศิลปะการปั้น ตลอดจนยึดตามความเหมาะสมสอดคล้องกับพัฒนาการและความสนใจของเด็กเป็นหลัก โดยมี กิจกรรมการปั้นรวมทั้งสิ้น 24 กิจกรรม

จุดประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
2. เพื่อส่งเสริมการรู้จักรูปทรงต่าง ๆ ตามจินตนาการ
3. เพื่อให้เด็กเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน
4. เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา
5. ส่งเสริมการทำงานร่วมกับผู้อื่น
6. เพื่อส่งเสริมการคิดวางแผนและการกล้าแสดงออก

เนื้อหา แผนการจัดกิจกรรมการปั้น 24 กิจกรรม

การดำเนินกิจกรรม

1. ครูแนะนำอุปกรณ์
2. เด็กสำรวจอุปกรณ์และลงมือปฏิบัติตามความคิด
3. เมื่อหมดเวลาเด็ก ๆ ส่งผลงานและเล่าเกี่ยวกับผลงานของตนเอง
4. ร่วมกันเก็บสื่อวัสดุอุปกรณ์ให้เรียบร้อย

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมขณะที่เด็กทำกิจกรรม
2. สังเกตจากชิ้นงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ในขณะที่ทำกิจกรรมครูเป็นเพียงผู้สังเกตและคอยเป็นกำลังใจรับฟังความคิดเห็นของเด็กไม่ควรชี้แนะหรือบอกให้ทำตาม
2. ในการทำกิจกรรมหากมีการใช้อุปกรณ์แหลมคมอาจเกิดอันตรายได้ ควรให้คำแนะนำวิธีการใช้ที่ถูกต้องและดูแลให้เกิดความปลอดภัย
3. จัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในการปั้นให้เพียงพอสำหรับเด็ก

ภาคผนวก ข
แผนการจัดกิจกรรมการป้

แผนการจัดกิจกรรมการปั้น

กิจกรรม สํารวจทิวทัศน์ตามมุมต่างๆของห้องเรียน

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
2. เพื่อส่งเสริมการรู้จักรูปทรงต่างๆตามจินตนาการ
3. เพื่อให้เด็กเกิดความสุขสนทนานเพลิดเพลิน
4. เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา
5. ส่งเสริมการทำงานร่วมกับผู้อื่น
6. เพื่อส่งเสริมการคิดวางแผนและการกล้าแสดงออก

สื่อประกอบการปั้น

1. กระดาษทิชชู
2. กาวน้ำใส
3. วัสดุตกแต่งเพิ่มเติม

อุปกรณ์

1. กระดาษสำหรับรองชิ้นงาน
2. พลาสติกปูโต๊ะ

วิธีดำเนินการทดลอง

1. เด็กและครูไปที่สนามเด็กเล่นของโรงเรียน ซึ่งประกอบไปด้วยต้นไม้ใหญ่ ไม้กระถาง ไม้ดอกไม้ประดับ และเครื่องเล่นเด็กชนิดต่างๆ เด็กและครูห้องเรียน
2. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการปั้น และสร้างข้อตกลงที่จะทำกิจกรรม
3. เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรมการปั้นเป็นรูปร่างต่างๆอย่างอิสระ
4. เด็กนำชิ้นงานที่เสร็จแล้วมาส่งพร้อมกับเล่าเกี่ยวกับชิ้นงานของตนเอง

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมขณะเด็กทำกิจกรรม
2. สังเกตจากผลงานของเด็ก
3. สังเกตจากพฤติกรรมการเล่นเรื่อง

แผนการจัดกิจกรรมการปั้น

กิจกรรม สนุกกับการปั้น

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
2. เพื่อส่งเสริมการรู้จักรูปทรงต่าง ๆ ตามจินตนาการ
3. เพื่อให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน
4. เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา
5. ส่งเสริมการทำงานร่วมกับผู้อื่น
6. เพื่อส่งเสริมการคิดวางแผนและการกล้าแสดงออก

สื่อประกอบการปั้น

1. กระดาษทิชชู
2. กาวน้ำใส
3. วัสดุตกแต่งเพิ่มเติม

อุปกรณ์

1. กระดาษสำหรับรองชิ้นงาน
2. พลาสติกปูโต๊ะ

วิธีดำเนินการทดลอง

1. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการปั้น เช่น ไม้หนีบผ้า ลูกบิด หลอดกาแฟ ฝาน้ำอัดลม และสร้างข้อตกลงที่จะทำกิจกรรม
2. เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรมการปั้นเป็นรูปร่างต่าง ๆ อย่างอิสระ
3. เด็กนำชิ้นงานที่เสร็จแล้วมาส่งพร้อมกับเล่าเกี่ยวกับชิ้นงานของตนเอง

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมขณะเด็กทำกิจกรรม
2. สังเกตจากผลงานของเด็ก
3. สังเกตจากพฤติกรรมการเล่าเรื่อง

แผนการจัดกิจกรรมการปั้น

กิจกรรม นิทานพาน้ำ

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
2. เพื่อส่งเสริมการรู้จักรูปทรงต่าง ๆ ตามจินตนาการ
3. เพื่อให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน
4. เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา
5. ส่งเสริมการทำงานร่วมกับผู้อื่น
6. เพื่อส่งเสริมการคิดวางแผนและการกล้าแสดงออก

สื่อประกอบการปั้น

1. กระดาษทิชชู
2. กาวน้ำใส
3. วัสดุตกแต่งเพิ่มเติม

อุปกรณ์

1. กระดาษสำหรับรองชิ้นงาน
2. พลาสติกปูโต๊ะ
3. นิทาน

วิธีดำเนินการทดลอง

1. เด็กและครูร่วมกันสนทนาถึงนิทาน
2. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการปั้น และสร้างข้อตกลงที่จะทำกิจกรรม
3. เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรมการปั้นเป็นรูปร่างต่าง ๆ อย่างอิสระ
4. เด็กนำชิ้นงานที่เสร็จแล้วมาส่งพร้อมกับเล่าเกี่ยวกับชิ้นงานของตนเอง

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมขณะเด็กทำกิจกรรม
2. สังเกตจากผลงานของเด็ก
3. สังเกตจากพฤติกรรมการเล่นเรื่อง

ภาคผนวก ค
ตัวอย่างผลงานของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวอย่างผลงานของกลุ่มตัวอย่าง

คนที่ 1

ก่อนการทดลอง

หลังการทดลอง

คนที่ 2

ก่อนการทดลอง

หลังการทดลอง

คนที่ 3

ก่อนการทดลอง

หลังการทดลอง

ตัวอย่างผลงานของกลุ่มตัวอย่าง

คนที่ 4 ก่อนการทดลอง

หลังการทดลอง

คนที่ 5 ก่อนการทดลอง

หลังการทดลอง

คนที่ 6 ก่อนการทดลอง

หลังการทดลอง

ตัวอย่างผลงานของกลุ่มตัวอย่าง

คนที่ 7 ก่อนการทดลอง

หลังการทดลอง

คนที่ 8 ก่อนการทดลอง

หลังการทดลอง

คนที่ 9 ก่อนการทดลอง

หลังการทดลอง

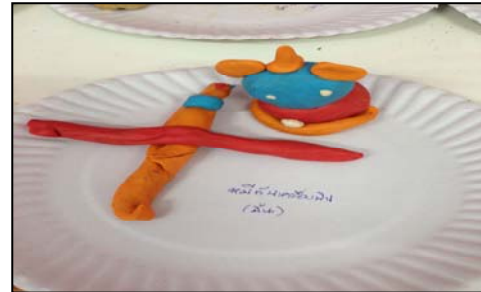

ตัวอย่างผลงานของกลุ่มตัวอย่าง

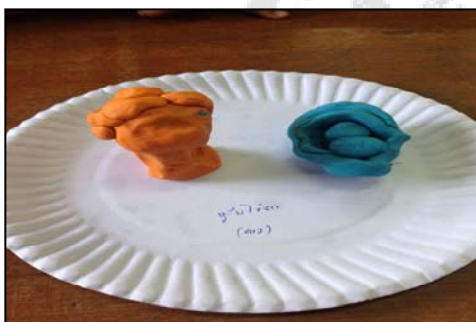
คนที่ 10 ก่อนการทดลอง

หลังการทดลอง

คนที่ 11 ก่อนการทดลอง

หลังการทดลอง

คนที่ 12 ก่อนการทดลอง

หลังการทดลอง

ตัวอย่างผลงานของกลุ่มตัวอย่าง

คนที่ 13 ก่อนการทดลอง

หลังการทดลอง

คนที่ 14 ก่อนการทดลอง

หลังการทดลอง

คนที่ 15 ก่อนการทดลอง

หลังการทดลอง

ตัวอย่างผลงานของกลุ่มตัวอย่าง

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	รัฐภากร พันธุ์ไพโร
วันเดือนปีเกิด	6 เมษายน 2529
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	67 หมู่ 1 ตำบลป่าสะแก อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี 72120
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2552	ครุศาสตร์บัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
พ.ศ.2557	การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

